

Mjölby kommun

Utställningshandling

KS 2017:117

Översiktsplan för Mjölby kommun

(landsbygden och de mindre orterna)

Världsvan
& Hemkär

Sammanfattning

Mjölby kommun har under de senaste åren sett en stor tillväxt både vad gäller befolkning och arbetsmarknad. Sedan pendeltågstrafiken i länet introducerades har kommunen integrerats allt mer i Östergötlands växande gemensamma arbets- och bostadsmarknad. Mjölby kommun utgör ett bra komplement till Linköping och Norrköping och det är troligt att kommunen kommer fortsätta att växa. En aktuell översiktsplan är viktig för att ge handlingsberedskap för de långsiktiga behoven av platser för nya bostäder, arbetsplatser och kommersiell och offentlig service.

Översiktsplanen för Mjölby kommun tar, tillsammans med de pågående och gällande fördjupningarna för Mjölby, Mantorp och Skänninge tätorter, höjd för att kommunens befolkning ökar till 35 000 invånare, vilket uppskattningsvis kan motsvara 25 - 30 års utveckling. I arbetet har även en utblick gjorts mot en situation med 40 000 invånare i kommunen.

Huvuddelen av kommunens befolkningstillväxt planeras till de tre huvudorterna som har bredast serviceutbud och pendeltågsförbindelse vilket bidrar till den fysiska planeringen till att uppnå de målsättningar som finns i kommunens vision. Den aktuella översiktsplanen behandlar landsbygden och de mindre orterna där tillväxten bedöms bli mindre. Det gör att planen främst redovisar mindre utbyggnadsområden för bostäder i de mindre tätorterna samt allmänna inriktningar kring bebyggelse utanför dessa. Ett undantag från detta är Väderstad där det föreslås lite större utbyggnadsvolymer. De motiveras av ortens funktion som serviceort och att den har många arbetsplatser. I Hogstad, Sya, Spångsholm och Västra Harg föreslås däremot mindre utbyggnadsområden för bostäder.

På landsbygden utanför de mindre orterna föreslås ett antal inriktningar som ska göra det lätt att komplettera bostadsbebyggelsen över tid. I upptagningsområdena för de små skolorna i Västra Harg och Normlösa föreslås även lättnader i strandskyddet för att skapa underlag för fler elever.

Planen består dels av en övergripande utvecklingsinriktning, dels förslag till hur mark- och vatten ska användas, dels en redogörelse för hur olika allmänna intressen och planeringsförutsättningar bör hanteras.

Planen och dess inriktningar omfattar endast de delar av kommunens yta som framgår av plankartan. I Skänninge och Mantorp finns gällande översiktsplaner. I och kring Mjölby gäller nuvarande översiktsplan från 2011 till dess en fördjupning av översiktsplanen antagits.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Innehåll

Bakgrund och syfte	4
Övergripande mål	5
Utvecklingsinriktning	6
Bebyggelse	7
Kommunikationer	8
Landsbygden	8
Markanvändning	10
Mjölby, Mantorp och Skänninge	10
Hogstad	10
Normlösa	13
Spångsholm	16
Sya	18
Väderstad	20
Västra Harg	26
Önnebo	29
Landsbygden	30
Planeringsförutsättningar: värden, hänsyn och generella riktlinjer	39
Befolknings- och näringslivsutveckling – bostadsförsörjning och lokaler för näringslivet	39
Offentlig service	41
Kommersiell service för landsbygden och de mindre orterna	42
Kommunikationer och infrastruktur	46
Ekosystemtjänster – ett sätt att spegla naturens mångfunktionella betydelse för oss människor ..	51
Kulturmiljövård	75
Vatten i planeringen	80
Värdefulla ämnen och mineral	86
Elproduktion och eldistribution	88
Totalförsvarsfrågor	91
Vad är en översiktsplan	92
Översiktsplanens funktion	92
Översiktsplanens innehåll	93
Övrigt	94

Bakgrund och syfte

Nuvarande kommunomfattande översiktsplan är från 2011. Under det senaste decenniet har både befolkning och näringsliv utvecklats snabbt. Pendeltågstrafiken har utsträckts till Motala, vilket inte minst påverkat Skänninges förutsättningar. Det fortsatta arbetet med förlängning av dubbelspår till Örebro kan ytterligare komma att påverka kommunens framtidsförutsättningar i relativ närtid. På längre sikt kan en utbyggnad av höghastighetsjärnväg göra Mjölby kommun attraktivare för såväl boende som företagande. Sedan översiktsplanen antogs har även klimatfrågan och värnandet av jordbruksmark blivit viktigare att beakta i den fysiska planeringen.

Syftet med den kommunomfattande översiktsplanen är att, med utgångspunkt från kommunens vision och ett antal övergripande mål lägga fast en generell utvecklingsstrategi för markanvändningen i kommunen som helhet, ett antal tematiska bärande principer och förhållningssätt till markanvändningen i kommunen samt ett förslag till framtida markanvändning i kommunens olika delar. Då utbyggnaden av de tre största tätorterna, Mjölby, Mantorp och Skänninge är snabbare än i övriga delar av kommunen omfattas dessa inte av den kommunomfattande översiktsplanen utan behandlas i separata fördjupningar.

Arbetet med översiktsplanen har en inriktning att skapa en planmässig förberedelse för en möjlig befolkningsutveckling till 35 000 invånare i kommunen, med en utblick mot 40 000 invånare.

Övergripande mål

Kommunens övergripande utvecklingsmål har formulerats i Vision 2045. Flera av dessa har en tydlig koppling till den fysiska planeringen. Här listas under respektive målområde de formuleringar ur visionen som bedöms ha en koppling till den fysiska planeringen i större eller mindre utsträckning.

Livsmiljö

- En attraktiv plats på jorden
- Varierat boende i olika miljöer som tillgodoser behoven i livets alla skeenden
- Tillgänglighet till naturen
- Det är lätt att förflytta sig

Livsvillkor

- Många och varierade mötesplatser
- Jämlika villkor
- Sammanhållning i ett öppet och inkluderande samhälle
- Säkert och tryggt
- Ett blomstrande kultur- och fritidsutbud

Livskraft

- Starkaste tillväxtmotorn i västra Östergötland.
- Skolans resultat ligger i topp i landet.

Under arbetet med översiktsplanen har dessa allmänt hållna målsättningar konkretiserats för att kunna utgöra planindikatorer för hur väl olika lösningar uppfyller dessa mål. De planindikatorerna återfinns tillsammans med en utvärdering av planförslagets uppfyllelse i konsekvensbeskrivningen av planförslaget.

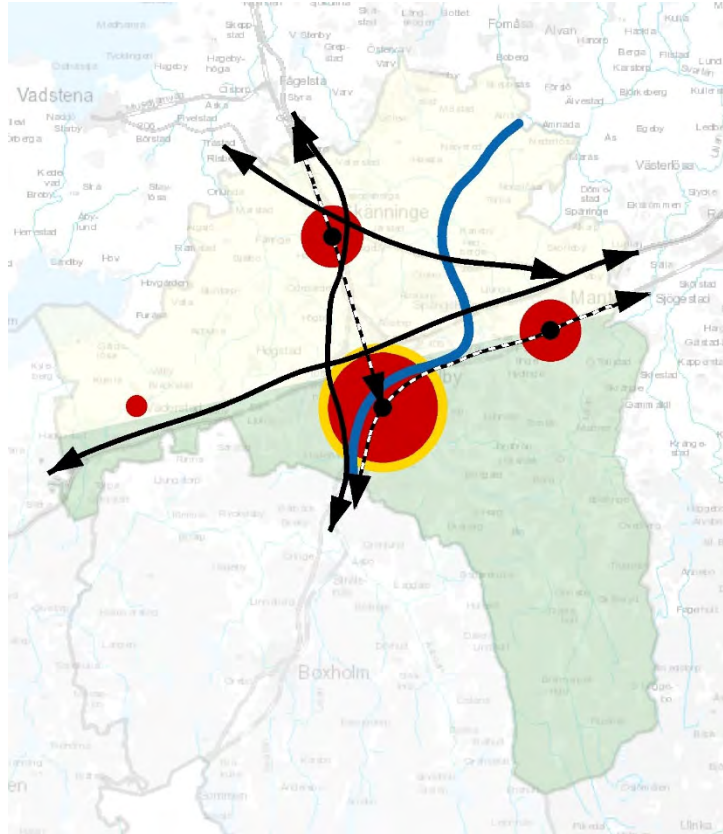
Utvecklingsinriktning

Den framtida markanvändningen är en viktig del i hur kommunen kan utvecklas. Det är den fysiska planeringen som står i fokus för en översiktsplan och därmed även i den utvecklingsstrategi som tecknas här.

Mjölby kommuns tillväxt hänger i allt väsentligt samman med dess läge nära Linköping och i skärningspunkterna mellan södra stambanan och järnvägen mot Hallsberg respektive E4 och väg 32/50. För ett framtida hållbart resande är det viktigt att i arbetet med utvecklingen av nya bostäder och arbetsplatser utnyttja de pendeltågsstationer som finns.

Mjölby kommun har också en levande landsbygd med en stor jordbruksnäring. För att slå vakt om möjligheterna att driva företag och bo på landsbygden i ett allt mer digitaliserat samhälle har kommunen satsat hårt på utbyggnad av fiber utanför tätorterna. Tillgången till service har också stor betydelse för landsbygden och kommunen vill stödja en struktur med servicenoder i de mindre orterna. För att understryka jordbrukets betydelse införs en mer restriktiv hållning till byggande på odlingsmark samtidigt som kommunen intar en positiv hållning till anläggande av bevattningsdammar för att bättre hantera framtida vattenbrist. Kommunens inställning är också att besöksnäringens utveckling på landsbygden bör stöttas genom en tillåtande syn på bebyggelse i strandskyddsområdena (LIS).

Kommunens inriktning är att i första hand betona Mjölby tätorts funktion som kommunens centralort genom fortsatt utbyggnad av bostäder och verksamhetslokaler. Det är här som den mest utbyggda och specialiserade servicen finns och det bedöms vara viktigt att bygga vidare på underlaget för denna service. Mjölby tätort har en viktig nodfunktion inte bara

Figur 1: Karta som förenklat redovisar kommunens utvecklingsinriktning samt gränsen mellan dagens jordbruksdominerade landskap i norr och det skogsdominerade landskapet i söder.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

för kommunens övriga delar utan även för ett omland som sträcker sig in i grannkommunerna. Detta gäller framför allt dels elevpendling till gymnasieskolan, dels arbetspendling. För att kunna fortsätta att spela denna viktiga roll är det angeläget att infrastruktur bibehålls eller utvecklas så att en hållbar pendling kan utvecklas.

Även Mantorp och Skänninge föreslås vara viktiga tillväxtorter genom sina pendeltågsstationer. Av de två senare bedöms dock Mantorp, med sin närhet till Linköping, ha en större regional betydelse och utvecklingspotential än Skänninge.

Utanför de större orterna har Väderstad en stor potential med sitt rika och varierade utbud av arbetsplatser och service. Väderstads arbetsliv innebär en omfattande inpendling även från grannkommunerna, vilket förutsätter en god infrastruktur och utvecklad kollektivtrafik. Därutöver kan Normlösa och Västra Harg ses som viktiga serviceorter för sitt respektive omland.

Bebyggelse

Huvuddelen av kommunens befolkningsutveckling ska ske i de tre största tätorterna som med pendeltågstrafiken har särskilt goda förutsättningar att vara en integrerad del i att skapa en gemensam bostads- och arbetsmarknad i Östergötland. Särskilt fokus läggs på utvecklingen av Mjölby som är kommunens huvudort. Mantorp är med sin närhet till Linköping också en attraktiv bostadsort och Skänninge kommer sannolikt bli en ännu intressantare tillväxtort när pendeltågstrafiken kan förlängas till Örebro. Kommunen kommer i sitt arbete med planläggning för bostäder och verksamheter prioritera de här orterna.

Även Väderstad har med närheten till E4 och sitt rika arbetsliv och sin breda service en stor potential och betydelse för kommunens utveckling. Kommunen kommer därför arbeta för att ha färdig planlagd mark för bostäder och verksamheter i Väderstad. Dessutom satsar kommunen för att Väderstad ska kunna utvecklas ytterligare som besöksmål genom sitt deltagande i utvecklingen av ett upplevelsecenter för mat.

I övriga mindre tätorter har kommunen för avsikt att möjliggöra mindre utbyggnadsområden för bostäder, men här är inriktningen inte i första hand att bidra till bostadsförsörjningen i kommunen utan att möjliggöra en större valfrihet kring var man vill bosätta sig i kommunen. På landsbygden har kommunen en positiv inställning till ny bebyggelse men med hänsyn tagen till möjligheterna att bedriva ett rationellt jord- och skogsbruk, bevarande av jordbruksmark och att tillhandahålla service.

De värdefulla kulturmiljöer som finns på olika platser i kommunen är viktiga för både den lokala identiteten och för besöksnäringen. Det finns därför anledning att ta tillvara dessa i större utsträckning än idag.

Kommunikationer

Kommunens kommunikationer kännetecknas av Södra stambanan och dubbelspåret mot Hallsberg respektive E4 och väg 32/50 som är viktiga länkar i de nationella transportsystemen och därmed även ger möjlighet för boende och företagande som är välintegrerat i ett större omland. Det är angeläget att kapaciteten på dessa kommunikationer bibehålls och utvecklas. Kommunen ser även utbyggnaden av nya stambanor som central för den framtida utvecklingen av kommunen och regionen. Kommunen är positivt till större andel godstransporter med järnväg och vill därför bidra till etablering av omlastningscentral mellan järnväg och väg i kommunen.

Kommunen vill knyta samman det nät av gång- och cykelvägar som finns mellan tätorter i regionen för att på så sätt underlätta pendlings-, motions- och turismcykling. Hög prioritet har sträckningarna mellan Mantorp och Sjögestad, mellan Mjölby och Väderstad samt mellan Mjölby och Boxholm. På sikt kan även sträckningar från Väderstad mot Ödeshög samt från Skänninge till Vadstena respektive Motala utredas.

Utbyggnaden av fiber på landsbygden är strategiskt avgörande för att det ska bli lättare att bo och verka i hela kommunen. Kommunen har en strategi för fiberutbyggnaden. Under 2022 kommer alla ägare till bostadsfastigheter i kommunen fått erbjudande om anslutning till fibernätet.

Landsbygden

I norra delen av Mjölby kommun öppnar sig slättlandskapet med en av Sveriges absolut bördigaste jordar. I södra delen av kommunen är skogslandskapet dominerande även om landskapets variation är betydligt större i den här delen av kommunen. E4 ligger i princip i gränsen mellan dessa områden. Svartån och Skenaån är de viktigaste vattendragen som rinner genom landskapet och städerna. Kommunen är ganska sjöfattig, men Tåkern utgör en av landets bästa fågelsjöar. I Mjölby kommun finns mäktiga landformer i de fyra stora israndbildningar som genom sin kalkrika jord även ger en rik flora. Landskapet bidrar sammantaget med en mångfald av olika ekosystemtjänster som levererar natur- och kulturupplevelser, livsmedel och råvaror och ger möjlighet för att hantera ett föränderligt klimat. Det är därför viktigt för kommunen att stötta utvecklingen av en diversifiering av ekosystemtjänsterna i hela kommunen även om möjligheten att i egen regi vidta åtgärder är begränsad utanför tätorterna.

Jordbrukslandskapet

Mjölby är en viktig jordbrukskommun och ligger till betydande del på Östgötaslätten. Näringslivet präglas till stor del av matproduktion i olika förädlingsled. Det är därför en viktig del i kommunens utvecklingsstrategi att värna om jordbrukslandskapet. Det sker genom en restriktiv syn på ny bostadsbebyggelse på jordbruksmark, en positiv syn på

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

skapandet av vattenytor för bevattning och till djurhållning vid värmeböljor samt en positiv inställning till åtgärder som främjar naturlig pollinering av grödor liksom andra åtgärder som ökar den biologiska mångfalden, allmänhetens möjligheter att röra sig i jordbrukslandskapet och motståndskraften mot klimatförändringarna. Kommunen arbetar aktivt med att etablera ett upplevelsecentrum kopplat till jordbruk och matproduktion för att ytterligare stärka kommunens image som jordbrukskommun.

Skogslandskapet

I södra delen av kommunen tar ett småbrutet skogslandskap vid. Utöver att skogen genom skogsbruk bidrar till arbete och intäkter finns både höga naturvärden, t.ex. i lövskogarna kring Västra Harg och goda möjligheter till rekreation. Skogsmark har en rekreativ särställning genom att den inte bara ger en naturupplevelse utan även tystare miljöer än många andra naturtyper. Det ger sammantaget en god hälsopåverkan. Kommunen bör därför arbeta för att säkerställa skogens många rekreativa värden i anslutning till tätorterna. Fokuseringen på den tätortsnära skogen motiveras av att fler personer där behöver tillgången till skogen samtidigt som risken för slitage är större.

Svartån och Tåkern

Svartån bidrar mycket starkt till kommunens förutsättningar. Den har höga naturvärden och är viktig som upplevelsekaraktär i Mjölby och Sya och kan utvecklas som en del i en friluftslivs/turismsatsning genom hela kommunen. Ån bidrar också som dricksvattenresurs och till att skapa ett bättre mikroklimat i staden.

Tåkern i kommunens västra del är en av Sveriges bästa fågelsjöar med höga naturvärden och upplevelsevärden. Även om de mest tillgängliga delarna av Tåkern ligger i grannkommunerna är Tåkern en viktig del i kommunens turismutbud.

Markanvändning

I översiktsplanen redovisas mark- och vattenanvändning för hela kommunens yta. I merparten av kommunen utgörs denna av jord- och skogsbruksmark med friliggande bebyggelse och byar. Den redovisade markanvändningen i dessa områden hindrar inte lokalisering av ny bebyggelse.

I plankartan redovisas de mindre orterna nuvarande bostadsområden inkl. mindre parker och grönområden som markanvändning "Bostäder, befintlig". Dessa bostadsområden och kvarter föreslås i huvudsak behållas i nuvarande utformning. Förändringar, mindre förtätningar och kompletterande bebyggelse kan aktualiseras såväl inom kvartersmark som mindre park- och grönområden som inte redovisats särskilt på plankartan. Verksamheter som inte är störande för bostäder och boende kan etableras i bostadskvarteren, t.ex. i form av kontor eller cykelverkstäder.

På motsvarande sätt redovisas befintliga verksamhetsområden som "Företagsområde, Befintligt". Även här kan förändringar, mindre förtätningar aktualiseras.

Mjölby, Mantorp och Skänninge

Tätorterna Mjölby, Mantorp och Skänninge omfattas av fördjupningar av översiktsplanen. Den kommunomfattande översiktsplanens markanvändningskarta omfattar därför inte dessa orter och de planavgränsningar som finns runt respektive tätort.

Hogstad

Ortsbeskrivning

Det bor idag ca. 200 personer i Hogstad som är ett samhälle med ungefär 90 bostäder i jordbrukslandskapet mellan Mjölby och Väderstad. Hogstad är bl.a. med sin kyrkomiljö, skolbyggnader och tingshus en regionalt intressant kulturmiljö. I Hogstad finns idag en förskola. Livsmedelsbutik m.m. finns i Väderstad och Mjölby som båda ligger ca. 6 km från Hogstad. Busstrafik finns mellan Ödeshög och Mjölby. Trafiken kommer utvecklas till timmestrafik under dag- och kvällstid. Kommunalt vatten och avlopp är utbyggt och det finns kapacitet för ytterligare utbyggnader. Vid bystugan finns boule- och tennisplan som sköts av föreningslivet. Vid förskolan finns en kommunal lekplats med pulkabacke i en mindre park. Ortens placering i jordbrukslandskapet gör att det finns begränsat med mark som är tillgänglig med stöd av allemansrätten. När gång- och cykelväg byggts ut mellan Mjölby och Väderstad kommer dock den och den gamla järnvägsbanken tillsammans ge möjlighet till bilfria promenadslingar i närområdet.

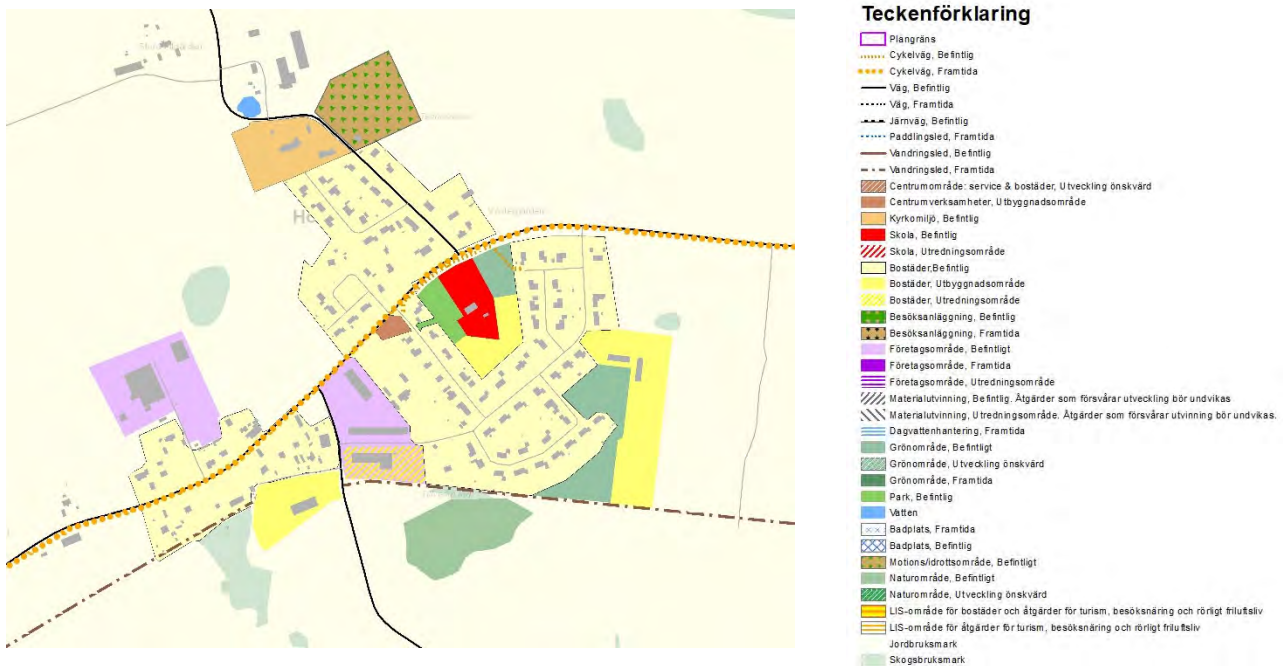
Planläge och utbyggnadsområden

Hogstad är inte någon av kommunens prioriterade utbyggnadsorter, men närheten till Mjölby och Väderstad samt kollektivtrafikens utveckling i framtiden gör det troligt att

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

intresset för att bosätta sig på orten kan öka samtidigt som pendling kan ske på ett relativt miljövänligt sätt, särskilt när gång- och cykelväg byggs ut mellan Väderstad och Mjölby. Då Hogstad är helt omgivet av jordbruksmark är förutsättningarna för en mer omfattande utbyggnad begränsade. I Hogstad finns idag ett nyligen detaljplanelagt utbyggnadsområde för bostäder i sydöstra delen av tätorten. Detta bedöms täcka behovet av bostäder under ett antal år. Det finns ytterligare planlagda tomter söder om förskolan som aldrig byggts ut.

I översiktsplanen föreslås ett par mindre utbyggnadsområden i tätorten. Det ena området redovisar en möjlig omvandling av metallgjuteriet till bostadstomter om intresse finns från fastighetsägaren. Det kan dock krävas sanering av marken. I anslutning till fd. stationen finns också ett mindre utbyggnadsområde. Totalt bedöms de olika utbyggnadsområdena i befintliga och möjliga planområden för bostäder kunna innehålla drygt 40 bostäder. Samtliga nya föreslagna bostadsområden ligger söder om Långvägen. Trafikmängderna på Hadelösvägen är så små att den inte ger upphov till någon barriäreffekt till och från förskola och den större parken.

Figur 2: Plankarteutdrag över Hogstad.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Där kommunen inte äger marken förutsätter en utbyggnad av orten att berörd fastighetsägare är intresserade av att ny bebyggelse kommer till.

I centrala Hogstad pekas en centrumtomt ut som möjlig lokalisering för ev. mindre/obemannad livsmedelsbutik om det uppstår ekonomiska förutsättningar för en sådan etablering.

I och i anslutning till de byggnader och miljöer med höga kulturvärden som finns i Hogstad, bör tillkommande bebyggelse placeras och utformas så att de är väl anpassade till kulturmiljövärdena.

Park och natur

Det finns ett antal mindre parktytor i Hogstad. Den viktigaste parkmiljön ligger i anslutning till förskolan där en lekplats anordnats. Läget är centralt och lätt tillgängligt för de boende på orten även om arealen endast uppgår till 0,3 ha. Läget vid förskolan ger också en god samnyttjandepotential. Avstånden i Hogstad är så små att i princip alla fågelvägen har kortare än 500 m till parken och 75% har kortare än 250 m till en närpark. Ytterligare parktytor planeras inte men om orten expanderar är det viktigt att bevara de få naturområden som finns som grönområden för att kunna tillgodose rekreationsbehovet i framtiden. Den gamla järnvägsbanken utgör en resurs som promenadväg och kan med en framtida gång- och cykelväg längs allmänna vägen (väg 942) ge bra alternativa och bilfria promenadslingor. Det finns dock inte några konkreta kommunala planer för att iordningställa sådana.

Teknisk försörjning/infrastruktur

Utbyggnation av gång- och cykelväg planeras mellan Mjölby och Väderstad, där delen mellan Mjölby och Hogstad kan ses som en första etapp av sträckan.

Kollektivtrafiken mellan Ödeshög och Mjölby kommer förstärkas turtätsmässigt. För förbättrad tillgänglighet i kollektivtrafiken bör hållplatsen i centrala Hogstad (hållplats Hogstad) anordnas som en omstigningshållplats med förbättrade parkeringsmöjligheter för bilar och cyklar.

Fjärrvärme är utbyggt till Hogstad.

Det finns en återvinningsstation i Hogstad. Denna kommer de närmaste åren genomgå en förvandling då systemet för förpackningsinsamling ändras och merparten kommer ske fastighetsnära. I nuläget bedöms att de mindre orter som har återvinningsstationer som idag finns kommer behöva behållas men få ett fokus på hantering av skrymmande förpackningar.

Normlösa

Ortsbeskrivning

Normlösa ligger vid Svartån i jordbrukslandskapet i kommunens nordöstra del. I Normlösa finns idag ett femtiotal bostadsfastigheter och ca. 150 boende. Normlösa är bl.a. med sin kyrkomiljö med skola och prästgård en regionalt intressant kulturmiljö. I Normlösa finns förskola och skola för de lägre årskurserna. Närmaste kommersiell service finns i Fornåsa ca. 8,5 km norr om Normlösa, men service finns även i Mantorp och Skänninge som båda ligger drygt en mil bort. Linjelagd kollektivtrafik saknas till Normlösa. Föreningslokaler i form av en hembygdsgård finns i Normlösa. Kommunalt vatten och avlopp är utbyggt och det finns kapacitet för viss ytterligare utbyggnad vid normal förbrukning. Närheten till Svartån ger en attraktiv närmiljö. Ortens läge i det storskaliga jordbrukslandskapet gör att det inte finns så mycket mark eller vägar/stigar som är tillgänglig med stöd av allemansrätten. Ett litet grönområde med mindre lekplats finns i ortens södra del. I Nederlösa finns en kommunal badplats och på vägen mot Gottlösa finns Torpavallens fotbollsplan.

Figur 3: Plankarteutdrag över Normlösa.

Teckenförklaring

	Plangräns
	Cykelväg, Befintlig
	Cykelväg, Framtida
	Väg, Befintlig
	Väg, Framtida
	Järnväg, Befintlig
	Paddingsled, Framtida
	Vandringssled, Befintlig
	Vandringssled, Framtida
	Centrumområde: service & bostäder, Utveckling önskvärd
	Centrumverksamheter, Utbyggnadsområde
	Kyrkomiljö, Befintlig
	Skola, Befintlig
	Skola, Utredningsområde
	Bostäder, Befintlig
	Bostäder, Utbyggnadsområde
	Bostäder, Utredningsområde
	Besöksanläggning, Befintlig
	Besöksanläggning, Framtida
	Företagsområde, Befintlig
	Företagsområde, Framtida
	Företagsområde, Utredningsområde
	Materialutvinning, Befintlig. Åtgärder som försvårar utveckling bör undvikas
	Materialutvinning, Utredningsområde. Åtgärder som försvårar utvinning bör undvikas
	Dagvattenhantering, Framtida
	Grönområde, Befintligt
	Grönområde, Utveckling önskvärd
	Grönområde, Framtida
	Park, Befintlig
	Vatten
	Badplats, Framtida
	Badplats, Befintlig
	Motions/idrottsområde, Befintligt
	Naturområde, Befintligt
	Naturområde, Utveckling önskvärd
	LIS-område för bostäder och åtgärder för turism, besöksnäring och rörligt friluftsliv
	LIS-område för åtgärder för turism, besöksnäring och rörligt friluftsliv
	Jordbruksmark
	Skogsbruksmark

Planläge och utbyggnadsområden

Sedan ett antal år finns en detaljplan för ett tjugotal nya bostadsfastigheter. Normlösa är inte någon av kommunen prioriterade utbyggnadsorter, vilket gör att planer för ytterligare

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

bostäder inte bedöms behövas under överskådlig tid. Dock utpekas ett möjligt område på lång sikt mellan det nya bostadsområdet och Svartån, men med plats för fri passage längs ån och på en höjd som säkerställer att det inte finns risk för översvämningar. Ett par mindre utredningsområden för ytterligare bostäder väster om ån är utlagt som handlingsberedskap för att möta en eventuell framtida utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp i det området. Slutlig avgränsning och vilka bostadsvolymer som i så fall kan vara lämpligt får bedömas i samband med att ett sådant VA-projekt (VA= vatten och avlopp) aktualiseras.

I anslutning till skolan föreslås en centrumtomt som möjlig lokalisering för ev. mindre/obemannad livsmedelsbutik om det uppstår ekonomiska förutsättningar för en sådan etablering.

Där kommunen inte äger marken förutsätter en utbyggnad av orten att berörd fastighetsägare är intresserade av att ny bebyggelse kommer till.

I och i anslutning till de byggnader och miljöer med höga kulturvärden som finns i Normlösa, bör tillkommande bebyggelse placeras och utformas så att de är väl anpassade till kulturmiljövärdena.

Park och natur

I Normlösa finns ett mindre grönområde bland villabebyggelsen i södra delen av orten. Här finns även en kommunal lekplats på en mindre närpark vars areal uppgår till ca. 0,3 ha. Ca. 75 % av de boende i Normlösa har mindre än 500 m och ca. 50% har mindre än 250 m fågelvägen till parken. Skolgården kan användas för lek på kvällar och helger. Ytterligare parkytor planeras inte i nuläget. Om det på längre sikt blir kompletterande bostadsbebyggelse väster om Svartån kan det uppstå ett behov av parkyta och lekplats där. Här finns också ett större skogsområde med produktionsskog som är allemansrättsligt tillgängligt.

Någon form av promenadslinga efterfrågas av boende i Normlösa och ett alternativ skulle kunna vara att knyta ihop de båda sidorna av Svartån genom en gång- och cykelvägsbro förslagsvis på brofundamenten från den gamla järnvägssträckningen och vidare norrut. En sådan bro skulle även underlätta för skola och förskola att nå ut i skogsnatur. Etablering och skötsel av en sådan slinga förutsätter lokalt engagemang samt överenskommelser med samtliga berörda markägare där nya stigar måste anläggas. På östra sidan av Svartån redovisas tre olika alternativa sträckningar mellan broläget och landsvägen som skulle kunna utredas inför ett framtida anordnande av en promenadslinga. Särskilt viktigt att beakta inför ett framtida genomförande är frågan om risk för smittspridning till tamfågelbesättningen norr om gamla järnvägsbanken.

Teknisk försörjning/infrastruktur

Väster om ån finns ett område där det på sikt kan behöva vidtas åtgärder avseende vatten- och avloppssituationen. Om genomförandet av en sådan åtgärd underlättas av ytterligare exploatering kan det bli aktuellt att planlägga för ytterligare bostäder väster om ån.

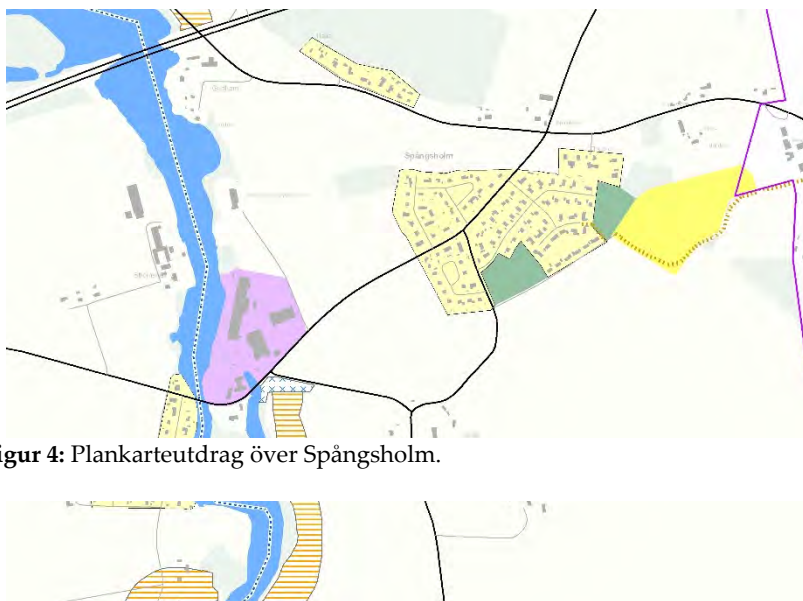
Spångsholm

Ortsbeskrivning

Spångsholm har ca. 350 boende i ett 90-tal bostäder i samhället och ett tjugotal vid bruket/Svartån. Kommunalt vatten och avlopp är utbyggt och det finns kapacitet för ytterligare utbyggnad framför allt i området vid fd idrottsplatsen och vidare västerut. Vardagar finns det viss linjelagd kollektivtrafik med 8/9 turer i vardera riktning på linjen mellan Mjölby och Mantorp, men linjen kommer läggas ner under 2024. Mer omfattande kollektivtrafikutbud finns via pendeltågsstationen i Mantorp ca. 4 km bort. Närheten till Svartån ger en attraktiv närmiljö. Scouterna har en föreningslokal vid den tidigare idrottsplatsen. Tennisbana och boulebanor sköts genom en lokal förening. Skola finns i Veta och inne i Mantorp. Ortens läge i det storskaliga jordbrukslandskapet gör att det inte finns så mycket mark eller vägar/stigar som är tillgängliga med stöd av allemansrätten.

Planläge och utbyggnadsområden

Spångsholm är inte någon av kommunens prioriterade utbyggnadsorter. Det finns idag inte någon planlagd mark för bostäder i Spångsholm. Ett utbyggnadsområde föreslås för att möjliggöra viss nybyggnation på tidigare idrottsplatsen och vidare österut mot Veta skola.

Figur 4: Plankarteutdrag över Spångsholm.

Ett sådant område binder samman samhället med skolan och skapar en tryggare skolväg samtidigt som man undviker utbyggnad på de större åkerpartierna som omger samhället. Området bedöms kunna inrymma ca. 30 villatomter. Området ligger trafiksäkerhetsmässigt väl till för barns möjlighet att på egen hand ta sig till skola och park/lekplats utan att korsa större gator eller vägar.

Teckenförklaring

- Plangräns
- Cykelväg, Befintlig
- Cykelväg, Framtida
- Väg, Befintlig
- Väg, Framtida
- Järnväg, Befintlig
- Paddlingsled, Framtida
- Vandringaled, Befintlig
- Vandringaled, Framtida
- Centrumområde: service & bostäder, Utveckling önskvärd
- Centrumverksamheter, Utbyggnadsområde
- Kyrkomiljö, Befintlig
- Skola, Befintlig
- Skola, Utredningsområde
- Bostäder, Befintlig
- Bostäder, Utbyggnadsområde
- Bostäder, Utredningsområde
- Besöksanläggning, Befintlig
- Besöksanläggning, Framtida
- Företagsområde, Befintligt
- Företagsområde, Framtida
- Företagsområde, Utredningsområde
- Materialutvinning, Befintlig, Åtgärder som försvårar utveckling bör undvikas
- Materialutvinning, Utredningsområde, Åtgärder som försvårar utvinning bör undvikas
- Dagvattenhantering, Framtida
- Grönområde, Befintligt
- Grönområde, Utveckling önskvärd
- Grönområde, Framtida
- Park, Befintlig
- Vatten
- Badplats, Framtida
- Badplats, Befintlig
- Motions/idrottsområde, Befintligt
- Naturområde, Befintligt
- Naturområde, Utveckling önskvärd
- LIS-område för bostäder och åtgärder för turism, besöksnäring och rörligt friluftsliv
- LIS-område för åtgärder för turism, besöksnäring och rörligt friluftsliv
- Jordbruksmark
- Skogsbruksmark

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Där kommunen inte äger marken förutsätter en utbyggnad av orten att berörd fastighetsägare är intresserade av att ny bebyggelse kommer till.

I och i anslutning till de byggnader och miljöer med höga kulturvärden som finns i Spångsholm, bör tillkommande bebyggelse placeras och utformas så att de är väl anpassade till kulturmiljövärdena.

Park och natur

De större planlagda parkerna (>0,5 ha) i Spångsholm ligger öster om Svåsvägen och vid scoutgården. Här finns även en kommunal lekplats. Även väster om ån finns en kommunal lekplats vid allmänna vägen. Avstånden i Spångsholm är så små att alla har kortare än 500 m till lekplats och 75% har högst 250 m till någon av de större parkerna. Ett läge för en möjlig allmän badplats i Svartån redovisas i anslutning till bron över ån. Söder om hembygdsgården finns ett skogsparti vars areal och belägenhet skulle kunna fungera som skolskog.

Teknisk försörjning/infrastruktur

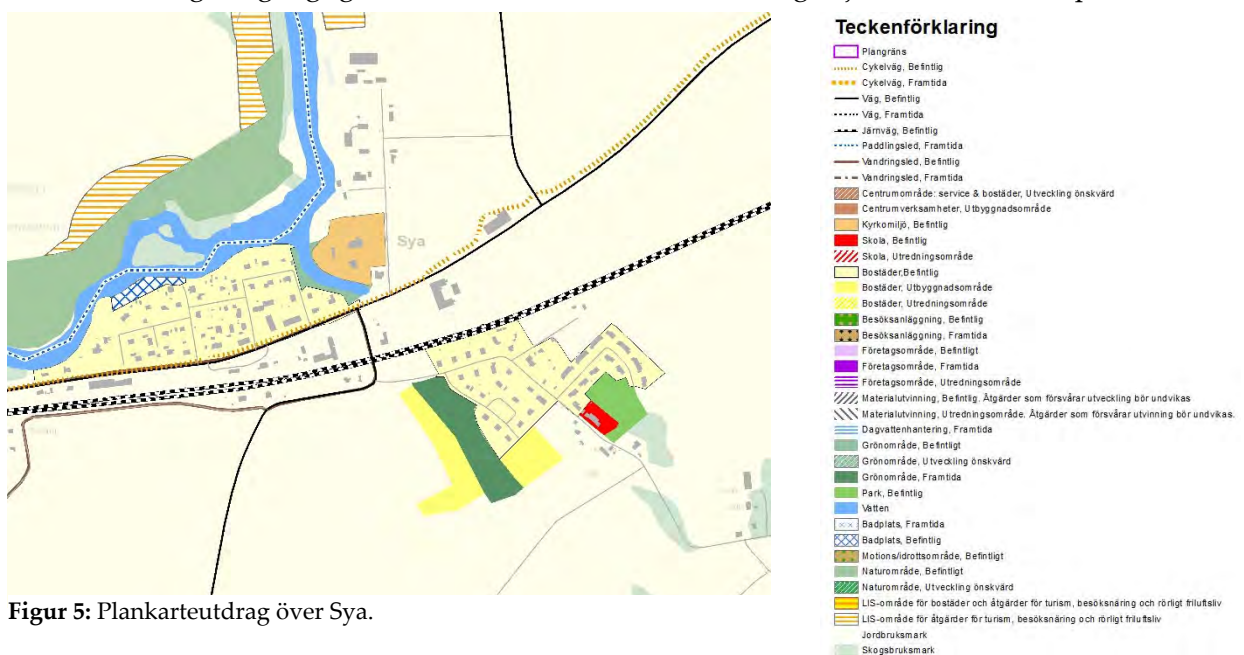
För att förbättra trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter föreslås en ny gång- och cykelväg alternativt andra typer av säkerhetshöjande åtgärder göras på vägen till Sya och den gång- och cykelväg som finns där mellan Mjölby och Mantorp.

Fjärrvärme är utbyggt till Spångsholm.

Sya

Ortsbeskrivning

I Sya bor ca. 300 personer i ett 90-tal bostäder. Sya är bl.a. med sin kyrkomiljö en regionalt intressant kulturmiljö. Det finns en förskola i Sya liksom café/ restaurang. Övrig service finns närmast i Mantorp. Södra stambanan och landsvägen delar orten i två delområden där det norra delområdet ligger vackert i anslutning till Svartån och den gamla kyrkmiljön. Sya skidklubb bedriver omfattande verksamhet på sin anläggning och det finns ett mindre friluftsbad samt en hembygdsgård i byn. Kommunalt vatten och avlopp är utbyggt och det finns kapacitet till viss ytterligare utbyggnad av orten. Vardagar finns det viss linjelagd kollektivtrafik med 8/9 turer i vardera riktning på linjen mellan Mjölby och Mantorp, men linjen kommer läggas ner under 2024. Mer omfattande kollektivtrafikutbud finns via pendeltågsstationen i Mantorp ca. 4,5 km bort. Närheten till Svartån ger en attraktiv närmiljö. Närheten till Solberga naturreservat och skidklubbens anläggning gör att det finns allemansrättsligt tillgänglig mark i närområdet trots ortens läge i jordbrukslandskapet.

Figur 5: Plankarteutdrag över Sya.

Planläge och utbyggnadsområden

Sya är inte någon av kommunens prioriterade utbyggnadsorter. Det finns inga utbyggda planlagda områden. Ett par mindre utbyggnadsområden för bostäder föreslås på ömse sidor om bäcken som rinner längs bebyggelsen i södra delen av Sya. Områdena består av dels randzon till åkermark, dels hästhagar. Det har inte bedömts vara möjligt att hitta alternativa utbyggnadsområden i Sya som inte berör jordbruksmark. De utpekade områdena bedöms inrymma drygt 10 villatomter. Områdena är trafiksäkerhetsmässigt väl

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

lokaliserade för att möjliggöra för barn att nå förskola och park utan att trafikera större gator eller vägar.

Där kommunen inte äger marken förutsätter en utbyggnad av orten att berörd fastighetsägare är intresserade av att ny bebyggelse kommer till.

I och i anslutning till de byggnader och miljöer med höga kulturvärden som finns i Sya, bör tillkommande bebyggelse placeras och utformas så att de är väl anpassade till kulturmiljövärdena.

Park och natur

I norra delen av Sya finns planlagd parkmark längs Svartån med potential för en mer allmänt tillgänglig badplats. Merparten av kommunens parkmark ligger annars i delområdet söder om järnvägen. Parkmarken ligger strategiskt i förhållande till förskolan och föreslagna utbyggnadsområden, men arealen är relativt begränsad. I Sya finns även två kommunala lekplatser, varav den ena ligger norr om landsvägen och den andra söder om järnvägen. Alla boende i Sya har kortare än 500 m fågelvägen till närmaste lekplats. Blir utbyggnad aktuellt bör bäckstråket i sin helhet skötas som naturmark.

Teknisk försörjning/infrastruktur

Det bedöms inte behövas några särskilda åtgärder kopplade till den tekniska försörjningen eller infrastrukturen som följd av utbyggnadsförslagen.

Fjärrvärme är utbyggt till Sya.

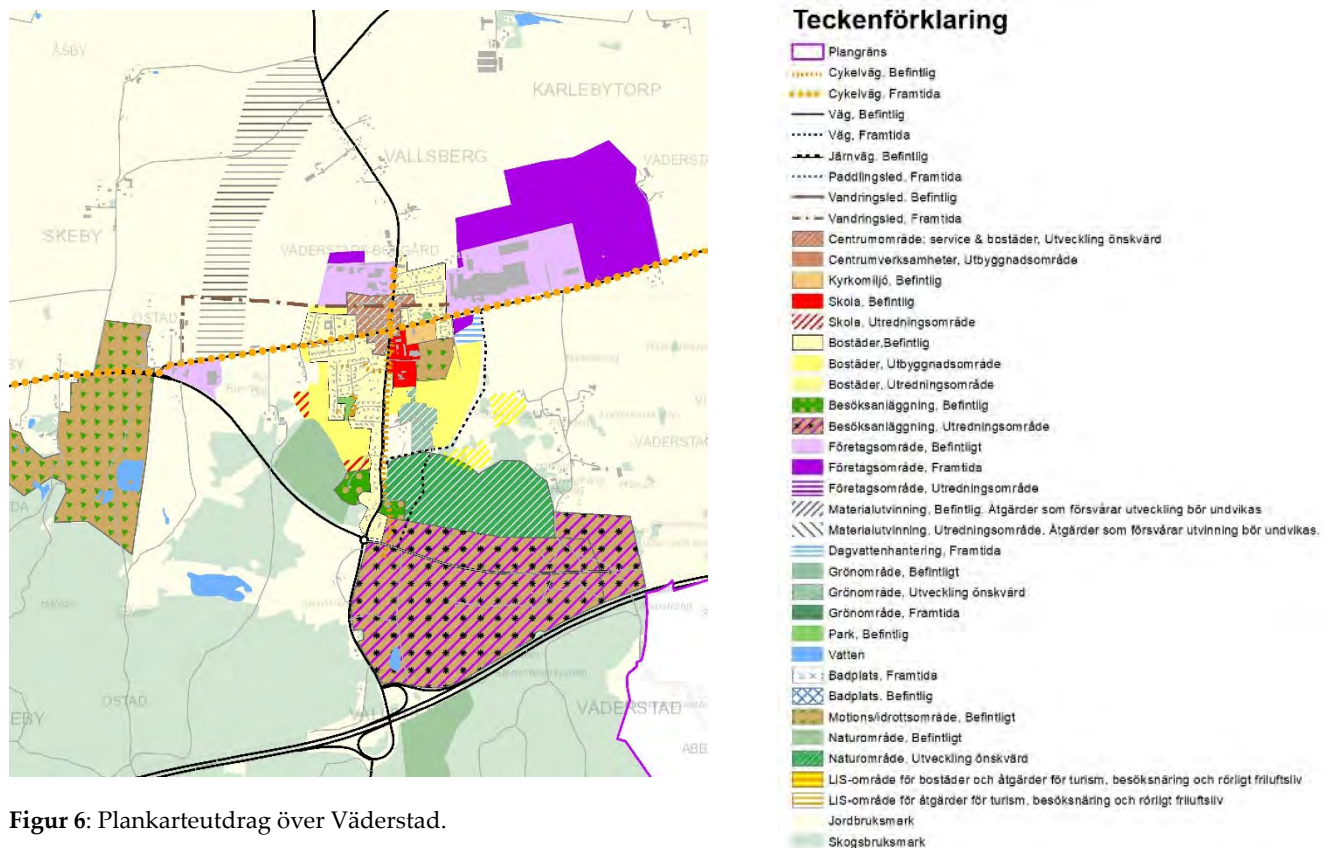
Det finns en återvinningsstation i Sya. Denna kommer de närmaste åren genomgå en förvandling då systemet för förpackningsinsamling ändras och merparten kommer ske fastighetsnära. I nuläget bedöms att de mindre orter som har återvinningsstationer idag kommer behöva behållas men få ett fokus på hantering av skrymmande förpackningar.

Väderstad

Ortsbeskrivning

Väderstad ligger i kommunens västligaste del i gränsområdet mellan jordbrukslandskapet och skogslandskapet. Väderstad är kommunens fjärde största tätort med ca. 550 invånare. Ungefär lika många kommuninvånare bor inom 5 km från tätorten och ger underlag för servicen på orten. Väderstad samhälle är, liksom Väderstad by och Bosgård öster, respektive väster om samhället, regionalt intressanta kulturmiljöer. I samhället finns ungefär 250 bostäder, skola, förskola, bibliotek och ett antal arbetsplatser där Väderstad AB är dominerande. Inpendlingen till Väderstad är betydande. Samhället har också ett rikt serviceutbud i form av butiker och serveringar. Här finns även en stor idrottshall, fotbollsplaner, isbana, bouleplan, motionsspår och golfbana. Föreningslivet driver även hembygdsgård, festplats och församlingshem. Busstrafik finns mellan Ödeshög och Mjölby. Trafiken kommer utvecklas till timmestrafik under dag- och kvällstid. Det finns kommunalt vatten och avlopp med möjlighet till utbyggnad av kapaciteten.

Väderstad är en viktig ort för besöksnäringen, där klustret av serveringar och mindre butiker lockar långväga besökare. Kommunen arbetar för en fortsatt utveckling av besöksnäringen genom etableringen av ett upplevelsecenter för mat som ska bli ett besöksmål med livsmedelsframställningens olika perspektiv i fokus. Detta kan leda till en stark utveckling av tätorten.

Figur 6: Plankarteutdrag över Väderstad.

Planläge och utbyggnadsområden

Idag finns ett outbyggt område för ett femtontal bostäder planlagt vid Stationsvägen. I sydost pågår arbete för ett 60-tal villatomter i Storgårdsområdet. Antalet bostäder blir fler om delar av området istället bebyggs med t.ex. kedjehus eller mindre flerbostadshus. Mot bakgrund av att tillskottet av bostäder motsvarar en ökning av hushållen i orten med minst 30% bedöms dessa områden fylla efterfrågan under relativt lång tid med nuvarande förutsättningar.

Väderstad är inte en av kommunens prioriterade utbyggnadsorter, men den goda servicenivån och kollektivtrafikens framtida höjda standard gör att det är lämpligt för kommunen att ha en handlingsberedskap för ytterligare tätortstillväxt. Etableringen av ett upplevelsecenter för mat med möjliga kringverksamheter samt Väderstad AB:s fortsatta expansion kan också göra att bostadsbehovet ökar ytterligare redan inom överskådlig tid. Därför bör handlingsberedskap finnas för en utökad efterfrågan på bostäder.

Under arbetet med översiktsplanen har en förvaltningsövergripande bedömning gjorts att Väderstad tätort även fortsättningsvis ska ha en enparallellig skola. Däremot kan skolan behöva byggas om för att möjliggöra större klasser på längre sikt för att på så sätt möjliggöra för fler bostäder på orten. En sådan skola kan rymma max 200 elever. Idag består skolans upptagningsområde till större delen av Väderstads omland. På sikt kan det bli aktuellt att ändra skolupptagningsområdena något för att möta en större befolkning på orten. I takt med att tätorten växer kommer även behov av ytterligare förskoleplatser uppkomma. Ytterligare en förskoleenhet med uppskattningsvis 60-80 platser bedöms behövas i framtiden. Denna föreslås lokaliseras väster om Vallsbergsvägen för att skapa viss spridning av verksamheterna. Två alternativa tomtlägen redovisas. Båda ligger i anslutning till naturmark vilket ger goda förutsättningar för verksamheten att göra utflykter i närnatur. Slutligt läge får beslutas i samband med framtida detaljplanarbeten för bostäder i den delen av Väderstad. Den mark som inte används för förskola kommer då planeras för bostäder istället. Det bedöms vara viktigt att även den framtida bostadsbebyggelsen på längre sikt lokaliseras i så nära anslutning till befintliga tätorten som möjligt för att ge närhet till den befintliga servicen och skapa korta och säkra vägar till skola och förskola.

I samband med förändringar i centrala Väderstad bedöms något tiotal lägenheter kunna inrymmas. Ytterligare två bostadsområden för utbyggnad på längre sikt redovisas norr om Änga respektive väster om Västbergavägen. Dessa bedöms kunna inrymma ytterligare 70-90 bostäder. Därutöver finns på ännu längre sikt möjlighet att planera för ett femtiotal bostäder i två delområden öster om Storgårdsområdet. Totalt bedöms översiktsplanens utbyggnadsområden inrymma 250 – 290 bostäder, vilket skulle kunna öka befolkningen till ca. 1 300 personer på lång sikt. De föreslagna bostadsområdena är lokaliserade så att barn

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

när park/naturmark samt förskola utan att korsa någon av samhällets större gator. För att nå skolan behöver elever från utbyggnadsområdena i den västra delen av Väderstad korsa Vallsbergsvägen. Det finns redan idag passager som skapar en rimlig trafiksäkerhetssituation längs denna skolväg i höjd med Östadsvägen när området vid Änga byggs ut kommer korsningspunkten vid anslutningen till Vallsbergsvägen också behöva åtgärdas så att det finns en säker passage.

För handels- och servicenäringens utveckling föreslås en översyn av centrala delarna av Väderstad för att möjliggöra en förstärkning av centrumfunktionerna.

Söder om samhället planeras för ett stort besöksmål med inriktning mot matodling och livsmedelstillverkning ur olika aspekter – Upplevelsecenter för mat. Större delen av området är i gällande översiktsplan reserverat för verksamheter. Planeringen av anläggningen är i ett uppstartsskede och sannolikt kommer inte hela ytan som reserverat i planförslaget (ca. 90 hektar) behövas för själva upplevelsecentret. Avgränsningen och ytbehovet ska således inte ses som slutligt klarlagt i översiktsplanen. Området har därför angivits som utredningsområde på plankartan, med huvudfokus på besöksmålsfrågan men med möjlighet att även använda markområden för verksamheter. Inom ramen för besöksområdet är det även tänkt att det ska vara möjligt att anordna andra typer av användningar som kan stötta huvudverksamheten. Det kan t.ex. handla om boende och service för besökande. Om det behövs för att skapa en attraktivare och mer levande miljö för besöksmålet samtidigt som det inte begränsar dess verksamhet kan även ett mindre antal bostäder aktualiseras inom eller i direkt anslutning till själva anläggningen. Däremot är större mängd bostäder, eller bostäder som inte hänger samman med besöksmålet inte aktuellt i utredningsområdet då inriktningen för bostadsutbyggnaden i Väderstad är att den ska ske i anslutning till befintliga bostadsområden. I den mån det inte påverkar upplevelsecentret negativt kan även den mark som inte behövs för besökscentrets verksamhet planläggas för verksamheter. På så sätt kan det goda logistikläget vid E4 utnyttjas väl.

Ytterligare verksamhetsområden redovisas i norra Väderstad. Dessa ligger på jordbruksmark och avser dels ett mindre område längs Havrevägen (ca. 1 hektar) dels en yta som planlagts, respektive förbereds för planläggning för att säkerställa en fortsatt expansion av Väderstad AB norr- och österut (ca. 26 hektar).

Där kommunen inte äger marken förutsätter en utbyggnad av orten att berörd fastighetsägare är intresserade av att ny bebyggelse kommer till.

I och i anslutning till de byggnader och miljöer med höga kulturvärden som finns i Väderstad, bör tillkommande bebyggelse placeras och utformas så att de är väl anpassade till kulturmiljövärdena.

Park och natur

I Väderstad finns parker med kommunala lekplatser vid den tidigare stationen, mitt emot kyrkan och vid Östbergavägen. Parken i sydväst är större än 0,5 ha, medan de två andra är ca. 0,2 ha vardera. Området vid stationen kan komma att omformas när det blir aktuellt med planarbete för att möjliggöra en utvidgning av handel och andra centrumfunktioner i området. Någon form av park- och lekplatsmiljö bör dock kvarstå i detta centrala och lättillgängliga läge då det fyller en viktig funktion för både ortsbor och Väderstads många besökare. I princip alla som bor i Väderstad har kortare än 500 m till närmaste lekplats medan en tredjedel har högst 250 m till närmaste närpark.

I kommande utbyggnadsområden för bostäder kommer det bli aktuellt att säkerställa tillgång till lekplatser så att kommunens inriktning vad gäller närhet uppfylls.

Söder om Väderstad finns i sydost ett skogsparti på ca. 50 ha med elljusspår och en anslutande längre stigslinga. Detta område bör undantas för exploatering så att det finns tillgång till ett rimligt stort rekreationsområde för den växande befolkningen och för övernattande gäster till upplevelsecentret för mat. Dagens koppling mellan skolan och skogsområdet kommer påverkas negativt genom den uppsamlingsgata som föreslås till Storgårdsområdet. Trafikmängderna kommer inte vara stora, men merparten av alla tunga transporter till Väderstad AB kommer färdas den vägen, vilket gör det extra viktigt att skapa en säker passage där elljusspåret korsar den nya gatan. Skulle även den vägsträckning som redovisas mellan uppsamlingsgatan och gamla E4 byggas ut förbi hembygdsgården, behöver motionsspåret läggas om i nytt läge öster om vägsträckningen. En naturlig sträckning skulle då vara att rusta upp den slinga som redan finns i den delen av skogen. Det kommer vid en sådan vägutbyggnad vara viktigt att lägga den nya motions slingan så att antalet passager över väg minimeras mellan skolan och skogen.

Även i sydväst föreslås att områden med naturvärden kring Änga undantas från exploatering. Delar av området norr om Änga föreslås dock kunna utgöra del av utbyggnadsområde för bostäder för att på så sätt minska behovet av att exploatera brukningsvärd jordbruksmark.

I området söder om samhället finns sammanhängande skogspartier som är allemansrättsligt tillgängliga. Norr om samhället gör däremot jordbrukslandskapet att den allemansrättsligt tillgängliga marken är begränsad. Med relativt små medel skulle det vara möjligt att etablera en längre promenadslinga via den gamla järnvägsbanken och befintliga enskilda vägar och brukningsvägar.

Teknisk försörjning/infrastruktur

De två huvudgatorna i Väderstad: Vallsbergsvägen och Folkungavägen hör till det statliga vägnätet vilket påverkar kommunens möjlighet till och ansvar för förändringar.

Utbyggnation av gång- och cykelväg planeras mellan Mjölby och Väderstad, där delen mellan Mjölby och Hogstad kan ses som en första etapp av sträckan. På sikt skulle en sådan sträckning kunna förlängas mot Ödeshög.

Inne i samhället behöver trafiksäkerheten förbättras för oskyddade trafikanter. Gång- och cykelbanan längs Vallsbergsvägen bör förlängas norrut förbi Folkungavägen. Hela Folkungavägen skulle behöva genomgå åtgärder för förbättrad trafiksäkerhet, dels i form av kompletterande gångbana norr om vägen, dels en gång- och cykelbana längs södra sidan av vägen, dels 30 km/h säkrade passager över vägen.

Ett utredningsområde för en ny vägsträckning nordväst om samhället föreslås. Det skulle ge möjlighet att styra alla tunga transporter från Kimme bergtäkt utanför samhället vilket i sin tur skulle förbättra trafiksäkerheten påtagligt. Ansvaret för att lösa den aktuella situationen är i allt väsentligt Trafikverkets, men dessvärre är projektet inte prioriterat i den regionala infrastrukturplaneringen. Därför har kommunen öppnat upp för en dellösning av problemet genom att i arbetet för nya bostäder i Storgårdsområdet planera för en ny uppsamlingsgata som förbinder Vallsbergsvägen och Folkungavägen sydost om nuvarande kvartersstruktur. Detta skulle dock inte påverka vare sig trafiken på den södra delen av Vallsbergsvägen eller transporterna från Kimme bergtäkt. För att skapa en mer fullständig alternativ vägsträckning till Väderstad AB redovisas ett möjligt vägreservat längs den gamla vägsträckningen öster om hembygdsgården. Det skulle ge ett större intrång i nuvarande rekreationsområde och förutsätta en omläggning av motionsspåret. Nyttan av en sådan sträckning skulle främst vara att den delen av trafiken skulle kunna undantas även från den smalaste delen av Vallsbergsvägen där det också saknas gång- och cykelbana.

För förbättrad tillgänglighet i kollektivtrafiken bör den centrala hållplatsen vid kyrkan anordnas som en enklare omstigningshållplats med förbättrade parkeringsmöjligheter för bilar och cyklar. Hållplatserna bör även tillgänglighetsanpassas. När upplevelsecentrum för mat etablerats kan det uppstå behov av att se över dagens hållplatslägen och linjesträckning genom Väderstad.

För större utbyggnader av Väderstad behöver kapaciteten i vattennätet förstärkas. Spillvattennätets funktion behöver ses över för att bedöma vilka åtgärder som behövs för att skapa mer kapacitet i ledningsnätet in till reningsverket i Mjölby.

Fjärrvärme är utbyggt till Väderstad.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Det finns en återvinningsstation i Väderstad. Denna kommer de närmaste åren genomgå en förvandling då systemet för förpackningsinsamling ändras och merparten kommer ske fastighetsnära. I nuläget bedöms att de orter som har återvinningsstationer idag kommer behöva behållas men få ett fokus på hantering av skrymmande förpackningar. I Väderstad föreslås en utveckling av centrala orten, med bl.a. ett nytt läge för matbutiken på sikt. I samband med denna förändring kommer sannolikt läget för återvinningen behöva flyttas något inom de centrala delarna av orten.

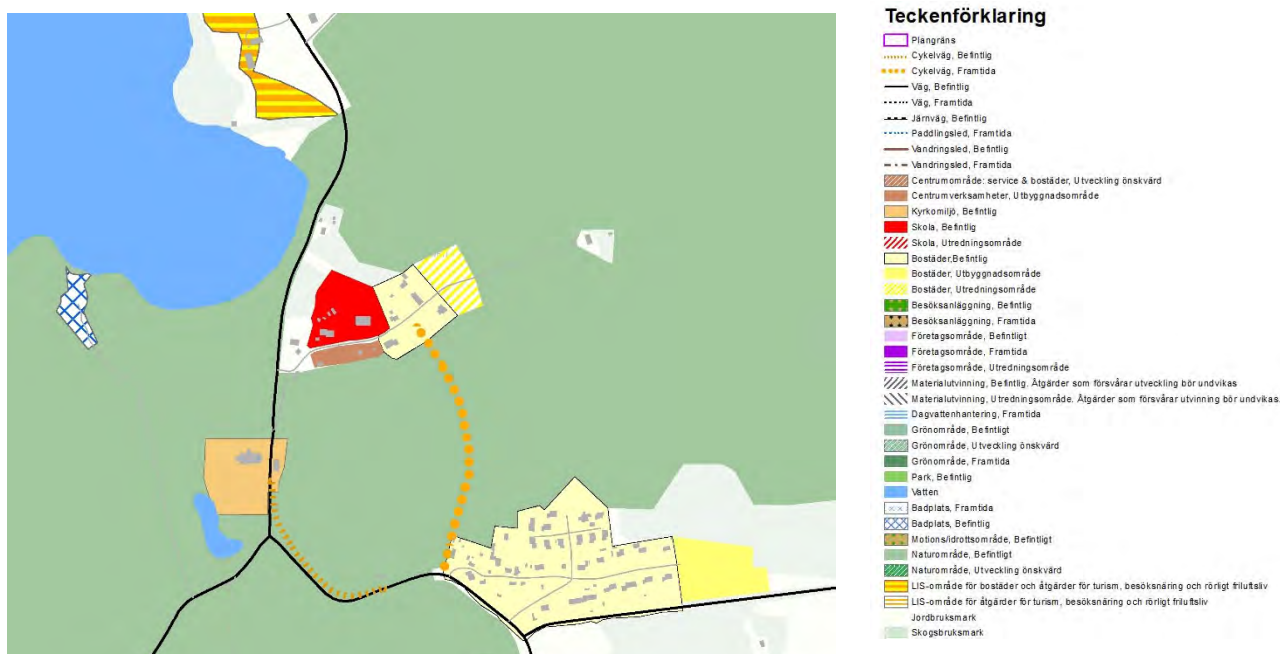
Idag finns en ristipp i södra delen av Väderstad inom det område där det framtida upplevelsecentret för mat föreslås etableras. När det projektet genomförs behöver ristippen omlokaliseras. Lokaliseringen av den nya ristippen blir ett deluppdrag inom upplevelsecenterprojektet. Det nya läget för ristippen bör vara lite avskilt från bostadsbebyggelse eftersom verksamheten kan upplevas som störande t.ex. i form av buller och lukt. Samtidigt är det angeläget att anläggningen ligger lätt tillgänglig för bilar och är väl synlig för att undvika att den används för att slänga även andra typer av avfall.

Västra Harg

Ortsbeskrivning

Västra Harg ligger i ett mindre jordbrukslandskap i kommunens skogsområde. Västra Hargs kyrkomiljö med tillhörande skolbyggnader, prästgård och sockenstuga är en regionalt intressant kulturmiljö. I Västra Harg bor knappt 100 personer. Orten har ett 40-tal bostäder som är samlade i två delområden på ömse sidor av ett naturreservat.

Naturreservatet och Natura 2000-området Västra Hargs lövskogar omsluter samhället på flera sidor. Det finns förskola och skola i Västra Harg. Närmaste butik ligger i Önnebo ca. 4 km söderut. I Hargssjön finns en kommunal badplats. Längs vägen mot Önnebo finns även ett motionsspår, medan fotbollsplanen ligger på vägen mot Spellinge. I anslutning till fotbollsplanen finns även Eklidens festplats. Det finns således gott om allemansrättsligt tillgängliga markområden kring Västra Harg.

Figur 7: Plankarteutdrag över Västra Harg.

Planläge och utbyggnadsområden

Västra Harg är inte en av kommunens prioriterade utbyggnadsorter. I gällande detaljplaner finns idag ca. 10 outbyggda villatomter i en äldre detaljplan i ortens södra del. Kommunens inriktning är att i första hand fullfölja utbyggnaden av detta område. Det finns en lekplats i kvarteren som ansluter till området. Gång- och cykelväg finns nästan hela vägen till förskola och skola. I planförslaget redovisas en möjlig framtida gen kompletterande sträckning som helt undviker behovet av att färdas på allmänna vägen mellan Västra Hargs norra och södra delar.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Därutöver föreslås ett utredningsområde för att studera möjligheten att förlänga bebyggelsen längs byvägen förbi skolan österut med enstaka tomter om det visar sig att det kvarstår kapacitet i vattenförsörjningen efter att det södra delområdet byggts ut. Här innebär utbyggnaden en mindre exploatering av jordbruksmark i ett område som av administrativa skäl även utgör del av naturreservat och Natura 2000 område utan att för den skull innehålla särskilda naturvärden.

I anslutning till skolan och parkeringen föreslås ett möjligt tomtläge för butik och drivmedelsförsäljning om det skulle uppstå en kommersiell efterfrågan för detta i framtiden. Läget bedöms som särskilt gynnsamt genom att det ligger vid den befintliga dagliga servicen i Västra Harg. Avgränsningen av tomten kommer behöva ske med beaktande av de naturvärden som finns i det anslutande naturreservatet.

Där kommunen inte äger marken förutsätter en utbyggnad av orten att berörd fastighetsägare är intresserade av att ny bebyggelse kommer till.

I och i anslutning till de byggnader och miljöer med höga kulturvärden som finns i Västra Harg, bör tillkommande bebyggelse placeras och utformas så att de är väl anpassade till kulturmiljövärdena.

Park och natur

En mindre park (<0,1 ha) med kommunal lekplats finns i det södra delområdet av Västra Harg. Här finns även en asfalterad bollyta. I det norra delområdet finns lekmiljöer på skolgården som är allmänt tillgängliga kvällar och helger. Alla som bor i Västra Harg har kortare än 500 m fågelvägen till närmaste lekplats. Om detaljplanen i söder fullföljs kommer bollplanen sannolikt inte kunna vara kvar. Ytterligare parkmark planeras inte som följd av framtida utbyggnad av Västra Harg.

Tillgången på natur med höga rekreationsvärden är mycket god genom att Västra Harg omsluts av ett naturreservat. Det finns också stigar kring och mellan byns två delar att röra sig på. En eventuell framtida etablering av en stig/vandringsled mellan kyrkbyn och badet skulle dels öka tillgängligheten till badplatsen, dels skapa fler möjliga promenadslingsor i närområdet. Förutsättningarna för etablering och skötsel av en sådan sträckning får utredas i särskild ordning om den ska förverkligas.

Teknisk försörjning/infrastruktur

Idag finns kommunalt vatten och avlopp utbyggt i Västra Harg med egen täkt och eget reningsverk. Vattentäktens kapacitet är begränsad och det bedöms inte vara möjligt att bygga ut Västra Harg med mer än ca. 10 bostäder utan omfattande åtgärder i form av etablering av ett nytt vattenverk eller överföringsledning från Mjölby. Kostnaderna för den typen av åtgärder bedöms inte stå i proportion till nyttan. Nya vattenförbrukande

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

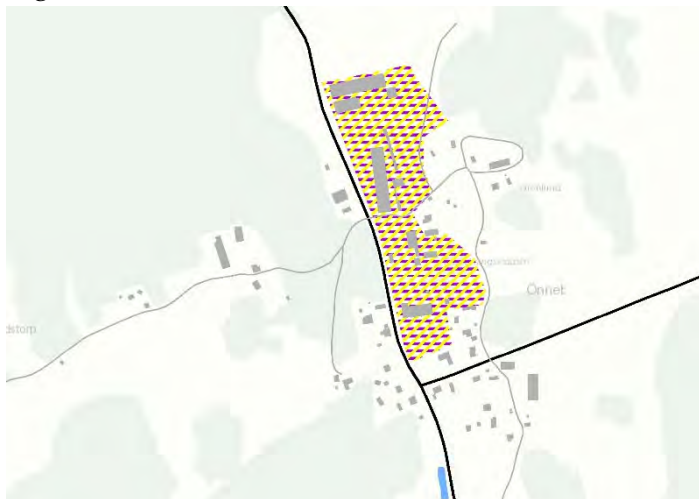
verksamheter i byn skulle försvåra möjligheten att försörja ytterligare bostäder. De föreslagna utbyggnadsområdena är anpassade efter denna situation.

Gång- och cykelvägsförbindelserna i Västra Harg bör förbättras. Idag måste man korsa den allmänna vägen två gånger vid kyrkan när man går eller cyklar mellan de norra och de södra delarna av orten. Gång- och cykelvägen söder om kyrkan övergår i en 2 m bred gångbana sista ca. 100 m innan Kullavägen. Även här behöver formellt cyklister korsa allmänna vägen två gånger på väg söderut. Förbättringar kan ske genom att trafiksäkerhetsåtgärder genomförs vid kyrkan, i kombination med att gångbanan omvandlas till en gång- och cykelbana. Ett annat alternativ kan vara att anlägga en ny gång- och cykelväg genom naturreservatet. På så sätt kan det skapas en sammanhängande säker väg mellan skolan och de södra delarna av samhället.

Önnebo

Ortsbeskrivning

Önnebo är en större by med ett tjugotal hushåll. I Önnebo finns en lanthandel som även fungerar som ombud för apotek och systembolaget. Önnebo präglas av det tidigare sågverket.

Figur 8: Plankarteutdrag över Önnebo.

Teckenförklaring

	Pliangräns
	Cykelväg, Befintlig
	Cykelväg, Framtida
	Väg, Befintlig
	Väg, Framtida
	Järnväg, Befintlig
	Paddlingaled, Framtida
	Vandringaled, Befintlig
	Vandringaled, Framtida
	Centrumområde, service & bostäder, Utveckling önskvärd
	Centrumverksamheter, Utbyggnadsområde
	Kyrkomiljö, Befintlig
	Skola, Befintlig
	Skola, Utredningsområde
	Bostäder, Befintlig
	Bostäder, Utbyggnadsområde
	Bostäder, Utredningsområde
	Besöksanläggning, Befintlig
	Besöksanläggning, Framtida
	Företagsområde, Befintlig
	Företagsområde, Framtida
	Företagsområde, Utredningsområde
	Materialutvinning, Befintlig, Åtgärder som försvårar utveckling bör undvikas
	Materialutvinning, Utredningsområde, Åtgärder som försvårar utvinning bör undvikas
	Dagvattenhantering, Framtida
	Grönområde, Befintlig
	Grönområde, Utveckling önskvärd
	Grönområde, Framtida
	Park, Befintlig
	Vatten
	Badplats, Framtida
	Badplats, Befintlig
	Motionsidrottsområde, Befintlig
	Naturområde, Befintlig
	Naturområde, Utveckling önskvärd
	LIS-område för bostäder och åtgärder för turism, besöksnäring och rörligt friluftsliv
	LIS-område för åtgärder för turism, besöksnäring och rörligt friluftsliv
	Jordbruksmark
	Skogbruksmark

Planläge och utbyggnadsområden

Önnebo omfattas inte av någon detaljplan och det saknas planerade utbyggnadsområden. På sikt är det sannolikt att någon form av förändring kommer ske på platsen för sågverket. Det kan då behöva föregås av utredningsinsatser. En viktig fråga att hantera vid en sådan omvandling är de markföreningar som påträffats.

Park och natur

Då Önnebo är en liten ort och inte omfattas av planer saknas också särskilt utpekad parkmark. Däremot ansvarar kommunen för en lekplats i Önnebo. Lekplatsen är så belägen att ingen i Önnebo har mer än 500 m fågelvägen till den. Önnebo omges av ett småbrutet landskap med stort inslag av allemansrättsligt tillgänglig skogsmark.

Teknisk försörjning/infrastruktur

Idag finns kommunalt vatten och avlopp utbyggt i Önnebo med egen täkt och eget reningsverk. Åtgärder pågår för att förbättra kvaliteten på råvattnet som används till dricksvattnet i Önnebo.

Det finns en återvinningsstation i Önnebo. Denna kommer de närmaste åren genomgå en förvandling då systemet för förpackningsinsamling ändras och merparten kommer ske fastighetsnära. I nuläget bedöms att de mindre orter som har återvinningsstationer idag kommer behöva behållas men få ett fokus på hantering av skrymmande förpackningar.

Landsbygden

Mjölby kommuns landsbygd uppvisar en stor variation mellan de mer glesbebyggda skogsbygderna i sydost och fullåkerbygden i norr. Knappt hälften av marken, framför allt koncentrerat till de norra delarna av kommunen, består av jordbruksmark, medan resterande områden i huvudsak består av skogsmark. Det bor ungefär 5400 personer, eller ca. 20% av kommunens befolkning, på landsbygden samtidigt som den utgör mer än 95% av kommunens areal. Befolkningen på landsbygden fördelas på följande sätt:

Mantorps omland:	ca. 1500 personer
Mjölbys omland:	ca. 1050 personer
Normlösas omland:	ca. 550 personer
Skänninges omland:	ca. 950 personer
Väderstads omland:	ca. 750 personer
Västra Hargs omland:	ca. 550 personer

Det finns ungefär 1400 personer som har sin arbetsplats på landsbygden i Mjölby kommun, vilket motsvarar ca. 10% av arbetstillfällena i kommunen. Samtidigt bor knappt 3100 personer, motsvarande drygt 20%, av den yrkesarbetande befolkningen bor på landsbygden. Såväl näringslivet som de boende på landsbygden är starkt beroende av pendling. Hela 75% av de yrkesverksamma som bor på landet pendlar ut från sin del av landsbygden, varav hälften inom kommunen och hälften till en annan del av länet. Ungefär 45% av arbetskraften på landsbygden kommer inpendlande. Även här är det ungefär lika många som pendlar inom kommunen som från länet i övrigt. Nettoutpendlingen motsvarar ca. 1500 personer.

Kommunen är positiv till att landsbygden är levande och att nya bostäder byggs och nya företag etableras på landsbygden och i de mindre orterna. Jord- och skogsbruk är viktiga sektorer i kommunens näringsliv, särskilt för att bibehålla en levande landsbygd. I framtiden kan besöksnäringen få en stärkt betydelse för att skapa arbetsplatser på landsbygden.

Landsbygden har i hög grad påverkats av samhällets strukturomvandling. I takt med att de areella näringarna sysselsätter allt färre har befolkningen tagit arbete i städerna och tätorterna. Ett kännetecken för landsbygdens bebyggelse är kontinuitet och långsam förändringstakt. Kompletteringar av bebyggelsen har oftast tillkommit med enstaka hus åt gången. Huvudinriktningen bör vara att tillkommande bebyggelse på landsbygden inte ska vara mer omfattande än att man normalt sett kan handlägga den med förhandsbesked och inte behöva använda detaljplan. Detta dels för att göra det lättare att bygga på landsbygden, dels för att slå vakt om den långsammare utvecklingstakt som kännetecknar landsbygden i förhållande till tätorterna.

Boende på landet kännetecknas av bl.a. dels en relativ gleshet mellan bostäderna och ofta väl tilltagna tomter, dels avsaknad av en strikt geometrisk kvartersstruktur. Eftersom detta kan anses vara grundläggande kvaliteter är det viktigt att bibehålla en gleshet i bebyggelsen. Med allmänna tendenser i samhället att planera städer och tätorter tätare kan det bli starkare efterfrågan på att tillhandahålla möjligheten till ett rymligare boende/nybyggande tillgodoses på andra håll. Samtidigt måste kommunen beakta att de flesta som bor på landsbygden arbetar i tätorterna och att boende på landsbygden därmed leder till ett större behov av bilresor, vilket påverkar klimatet och miljön negativt. Då kan ett tätortsnära landsbygdsboende med möjlighet till stora bostäder på rymliga tomter vara lämpliga alternativ. Även landsbygdsboende i anslutning till de viktigaste kollektivtrafiklinjerna kan förbättra möjligheterna till ett hållbart vardagsresande.

Bevarande av jordbruksmark och de areella näringarnas betydelse för en levande landsbygd

Jordbruksmark som naturresurs som behöver bevaras har blivit en viktigare fråga under senare år. Inte minst har det skett en skärpning i domstolarna kring förutsättningarna för exploatering av jordbruksändamål för bebyggelseändamål. Enligt miljöbalken, 2 kap. 4§ får jordbruksmark endast byggas om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och det inte finns andra möjligheter att göra detta. I ett antal domstolsbeslut har tydliggjorts att även mark som lagts i träda inte får tas i anspråk för enstaka bostadsbyggnader. Det är uppenbart av den nya rättspraxisen att byggande av enskilda bostäder på landsbygden inte är ett sådant väsentligt samhällsintresse som miljöbalken anger. Byggande av enstaka bostadshus på jordbruksmark bör därför normalt inte tillåtas. Som jordbruksmark räknas all mark som är registrerad av jordbruksmark, d.v.s. även trädor och betesmarker.

Även enstaka nya bostadshus eller nya mindre grupper av bostadshus kan försvåra olika typer av näringsverksamheter (inte minst djurhållning) etablering av vindkraftverk, master och övrig infrastruktur. Detta dels genom de hänsyn som måste tas till de boende, dels genom inverkan från dragningar av nya vägar, ledningar m.m. Det blir då kommunens skyldighet att i rimlig omfattning säkerställa att t.ex. de befintliga verksamheterna skyddas från försvårande etableringar. Detta är inte minst viktigt om man vill slå vakt om en verkligt levande landsbygd.

Samtidigt är det viktigt för jordbruksnäringen att kunna rekrytera och bibehålla arbetskraft. I vissa jordbruksföretag är det viktigt med säsongsanställd personal och det kan då finnas behov av att bygga bostäder för denna i anslutning till brukningscentrum. För att underlätta generationsväxlingar eller samarbete inom familj jordbruk kan det också finnas behov av nya bostäder vid brukningscentrum. Kommunen gör bedömningen att den typen av bostäder som behövs för att underlätta jordbruksföretagandet kan anses vara ett sådant

väsentligt samhällsintresse som kan motivera nya bostäder även på jordbruksmark. För att säkerställa att de verkligen byggs för detta ändamål är det viktigt att de lokaliseras vid brukningscentrum om de byggs på jordbruksmark. De bör också placeras så att de påverkar verksamheten i så liten grad som möjligt. För bostäder som ska underlätta generationsväxling inom lantbruken kommer det inträffa en ny flyttrörelse när föräldragenerationen inte kan bo kvar. I värsta fall kan jordbruksverksamheten upplevas som en störning av de nyinflyttade om den aktuella bostaden ligger i anslutning till brukningscentrum. För att förebygga den typen av problem kan bostäder som byggs för att lösa generationsväxlingar även accepteras på jordbruksmark längre bort från brukningscentrum accepteras om det saknas alternativ på annan typ av mark.

Natur- och kulturmiljövärden

En viktig del av boendekvaliteterna på landsbygden är de natur- och kulturlandskap som finns. Därför är det viktigt att dessa kan bevaras. Kommunens inriktning bör därför vara att inte tillåta nya enstaka byggnader inom områden som finns med i kommunens naturvårdsprogram eller omfattas av det generella biotopskyddet. Istället är kommunen positiv till åtgärder som vidtas för att utveckla naturvärdena i jordbrukslandskapet.

En viktig del i upplevelsen av att bo på landet är en kontinuitet i bebyggelsemiljöerna. Det är därför viktigt att nytillkommande bebyggelse placeras och utformas så att de smälter in i de kulturmiljöer som finns. Detta är särskilt viktigt i kyrkbyarna och andra byar med höga kulturmiljövärden. Vid ny bebyggelse i områden med höga kulturmiljövärden bör kommunen ställa krav på bebyggelsens utformning redan i förhandsbeskedet och sedan följa upp det i bygglov. I de viktigaste kulturmiljöerna bör ny bebyggelse prövas i detaljplan.

En god boendemiljö

På landet förväntar man sig att bostadsmiljön ska vara lugn och rofylld. Därför är det särskilt angeläget att nya bostäder lokaliseras på platser som inte är bullerstörda.

Den tillåtna hastigheten på de allmänna vägarna är i normalfallet 70 km/h utanför tätbebyggt område. För att upprätthålla en god framkomlighet på vägnätet är det angeläget att kunna bibehålla denna hastighetsbegränsning. En aspekt för att upprätthålla en god trafiksäkerhet är att minimera antalet anslutningar till det allmänna vägnätet då varje korsningspunkt innebär en ökad risk. Därför finns det anledning att i möjligaste mån samordna utfarter från ny bebyggelse med befintlig bebyggelse. För att minska behovet för barn och unga att färdas längs med eller korsa de allmänna vägarna när man ska till kompisar eller skola bör befintliga bostadsgrupper hellre kompletteras längs anslutande mindre vägar än längs de allmänna vägarna.

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

Bebyggelsegrupperna på landsbygden bör inte bli så stora eller byggas ut på ett sådant sätt att utblickarna mot och möjligheterna att ta sig ut i det omgivande landskapet försvåras för boende.

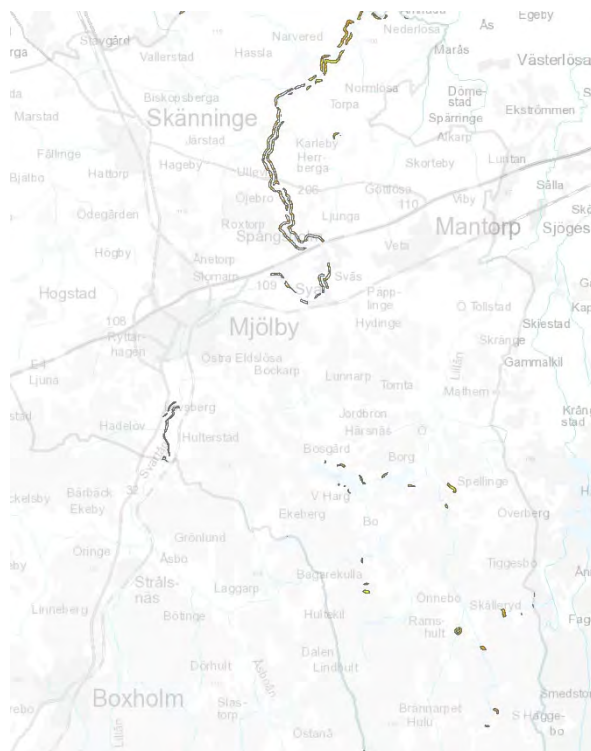
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Kommunen bedömer att det är mer relevant att i översiktsplanen ange allmängiltiga riktlinjer och kriterier för var bebyggelse i strandnära lägen kan vara viktig för att skapa landsbygdsutveckling i kommunen än att peka ut specifika strandområden. Anledningen är att det är svårt för kommunen att på förhand förutsäga var t.ex. en turistföretagare bedömer att kommersiellt lämpligaste läge för en anläggning är. Samtidigt är kommunen relativt fattig på sjöar och vattendrag, vilket gör det rimligt att ange vissa delområden som aktuella för denna typ av lokaliseringsprövning.

För att skapa verklig landsbygdsutveckling är det framför allt angeläget att öka antalet arbetsplatser på landsbygden. Turism och besöksnäring är viktiga framtidsnäringar och kan bidra till landsbygdsutveckling. För att dessa företag ska kunna vara konkurrenskraftiga kan det finnas behov av att utnyttja strandnära lägen, det kan handla om både logibygnader och brygganläggningar.

För att säkerställa en bra utveckling på landsbygden i kommunen är det viktigt med tillgång till grundläggande service. Kommunen bedömer att landsbygdsskolorna har en viktig sådan funktion och att det är angeläget att kunna slå vakt om dessa för framtiden. Det kräver ett tillräckligt elevunderlag för att vara möjligt. Därför är ny bostadsbebyggelse på landsbygden särskilt viktig i upptagningsområdena för Normlösa och Västra Hargs skolor.

De utpekade områdena som kommunen anser kan prövas för nya bostäder enligt bestämmelserna om landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) avser strandzoner 50-100 m från stränderna kring sjöar och vattendrag i de nämnda skolorupptagningsområdena. Områden som omfattas av höga naturvärden enligt kommunens naturvårdsplan respektive omfattas av riksintresseanspråk för det rörliga friluftslivet har undantagits liksom områden

Figur 9: Kartöversikt där föreslagna LIS-områden är markerade.

som inte ligger i anslutning till befintlig bebyggelse. I de fall jordbruksmark aktualiseras för bostäder kan en prövning med hänvisning till regelverket om landsbygdsutveckling endast ske om ansökan avser en mindre husgrupp, inte enskilda bostäder. Totalt bedöms högst ett tiotal bostäder i respektive skolutpagningsområde vara rimligt att pröva inom ramen för dessa LIS-områden.

Teknisk försörjning/infrastruktur **Vatten och avlopp**

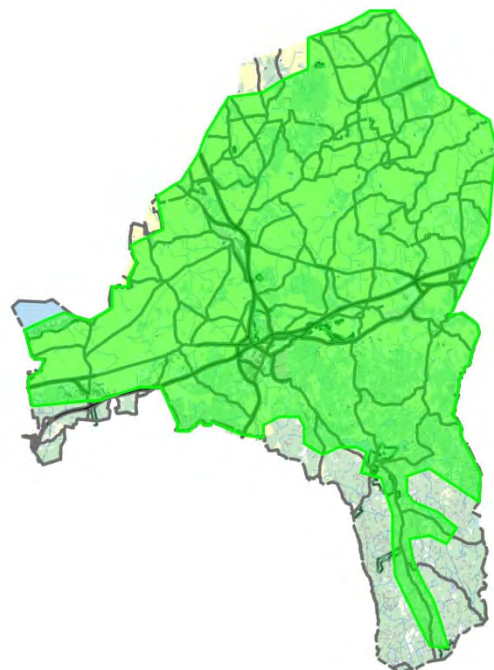
Enligt lagen om allmänna vattentjänster ska kommunen ordna med allmänt vatten och avlopp om det behövs för skyddet av människors hälsa eller miljön i ett större sammanhang, vilket normalt sett bedöms kunna inträffa för bebyggelsegrupper från 20-30 bostäder och uppåt. Enligt kommunens VA-plan (VA= vatten och avlopp) är inriktningen att så långt möjligt begränsa det kommunala åtagandet för att bygga ut det allmänna nätet på landsbygden. Därför bör bebyggelseutvecklingen inte leda till att fler bebyggelsegrupper behöver anslutas än idag. Nya bostäder bör därför normalt sett inte heller tillåtas i de VA-områden som redovisats i kommunens VA-plan.

I områden som påverkats av eller bedöms riskera att påverkas av vattenbrist i samband med värmeböljor, bör frågan om en säker vattentillgång utredas i samband med prövningen av den nya bebyggelsen. Frågan om säker tillgång på dricksvatten av god kvalitet behöver även utredas i de norra delarna av kommunen där berggrunden består av tungmetallhaltig alunskiffer.

Utbyggnad av data/telenätet

I framtiden kommer möjligheten att ha en anslutning till fibernätverk vara ännu viktigare för arbets- och privatlivet. Med en ökad digitalisering i samhället, bra IT-infrastruktur och större inslag av distansarbete kommer distansberoendet öka för både företag och anställda. Även tillgången till service kommer i viss utsträckning att bli mer distansberoende. Tillgång till en utbyggd IT-infrastruktur på landsbygden kommer därför sannolikt fungera som en drivkraft för en mer levande landsbygd i framtiden.

I Mjölby kommun finns ett väl utbyggt fibernät för datakommunikation genom ett flerårigt

Figur 10: Utbyggt fibernät slutet av 2022.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

samarbete med bl.a. Utsikt Bredband AB och i byalagsprojektet. Utbyggnaden av fiber väntas vara färdig under 2022 på så sätt att alla bostadsfastighetsägare i kommunen då har fått möjlighet att ansluta sin bostad till fibernätverket. Detta gör att landsbygden på så sätt är framtidssäkrad och att det finns goda förutsättningar för en mer levande landsbygd.

För att bibehålla hög IT-tillgänglighet på landsbygden bör nya bostäder på landsbygden i huvudsak lokaliseras längs den utbyggda IT-infrastrukturen. Vid utbyggnad av mindre grupper av bostäder kommer det sannolikt vara möjligt att utvidga fibernätverken.

Även utbyggnaden av ökad kapacitet i mobilnätverken är angelägen att kunna tillgodose. Kommunen har en generellt positiv inställning till etableringen av kompletterande master där så krävs för att stärka kapaciteten och redundansen. Dock ska sedvanlig lämplighetsprövning avseende t.ex. kultur- och naturvärden göras.

Planering för höghastighetsjärnväg

I stora delar av kommunen finns idag sedan tidigare ett utredningsområde för höghastighetsjärnväg som förut klassats som riksintresse av Trafikverket. Kommunen förutsätter att Trafikverket återupptar sitt utredningsarbete för att snäva av möjliga spårsträckningar under 2020-talet. Under förutsättning att planeringsinriktningen även fortsättningsvis är en höghastighetsjärnväg utan koppling till befintliga stambanor i Mjölby kommun, är kommunens inriktning att i samverkan med Trafikverket och angränsande kommuner hitta en sträckning som innebär så liten negativ påverkan som möjligt genom kommunen.

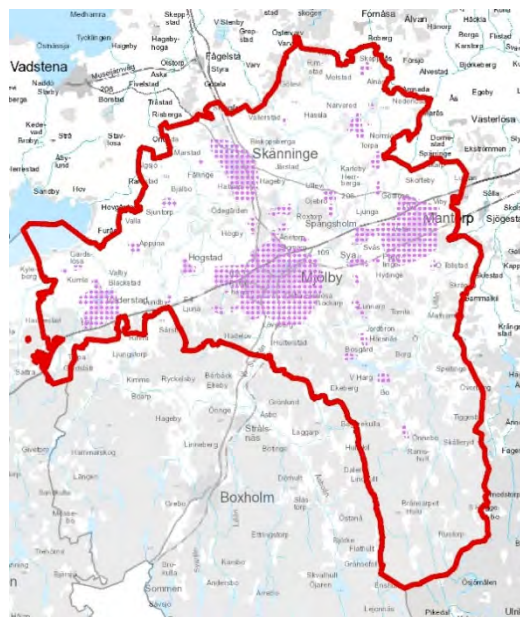
Kollektivtrafik

Den linjelagda landsbygdstrafiken i kommunen är idag begränsad och består från 2024 av fyra linjer: Mjölby-Ödeshög som trafikerar vägen via Hogstad och Väderstad, Mjölby-Boxholm via väg 32, Skänninge-Vadstena samt Vadstena-Linköping via Öjebro och Gottlösa. För att underlätta pendling med kollektivtrafik är det viktigt att se till hela resan från hemmet till målpunkten och att man kan vilja kombinera bil eller cykel med buss, särskilt på längre sträckor. För att möjliggöra ett byte mellan cykel och buss är det viktigt att det vid busshållplatserna finns cykelställ som är möjliga att låsa fast cyklarnas ramar i samt att det på strategiska platser finns omstigningshållplatser med möjlighet att parkera bilen. Kommunen förordar att omstigningshållplatser anordnas i Hogstad och Väderstad. På sikt kan motsvarande vara aktuella även i Öjebro och Gottlösa, särskilt om trafiken på linjen Vadstena-Linköping skulle komma att utvecklas i framtiden.

Områden med plankrav

Kommunen förordar att ny bebyggelse på landsbygden tillkommer i anslutning till befintliga bostäder, men om husgrupperna blir stora kan det också följa ökade anspråk på olika faciliteter samtidigt som samordningsbehoven mellan fastigheterna ökar och lagstiftningen kräver olika former av gemensamma anläggningar. I större husgrupper kan t.ex. möjligheterna att enskilt lösa vatten och avlopp bli mindre samtidigt som barn och andra oskyddade trafikanter i större utsträckning kommer att behöva utnyttja huvudvägen kan bli så stort att frågan om trafiksäkerhetsåtgärder blir aktuell. Enligt plan- och bygglagen bör ny bebyggelse prövas i detaljplan för husgrupper som omfattar 10-20 hus eller fler. Eftersom kommunen i möjligaste mån vill undvika plankrav på landsbygden bör kommunen vara restriktiv mot en fortsatt utbyggnad av husgrupper som gör att de utvecklas till en mer tätortlik miljö. Med husgrupp avses här bostäder eller verksamheter som är placerade mindre än 100 m från varandra. Flera grupper som ligger högst ca. 100 m från varandra kan också ses som en samlad grupp.

I orter med mer än 20 bostäder eller där det idag finns kända problem att hantera vatten och avlopp bör lokalisering av ny bebyggelsen normalt föregås av detaljplan eller områdesbestämmelser.

Figur 11: Områden där ny bebyggelse prövas i detaljplan eller områdesbestämmelser.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Riktlinjer byggande på landsbygden inom planområdet

- Ny bebyggelse på landsbygden ska normalt kunna hanteras genom förhandsbesked och bygglov genom att omfattningen är begränsad och placeringen görs i eller i anslutning till mindre bebyggelsegrupper.
- Byggande av enstaka bostadshus är inte ett sådant väsentligt samhällsintresse att jordbruksmark normalt får tas i anspråk.
 - Undantag kan göras för bostäder som behövs för jordbruksverksamhetens drift, t.ex. bostäder för anställda eller för att möjliggöra familj jordbruk och generationsväxlingar. Bostäder för anställda ska lokaliseras vid brukningscentrum.
- Tillkommande bebyggelse lokaliseras utanför naturvårdsobjekt.
- Anslutning till allmänna vägnätet bör samordnas med befintliga utfarter för att inte försämra trafiksäkerheten eller leda till krav på sänkta hastigheter.
- Vid lokalisering av nya bostäder måste hänsyn tas till risken för störningar från/på jordbruksproduktionen, särskilt djurhållning.
- Tillgången till dricksvatten även i samband med värmeböljor och torra behövs utredas i samband med prövning av ny bebyggelse och nya verksamheter på landsbygden.
- I områden med mer än 20 bostäder ska ny bebyggelse alltid prövas i detaljplan. Även andra, mindre bebyggelsegrupper kan omfattas av detaljplanekrav som följd av behov av samlade VA-lösningar, högt bebyggelsetryck eller liknande.
- All ny bebyggelse inom 0,5 km från i översiktsplanen föreslagna utbyggnadsområden för respektive tätort, ska normalt föregås av detaljplan.
- I kyrkbyar samt övriga miljöer med höga kulturmiljövärden utpekade regionalt, ska förändringar av bebyggelsen ske med hänsyn till kulturmiljövärdena och med stöd av antikvarisk kompetens. I riksintresseområden kan det bli aktuellt att ny bebyggelse föregås av detaljplan eller områdesbestämmelser.
- Större verksamheter eller verksamheter med miljöpåverkan ska prövas i detaljplan. Detta gäller normalt inte lantbruksverksamheter.
- De områden där kommunen anser att prövning av ny bebyggelse ska ske genom detaljplan framgår av översiktsplanens karta avseende planeringsföresättningar.
- Med hänvisning till reglerna för "Landsbygdsutveckling i strandnära lägen" kan byggnader och anläggningar som behövs för besöksnäring och turism kan aktualiseras oavsett läge i kommunen. Bostadsbebyggelse kan aktualiseras inom skolupptagningsområdena för Västra Hargs skola och Normlösa skola. Möjliga områden att pröva i mer detalj framgår av plankartan
- Lokala föresättningar för att ett projekt ska kunna tillåtas är:
 - Att vatten och avlopp kan anordnas utan negativ påverkan på vattenkvaliteten.
 - Att det inte är lokaliserat i skyddad natur eller områden upptagna i kommunens naturvårdsprogram.
 - Att det inte ligger inom riksintresseområde för naturvård eller rörligt friluftsliv. (Gäller inte anläggningar för turism och besöksnäring)
- För alla bostadsprojekt gäller dessutom:
 - Enstaka nya bostäder ska lokaliseras i anslutning till befintliga bostäder. (MB 7 kap. § 18d)

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

- Ingen fastighetsbildning får ske så att nya fastigheter går ända ner till strandlinjen. Fastighetsbildning får inte heller ske så att strandlinjen helt täpps till och inte går att nå från anslutande landområden. Inga öar, näs och mindre uddar ska helt tas i anspråk för tomtplats. Fri passage om minst 50 meter ska lämnas längs stranden.
- Totalt ska högst ett tiotal nya bostäder inom respektive skolupptagningsområde kunna prövas inom ramen för reglerna om "Landsbygdsutveckling i strandnära lägen"

Rekommendationer om placering och utformning av bostadsbebyggelse på landsbygden:

- Bebyggelsen på landsbygden har traditionellt placerats i de minst produktiva delarna av markerna ofta i anslutning till höjdryggar, vattendrag eller dalgångar. Bebyggelsen har passats in i landskapet och sällan tillåtit dominera över det. För att nya hus inte skall störa landskapsbilden bör de placeras i anslutning till befintliga hus, vid skogsmarksgräns eller i anslutning till vägkorsningar.
- För att ansluta till den glesa karaktären bör nya tomter vara väl tilltagna, i normalfallet minst 2000 m². Därmed kan man i normalfallet både åstadkomma en lämplig terränganpassning och skapa utrymme för enskilt vatten och avlopp på den egna tomten.
- Bebyggelsen bör utföras med friliggande garage/förrådsbyggnader och byggnaderna bör placeras vinkelställda i förhållande till varandra så att det bildas en gårdsmiljö på tomten. En sådan gårdsmiljö skyddar också mot vind och ger fina lägen för uteplatser.
- Det är positivt om nya bostäder ges en stil som tydligt avspeglar sin tillkomsttid. Samtidigt bör volymer, material och färgsättning anpassas till sin omgivning. Detta innebär i normalfallet att husen utformas med sadeltak och ges en sådan volym att fasaderna dominerar över taket, vilket sker genom att taklutningen är högst 38 grader. Fasaderna ska vara av trä eller puts. Fasader i öppna landskapsrum syns på långt håll. Därför ska val av färgsättning ske med omsorg och hållas till traditionella färger med låg kulörthet.

Planeringsförutsättningar: värden, hänsyn och generella riktlinjer

De tematiska beskrivningar som görs i detta avsnitt av översiktsplanen omfattar hela kommunens yta om inte annat anges under respektive rubrik. Ställningstaganden och inriktningar kan normalt sett anses avse hela kommunen, men avser i formell mening endast det aktuella planområdet om inte annat anges under respektive avsnitt.

Befolknings- och näringslivsutveckling – bostadsförsörjning och lokaler för näringslivet

Mjölby ingår i en allt mer integrerad bostads- och arbetsmarknadsregion i länet. Mjölby kommuns utveckling under senare år har präglats av en tydlig tillväxt både vad gäller arbetsplatser och befolkning. Så har under perioden 2011-2019 den totala befolkningen ökat med 6,5% eller ca. 1700 invånare samtidigt som den yrkesverksamma befolkningen ökat med 12% eller ca. 1500 invånare och antalet arbetsplatser ökat med ca. 2000 eller 18%. Totalt har kommunen 2020 ca. 28 000 invånare och ca. 13 000 arbetsplatser. Kommunens näringsliv har alltså utvecklats starkare än befolkningstillväxten. Kommunen har nästan en lika stor inpendling som utpendling och har, med undantag för Linköping och Norrköping, ett inpendlingsöverskott från alla länets övriga kommuner. Dock präglas kvinnornas arbetsmarknad av en utpendling till grannkommunerna.

Bostadsutbud och åtgärdsbehov

Kommunens bostadsbestånd består till drygt 50% av småhus och knappt 50% av flerbostadshus. Utanför tätorterna består bostadsbeståndet nästan uteslutande av småhus. Sett till upplåtelseform står hyresrätter för 1/3 av bostäderna, bostadsrätterna för ca. 15%. Under perioden 2013-2020 tillkom drygt 750 bostäder med samma fördelning av hustyper som i kommunen totalt sett. I genomsnitt bor det knappt 2,2 personer per bostad i kommunen. Det är ett relativt högt värde, vilket sannolikt kan förklaras av den stora andelen småhus i kommunen och den stora andelen barnfamiljer i befolkningen.

Av totalt ca. 13 000 hushåll i kommunen bedöms knappt 6% vara trångbodda enligt norm 3¹.

En viktig del av kommunens inflyttning består av unga barnfamiljer som i stor utsträckning efterfrågar stora bostäder, inte minst småhus. Detta gör att efterfrågan på nyproducerade småhus bedöms vara hög, särskilt så länge det finns brist på sådana i Linköpings kommun.

¹ Samtliga hushållsmedlemmar (inklusive barn) ska ha eget sovrum, förutom makar och partners som ska dela. Dessutom ska det finnas ett kök och ett vardagsrum

Samtidigt har även produktionen av flerbostadshus utvecklats positivt och har lett till såväl omflyttningar inom kommunen som inflyttning till kommunen.

För att skapa en bättre balans mellan olika bostadstyper och upplåtelseformer behöver kommunen framför allt i Mantorp och Skänninge säkerställa att fler bostadsrätter byggs och öka andelen flerbostadshus i Mantorp.

Med en fortsatt befolkningstillväxt på ca. 300 personer per år bedöms nyproduktionen av bostäder behöva vara 100-150 bostäder per år. Huvuddelen av denna bedöms, mot bakgrund av kommunens inriktning och tidigare utveckling, lokaliseras i de tre största tätorterna medan upp till ca. 10% byggs i de mindre orterna och på landsbygden. Väderstads tätorts utvecklingsförutsättningar hänger i framtiden starkt samman med hur näringslivet utvecklas särskilt med avseende på det besöksmål med mattema som planeras. Eventuellt kan en större andel av kommunens befolkningstillväxt komma att ske i Väderstad än vad som antagits tidigare. Behovet av nya bostäder i den mindre orterna hanteras genom de förslag på mindre utbyggnadsområden som finns i översiktsplanen medan de på landsbygden hanteras genom förhandsbesked.

Näringslivets inriktning och framtidsbehov

Mjölby kommuns näringsliv kännetecknas av en stark dominans inom verkstadsindustrin med Toyota och Väderstad som de största arbetsgivarna. Ungefär 1/4 av arbetsplatserna återfinns utanför Mjölby, Skänninge och Mantorps tätorter.

Enligt en analys inom arbetsmarknadsregionen har utvecklingen under senare år varit starkare i tjänstebanserna, både mot företag och mot konsument. En del av denna utveckling kan bero på outsourcing av företags servicefunktioner, men även utvecklingen av trafikantservicen på Viringe har varit betydande. Det är dock osäkert hur mycket den utvecklingen kan fortsätta. Även inom logistik har antalet arbetsplatser ökat i kommunen. Analysen pekar även på att ytterligare ca. 1000 arbetstillfällen kan tillkomma i kommunen till 2040. Givet den allmänna trenden i samhället där framför allt tjänstesektorn bedöms växa, är det troligt att detta även kan komma att präglade utvecklingen i Mjölby kommun. Samtidigt kännetecknas tillverkningsindustrin i Mjölby kommun av företag av världsklass, vilket kan göra att även tillverkningsindustrin kan förväntas utvecklas positivt i kommunen.

Utöver den allmänna trenden med större fokus på tjänsteföretag blir det allt viktigare för företag att hitta rätt kompetens. Det blir då allt viktigare med tillgång till lokaler i bra kommunikationslägen för att underlätta pendling inom den regionala bostadsmarknaden. Det är också viktigt med ett bra utbildningsutbud, ett rikt utbud av fritidsaktiviteter och en attraktiv närmiljö för att locka kompetent personal att bosätta sig i orten där företaget ligger. Sammantaget kan detta leda till ett behov av att bredda synen på näringslivets behov

av lokaler till att även ge möjlighet till t.ex. kontor i stationsnära lägen, inte bara storskaliga verksamhetsområden i tätorternas ytterkanter.

Offentlig service

Vårdcentral och tandvård

Region Östergötland driver tre vårdcentraler i kommunen. Förutom befolkningen i Mantorp, Mjölby och Skänninge ger de service till respektive orsts omland. Täckningsgraden är god och det är därför viktigt att servicen finns kvar på dessa orter. Kommunen ser positivt på att regionen har för avsikt att utveckla sin verksamhet i Mantorp och Mjölby med nya lokaler.

Förskola

Förskolor finns idag i Hogstad, Normlösa, Sya, Västra Harg, Väderstad samt på landet norr om Väderstad. Den nuvarande förskolestrukturen gör att 95% av befolkningen har högst 5 km till närmaste förskola.

Skola

Gymnasieskola finns idag i Mjölby. Ca 50% av kommunens elever går i kommunens gymnasieskolor. Övriga går framför allt i Linköpings kommun.

Högstadieskolor finns idag i Mantorp, Mjölby och Skänninge som också har skolor för låg- och mellanstadiet.

I Normlösa, Väderstad och Västra Harg finns skolor för F-5. De har tillsammans ca. 200 elever varav hälften går i Väderstad skola. Den nuvarande skolstrukturen gör att drygt 90% av befolkningen har högst 5 km till närmaste skola F-5.

Grupp- och serviceboenden

Idag finns boenden bara i Mjölby, men det pågår utbyggnad av enheter i Mantorp och Skänninge. Kommunen har inte några planer på att ordna boenden i de mindre orterna.

Äldreomsorg

Vårdboenden för äldre finns i Mantorp, Mjölby, Skänninge och Väderstad. För att få bo på ett vårdboende krävs ett kommunalt beslut. Trygghetsboenden är en boendeform för äldre som inte är behovsprövad. Dagens trygghetsboenden hyrs ut av Bostadsbolaget och finns i Mantorp, Mjölby och Skänninge.

Bibliotek

Kommunens bibliotek finns i Mantorp, Mjölby, Skänninge och Väderstad.

Idrottshallar, föreningslokaler och friluftsbad

Idag finns idrottshall och fritidsgård i Väderstad. Det finns badplatser som drivs i kommunal regi i Svartån Nederlösa och i Västra Hargssjön vid Västra Harg.

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

Tillgången till mötesrum, samlingslokaler och idrottsanläggningar kan ofta vara avgörande för föreningslivets möjlighet att verka. Ett effektivt sätt att tillhandahålla lokaler till ett lägre pris kan vara att dubbelutnyttja kommunala lokaler. I samband med nybyggnation eller större ombyggnationer av kommunala verksamhetslokaler bör kommunen därför ha som ambition att utforma lokaler och inpasseringssystem så att det blir enkelt att hyra/hyra ut lokaler till föreningslivet.

Inriktning för planering av Idrottshallar och föreningslokaler inom planområdet:

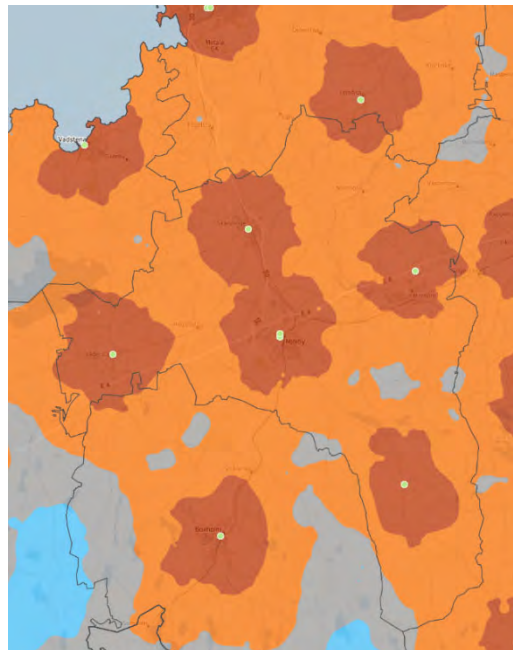
I samband med om- och nybyggnad av skolor bör så långt möjligt lokaler – idrottshallar, matsalar, hemkunskapssalar, slöjdsalar samt lektionssalar planeras så att de blir lätta att skilja av och hyra ut till föreningar. Så långt möjligt bör även utrymme för mindre förråd eller låsbara skåp som kan hyras för förvaring av föreningars utrustning säkerställas i eller vid lokaler som kan förväntas vara attraktiva att hyra.

Kommersiell service för landsbygden och de mindre orterna

Kommersiell service finns idag i Mantorp, Mjölby, Skänninge, Väderstad och Örnebo. För boende i kommunens nordöstra del finns närmaste service i Fornåsa i Motala kommun. Ca. 90% av kommunens befolkning har högst 5 km till butik med fullt dagligvarusortiment, drivmedelsförsäljning samt apotek- och posttjänster. Det innebär att den absoluta merparten av befolkningen har tillgång till daglig service inom rimligt cyklingsavstånd från bostaden.

98% av befolkningen har högst 10 km till dessa typer av daglig service. Geografiskt är det framför allt i de glesare befolkade sydostliga delarna av kommunen som avstånden till drivmedelsförsäljning och posttjänster överskrider både 10 och 15 km.

I förhållande till regionens målsättning att befolkningen ska ha högst 20 km till den här typen av service kan konstateras att tillgängligheten till service i kommunen är god. Ett rimligare målvärde vore att befolkningen ska ha högst 10 km till daglig service. Ett avstånd på högst 10 km gör det också möjligt att uträtta enklare ärenden inte bara med bil utan även med t.ex. elcykel.

Figur 12: Karta över tillgången till dagligvaror i kommunen med närområde.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

I Mjölby tätort finns mer specialiserad service som t.ex. banktjänster. Servicen i Mantorp, Mjölby och Skänninge har störst upptagningsområde och kan anses ha ett robust kundunderlag för daglig service. Deras serviceutbud säkerställer även att en stor del av den omgivande landsbygden och de mindre orterna har tillgång till näraliggande service. Bara servicen i Mjölby, Mantorp och Skänninge gör att drygt 90% av befolkningen har högst 10 km till närmaste service.

För tillgången till service på landsbygden och i de mindre orterna är även butiken i Önnebo och butikerna och mackarna i Väderstad och Fornåsa viktiga för tillgången på näraliggande service. I Väderstad är servicen viktig både för de boende och för det stora antalet som arbetar på orten. Förändringar av servicen i Nykil och Ulrika i Linköpings kommun, bedöms vid en analys ha mindre betydelse för tillgänglighet till service i Mjölby kommun, dels då det finns service i Önnebo, dels då de huvudsakliga pendlingsvägarna inte går via de orterna.

Skolorna i Normlösa, Väderstad och Västra Harg har betydelse för att kommunens barn ska ha närhet till sin dagliga verksamhet. Skolorna har också en viktig symbolisk funktion för att skapa en identifikation och för att visa att kommunen stöttar en levande landsbygd. Närmaste alternativa skola ligger i Mjölby respektive Mantorp utom i Normlösaområdet där närmaste alternativa skola är Fornåsa för en relativt stor grupp.

Normlösa/Fornåsa

Normlösa är en typ av mindre servicenod i kommunen genom sin förskola och skola. Däremot saknas idag handel. Genom skolan och förskolan på orten finns en naturlig centrumfunktion för omlandet och relativt sett många har ärende till byn i vardagslag. En stärkning av centrumfunktionen skulle kunna ske genom etablering av t.ex. en obemannad mataffär om detta bedöms vara kommersiellt intressant. För att möjliggöra detta skulle det behövas en utpekad och planlagd tomt för ändamålet.

Skulle i stället skolan behöva läggas ner är det angeläget att studera förutsättningarna för att möjliggöra skolgång i Fornåsa skola istället. Fornåsa i Motala kommun har idag ett relativt stort kundunderlag, ca. 2700 personer, främst i den egna kommunen. Det geografiska omlandet berör de nordostliga delarna av Mjölby kommun och gör att t.ex. de boende i Skeppsås har mindre än 5 km till service. En nedläggning av butiken skulle förlänga snittreslängden för service med 5 km för de boende i upptagningsområdet. Därför är servicen i Fornåsa viktig för servicetillgången på landsbygden i den här delen av kommunen.

Väderstad

Väderstad är kommunens största och viktigaste serviceort utöver Mjölby, Mantorp och Skänninge med både butiker, serveringar, drivmedelsförsäljning, skola, förskola, biblioteksfilial och föreningslokaler.

Service i Väderstad har ett kundunderlag som sträcker sig in även i Boxholms, Vadstena och Ödeshögs kommuner. Personmässigt har knappt 1500 personer Väderstad som sin närmaste serviceort, men därtill kommer att dagbefolkningen i omlandet är ca. 1100 personer. Skulle servicen försvinna skulle snittreslängden för dagligvaruservice öka med ca. 6 km och med 5 km för drivmedelsförsäljning. Den dagliga servicen bedöms av kommunen vara en viktig del för Väderstads förutsättningar att bibehålla och utveckla den breda floran av handel och service som finns på orten och även för en i övrigt attraktiv miljö för boende och företagande.

Den nuvarande livsmedelsbutiken är relativt liten och kan behöva utvecklas över tid, inte minst för att förenkla logistiken. Kommunen bör därför söka efter en lämplig plats och möjliggöra planläggning för ett nytt butiksläge.

Önnebo/Västra Harg

I Västra Harg och Önnebo finns idag kommunens sydostliga servicenod med skola, förskola och dagligvaruhandel. Även om befolkningsunderlaget är litet är avståndet från kommunens sydostligaste delar långt till alternativ service, vilket gör det viktigt att så långt möjligt bibehålla servicen.

Butiken i Önnebo har ett litet kundunderlag, ca. 700 personer, men ett stort geografiskt omland. Den ligger i den del av kommunen som har längst avstånd till posttjänster och drivmedelsförsäljning, upp till 20 km.

För en god geografisk täckning skulle en utveckling av servicen i Önnebo/Västra Harg med även drivmedelsförsäljning och postombud vara mycket positiv även om antalet personer som berörs är relativt begränsat. Över tid är det tänkbart att en lokalisering i Västra Harg, med ett något större kunderlag (ca. 950 personer) och med offentlig service i form av förskola och skola skulle kunna ge långsiktigt robustare förutsättningar för kommersiell service med sitt större kundunderlag och fler målpunkter i tätorten. Kommunen bör därför söka efter en lämplig plats som skulle kunna möjliggöra för en framtida etablering av butik och drivmedelsförsäljning på orten om butiken i Önnebo skulle komma att läggas ned.

Slutsatser och bedömningar

Service i Mantorp, Mjölby och Skänninge är avgörande för tillgången till daglig service för kommunens invånare. Här är kundunderlagen tillräckligt starka för att det ska finnas

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

aktörer som på marknadsmässiga grunder tillhandahåller kommersiell service utan särskilda bidrag.

För att upprätthålla en god tillgänglighet till daglig service för kommunens invånare är det särskilt angeläget att även ha servicenoder i Väderstad och Örnebo/Västra Harg. Även servicen i Fornåsa har viss betydelse för kommunens invånare. Här är kundunderlagen svagare och konsekvenserna blir större om en enskild aktör tvingas lägga ner sin verksamhet. Det kan därför finnas anledning för det allmänna att bevilja bidrag till service i dessa orter och för kommunen att verka för bättre lokaliseringar där så önskas från respektive aktör. På motsvarande sätt skulle det kunna vara lämpligt att hitta en möjlig tomt för t.ex. en obemannad mataffär i Normlösa.

Inriktning daglig service:

Kommunens långsiktiga målsättning är att förbättra nuvarande tillgänglighetsnivå så att:

- minst ca. 90% av befolkningen har högst 5 km till daglig service
- i princip hela befolkningen har högst 10 km till daglig service

Kommunens serviceorter är:

- Mantorp
- Mjölby
- Skänninge
- Väderstad

Normlösa och Västra Harg/Örnebo är viktiga servicenoder i kommunens landsbygdsområden även om serviceutbudet inte är lika brett som i serviceorterna.

Kommunen förordar att bidrag kan aktualiseras för daglig kommersiell service i Väderstad och Örnebo/Västra Harg inom kommunen och i Fornåsa i Motala kommun.

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

Kommunikationer och infrastruktur

Riksintressen

Trafikverkets riksintresseanspråk för befintliga anläggningar omfattar vägarna E4, 32 och 50 samt järnvägarna Södra stambanan med stationerna i Mantorp och Mjölby och Godsstråket genom Bergslagen.

E4 ingår i det europeiska TEN-T nätet och det nationella stamvägnätet. Även väg 50 ingår i det nationella stamvägnätet. Båda de berörda järnvägarna ingår i TEN-T.

Även Linköpings flygplats utgör riksintresse för kommunikationer.

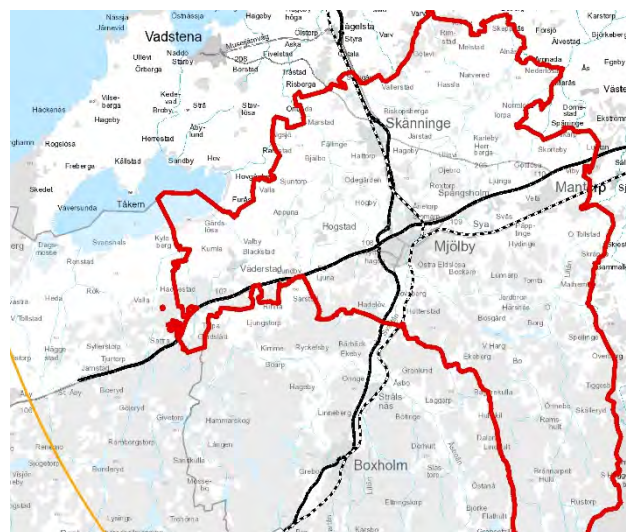
Kollektivtrafik

För att skapa en långsiktigt hållbart integrerad bostads- och arbetsmarknad i Östergötland behöver arbetspendling med kollektivtrafik vara ett konkurrenskraftigt alternativ till bilen. Det är också viktigt att man kan använda kollektivtrafiken för fritidsresor kvällstid om bilberoendet ska kunna minska. Viktiga förutsättningar för detta är närhet till kollektivtrafikhallplatser, en hög turtäthet under stora delar av dygnet och en kort restid. Sammantaget kan de delarna ge en restid från dörr till dörr som kan konkurrera med bilen. Därutöver behöver fordonen vara bekväma och möjligheterna att på ett tryggt sätt ta sig till hållplatserna/stationerna och där parkera bil eller cykel vara goda. För att kunna vara ett reellt alternativ i vardagen behöver kollektivtrafiken bestå av linjetrafik.

Idag finns goda pendlingsmöjligheter till kommunens större tätorter och till Linköping, Motala, Vadstena, Boxholm och Tranås medan restiden till Ödeshög är relativt hög. Även restiderna mellan Skänninge och Boxholm/Tranås är normalt onödigt långa p.g.a. bristande tidtabellsanpassning. En vidareutveckling av pendeltågstrafik mot Örebro när dubbelspåret färdigställts 2029 skulle förbättra pendlingsmöjligheterna i västra länsdelen påtagligt.

För att förbättra pendlingsmöjligheterna för dem som arbetar och studerar i Linköpings västra stadsdelar skulle kollektivtrafikens tillgänglighet behöva stärkas till den delen av staden.

En kartläggning av befolkningens avstånd till busshållplats respektive pendeltågsstation har gjorts. Utgångspunkten har varit att upplevelsen av acceptabelt avstånd är sammanhängande dels med typ av trafik, dels en orsts storlek. Indikatorer för rimliga avstånd är högst 1500 m verkligt gångavstånd till pendeltågsstationen i Mjölby, 1000 m till

Figur 13: Riksintresseanspråk avseende kommunikationer i kommunen.

pendeltågsstationerna i Mantorp och Skänninge respektive 500 m till busshållplats i övriga delar av kommunen. Idag nås indikatorvärdena för 53% av kommunens befolkning. För kollektivtrafikens konkurrenskraft är det angeläget att situationen inte försämras över tid.

Järnvägar

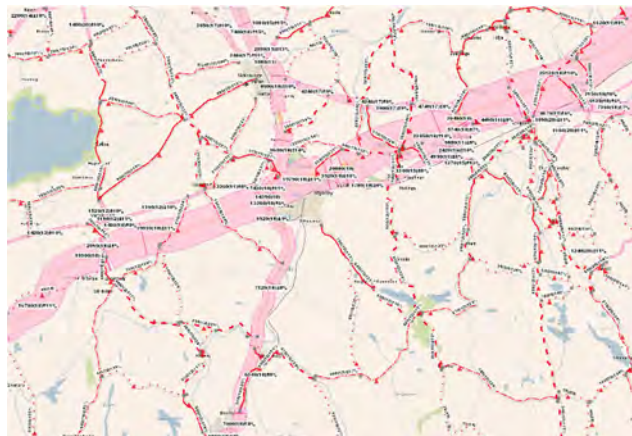
Järnvägarna är viktiga för Mjölby kommun och skapandet av en integrerad bostads- och arbetsmarknad i regionen. Därför är inte minst möjligheterna att pendla inom länet och till intilliggande regioncentrum viktiga. Ett starkt järnvägsnät ger också möjlighet till överflyttning av godstrafik från väg till järnväg.

Dubbelspårsutbyggnaden mot Hallsberg är ett viktigt pågående projekt som påtagligt kan förbättra kommunens regionala funktionella samband. För att möjliggöra en utveckling av tågtrafiken på södra stambanan är det viktigt att Ostlänken byggs ut och att planeringen för fortsatt utbyggnad av fyra spår genom länet slutförs. Det framstår som allt mer osäkert om kapacitetshöjningen kommer ske med spår för hastigheter över 300 km/h. Även en satsning på en hastighetsstandard på ca. 250 km/h kan vara till stor nytta, men i planeringen för en sådan investering förespråkar kommunen en sträckning som ger ett stationsläge i Mjölby då det möjliggör en effektiv bytesmöjlighet mellan Motala/Örebro och nya järnvägen. Om höghastighetsstandard (över 300 km/h) fortsatt blir aktuell vill kommunen att sträckningen läggs så långt från tätorterna som möjligt.

Kommunen vill verka för större flexibilitet mellan godstransporter på järnväg och väg. Kommunen har därför en positiv inställning till omlastningscentral i Skänninge, i nära anslutning till 32/50.

Vägtrafik

Väghållaransvaret i kommunen är delat mellan kommunen, som ansvarar för större delen av tätorternas lokalgatunät, Trafikverket, som ansvarar för de större gatorna i tätorterna samt de allmänna vägarna på landsbygden, samt enskilda vägföreningar som ansvarar för det stora nät av enskilda vägar som finns på landsbygden. Många av de enskilda vägarna får bidrag från staten och kommunen för att garantera att allmänheten har möjlighet att nyttja vägarna. Det delade väghållaransvaret

Figur 14: Karta över trafikflödena på det allmänna vägnätet. Bredare linje=större flöde.

gör att samverkanslösningar ofta är nödvändiga för åtgärder på gatu- och vägnäten även i de mindre orterna.

Trafiksäkerhet

Nya hastighetsgränser 30 – 40 – 60

För att förbättra trafiksäkerheten i tätorterna har kommunen möjlighet att införa nya hastighetsgränser. I dagsläget gäller till stor del 50 km/h vilket är bashastigheten inom tätbebyggt område. Genom metodiken Rätt fart i staden som är framtagen av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt Trafikverket har de tätbebyggda områdena Väderstad, Hogstad, Normlösa, Spångsholm, Sya och Västra Harg analyserats. Analysen har genomförts utifrån ett flertal olika aspekter, bland annat trafiksäkerhet, tillgänglighet för biltrafik, räddningstjänst och kollektivtrafik, ortens karaktär, trygghet och miljö. Gatorna har fått en hastighet beroende på hur de ser ut, hur omgivningen ser ut och vilken typ av trafik som går där. Principerna för detta är:

- Gångfartsområde/gågata. Områden/gator där det är tätt mellan målpunkterna och med en tät strid av korsandefotgängare eller cyklister. Gång- och cykeltrafikanter prioriteras framför biltrafiken som har en begränsad framkomlighet.
- 30 km/h. I bostadsområden och på gator där gång- och cykeltrafik sker i blandtrafik.
- 40 km/h. I industriområden, på bussgator, på vissa matargator och på de större gatorna/huvudlederna där det är blandtrafik. Gång- och cykeltrafikanterna har oftast en separerad bana men korsar både på ordnade passager och spontant.
- 60 km/tim. På de stora infartsledningarna där gång- och cykeltrafikanter är separerade och där passagera enbart sker på ordnade passager.

Ändringarna genomförs i samarbete med Trafikverket

Vägar (och gator i de mindre tätorterna)

Följande åtgärder ser kommunen utan inbördes rangordning som angelägna att åtgärda

Brister i gatunäten

- Nya hastighetsgränser införs inom de tätbebyggda områdena
- Förbättrad trafiksäkerhet på Vallsbergsvägen norrut från korsningen med Folkungavägen
- Förbättrad trafiksäkerhet på Folkungavägen i Väderstad med säkra passager och gång- och cykelbana.
- De brister som framkommit i Trafikverkets inventering av gång-, cykel- och mopedpassager på statligt vägnät bör åtgärdas skyndsamt.
- Gång- och cykelvägskoppling i Västra Harg mellan södra bostadsområdena och skolan

Brister i vägnätet

- Utbyggnation av 2+1-väg (riksväg 32) inklusive gång- och cykelväg mellan Mjölby och Sommen, för förbättrad trafiksäkerhet, framkomlighet för både bil-, gods- och kollektivtrafik.
- Utbyggnad av avlastande väglänk sydost om Väderstad för att flytta ut den tunga trafiken till och från Väderstad AB från de centrala delarna av tätorten.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

- Utredning av åtgärder för ökad trafiksäkerhet på väg 206 mellan Vadstena och Mantorp. Särskilt fokus bör läggas på sträckan mellan Vadstena och Skänninge med sikte på att öka kollektivtrafikens attraktivitet.
- Utredning av åtgärder för ökad trafiksäkerhet på väg 942 mellan Väderstad och Mjölby.
- Utredning av åtgärder för ökad trafiksäkerhet på väg 636 mellan Mantorp och Vikingstad.

Gång- och cykeltrafik

Nya cykelvägar bör anordnas för pendling, träning och turism. Genom att anordna separata gång- och cykelvägar längs landsvägarna skyddas oskyddade trafikanter samtidigt som det skapar bättre förutsättningar för en snabbare kollektivtrafik. Följande sträckor ser kommunen utan inbördes rangordning som särskilt angelägna.

- Mantorp – Sjögestad
- Mjölby – Boxholm via Strålsnäs
- Mjölby – Väderstad

Trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter behöver också förbättras på sträckan Spångsholm – Sya.

På sikt bör även följande sträckor utredas i samverkan med Trafikverket och berörda kommuner.

- Skänninge – Vadstena
- Skänninge – Motala via Fågelsta
- Skänninge - Mantorp
- Väderstad – Ödeshög

Inriktning för trafik, gator och vägar inom planområdet

- Mjölby kommun eftersträvar bekväma, säkra, snabba och miljövänliga kommunikationer. Hela vägen – dörr till dörr – ska beaktas.
- Kommunen ska verka för utbyggnad av nya stambanor genom regionen och vidare mot Jönköping-Göteborg, Jönköping-Malmö. I första hand i form av fyra spår för 250 km/h från Linköping och västerut via Mjölby station. I andra hand i form av höghastighetsbana (minst 300 km/h) i en sträckning utanför kommunens tätorter.
- Den tekniska utvecklingen gör det möjligt för fler att resa hållbart även på landsbygden, exempelvis med elcykel. Kommunen ska bl.a. därför verka för en fortsatt utbyggnad av cykelvägnätet inom och mellan tätorterna.
- Gatu- och vägmiljöerna i centrala lägen bör prioritera oskyddade trafikanter och dämpa motorfordonstrafikens negativa inverkan.
- Lokalgator utformas med hänsyn till god trafiksäkerhet.
- Gator och allmänna platser ska fortsätta göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättningar så att transporter och rörelser kan ske på egen hand.
- Vid utbyggnad av nya gator läggs kanalisation för utbyggnad av fibernätverk.
- Vid ny- och ombyggnad av busshållplatser utrustas de med cykelställ som gör det lätt att låsa fast cyklarnas ramar.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Kommunens förhållningssätt till riksintressena för kommunikationer

- Längs alla vägar och järnvägar av riksintresse bör nya bostäder eller annan känslig verksamhet inte lokaliseras på så sätt att det uppstår störningar till följd av buller eller vibrationer eller risker till följd av att vägarna används för transporter av farligt gods. Ny bebyggelse på landsbygden ska inte heller förutsätta nya anslutningar till detta vägnät eller att anspråk kan komma att ställas på sänkt hastighet eller buller/riskreducerande åtgärder.

Kommunens generella målsättning för kollektivtrafiken är att:

- Kommunen stödjer utvecklingen av kollektivtrafik, i första hand pendeltågstrafiken och Mjölby som knutpunkt för järnvägsnätet. Kollektivtrafiken måste även i framtiden kunna vara ett reellt alternativ även för boende utanför de större tätorterna. Kommunen strävar att kollektivtrafiken görs mer tillgänglig och att färdtjänst är ett väl fungerande alternativ för dem som inte alls kan nyttja kollektivtrafiken.
- Det finns kollektivtrafik vars standard möjliggör pendling och fritidsresande mellan Mjölby tätort och kommunens övriga tätorter samt mellan Mjölby och grannkommunernas centralorter.
 - Lägsta turtäthet vardagar bör vara timmestrafik 05-23 och halvtimmestrafik under högtrafik morgon och eftermiddag. På de mest betydelsefulla linjerna (Östgötapendeln) bör trafiken istället vara kvartstrafik i högtrafik och halvtimmestrafik övrig tid.
 - Andelen av befolkningen som har god tillgänglighet till kollektivtrafik ska inte minska. (högst 500 m för busshållplats utanför stationsorterna eller högst 1000 m till pendeltågsstation i Mantorp och Skänninge respektive 1500 m i Mjölby).
 - Restiden från kommunens tätorter till Mjölby centrum bör vara högst 20 minuter med kollektivtrafik.
 - Restiden från kommunens tätorter till Linköpings centrum bör vara högst 40 minuter med kollektivtrafik.
 - Restiden mellan Mjölby tätort och övriga angränsande kommunhuvudorter bör vara högst 35 minuter.
 - Restidskvoten mellan tåg och bil bör vara högst 0,8 respektive 1,3 för buss och bil mellan kommunens stationsorter och angränsande kommunhuvudorter.

Ekosystemtjänster

– ett sätt att spegla naturens mångfunktionella betydelse för oss människor

Ekosystemtjänster är ett begrepp som beskriver alla produkter och tjänster som naturens ekosystem tillhandahåller människan och som bidrar till vår livskvalitet och välfärd.

Begreppet används för att skapa förståelse för att människors överlevnad och välmående är beroende av de tjänster och produkter som ekosystemen ger. De kostar oss ingenting när de fungerar, men priset kan bli mycket högt om de sätts ur spel. De är grunden för allt levande och de samhällen vi bygger. För att skapa det hållbara samhället måste vi förstå både hur omfattande och komplicerade naturens system och tjänster är, samtidigt som vi måste inse hur sköra och känsliga de kan vara för störningar och ingrepp.

Ekosystemtjänsterna är internationellt definierade och indelade i olika kategorier:

- **Stödjande ekosystemtjänster** utgörs av ekosystemens grundläggande funktioner som biologisk mångfald, ekologiskt samspel, naturliga kretslopp och jordmånsbildning. De är alla nödvändiga beståndsdelar för att övriga ekosystemtjänster ska kunna fungera.
- **Reglerande ekosystemtjänster** avser bl.a. den naturliga förmågan att rena luft och vatten, pollinering, skydd mot extremväder och ett bättre lokalklimat. Utan dessa skulle det krävas omfattande tekniska lösningar för att åstadkomma en god miljö.
- **Försörjande ekosystemtjänster** handlar om naturens förmåga att leverera livsmedel, vatten, råvaror och energi.
- **Kulturella ekosystemtjänster** beskriver de bidrag till vår hälsa och vårt välbefinnande som natur och grönska kan ge i form av mötesplatser, fysisk aktivitet, avslappning, kunskap, kulturarv och identitet.

Ofta kan ett område bidra till flera olika typer av ekosystemtjänster. Så kan till exempel en park bidra med:

- möjlighet till rekreation och förbättrad hälsa genom mötesplatser, promenadslinor och rogivande platser,
- ett bra lokalklimat och bättre luft genom vegetationens skuggning, luftrening och bevarande av fukt
- hantering av extrema vädersituationer och rening av vatten genom att vissa ytor kan användas som fördröjningsmagasin för regnvatten
- biologisk mångfald och pollinering.

Skogsmarkerna kan å sin sida bidra till produktion av byggmaterial, och energi, biologisk mångfald och rekreation. I det storskaliga jordbrukslandskapet, som naturligtvis bidrar med produktion av livsmedel, är det viktigt med andra inslag som t.ex. en biologisk mångfald som kan bidra till en naturlig pollinering, reglering av skadedjur och hantering av extrema väder.

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

Genom att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbart brukande av marker kan exempelvis betesmarker hållas öppna genom betande mular, långsiktiga skogliga ekosystem tillåtas fortleva och värdefulla akvatiska system hålla god ekologisk status. Det skapar goda förutsättningar för hållbara biologiska ekosystem på land och i vatten.

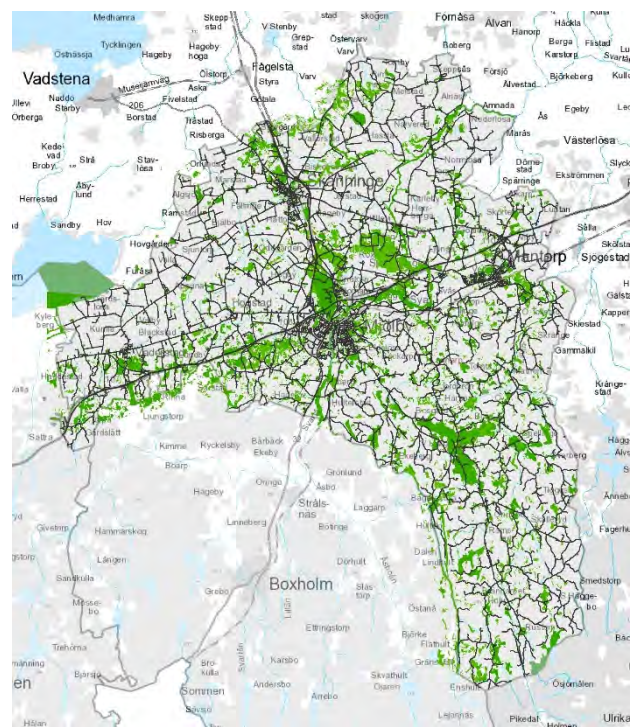
Natur som är rik på mångfald av arter och genetiska variationer inom arter står bättre emot snabba och tillfälliga förändringar.

Kommunen har genomfört en inventering av de ekosystemtjänster som finns idag. I denna ingår även en studie av var det finns en överlagring av många olika typer av ekosystemtjänster på samma plats. Dessa är normalt särskilt viktiga att bevara. I analysen framgår även var det kan finnas behov av att stärka värdena. Kommunens möjlighet att påverka värdena utanför tätortsmiljöerna är dock begränsad.

Grön och blå infrastruktur

På samma sätt som man kan tala om olika typer av teknisk infrastruktur som system som binder samman och försörjer vår bebyggelsestruktur med olika tjänster så bildar vattendrag och natur- och parkområden ett system och mer eller mindre sammanhängande nätverk för olika typer av ekosystemtjänster. I vissa delar av systemet finns värdekärnor där t.ex. upplevelsevärdena eller naturvärdena är särskilt starka. Om de binds samman med varandra kan värdena stärka varandra. På motsvarande sätt kan en försvagning även i områden med lägre värden, men i känsliga lägen, påverka värdena i kärnområdena negativt. T.ex. är Svartån en viktig del i denna struktur då den sträcker sig genom hela kommunen och tillhandahåller en mångfald av olika typer av ekosystemtjänster.

Kommunens ekosystemtjänstanalys ger ett kunskapsunderlag för hur de här infrastrukturerna ser ut i nuläget och var det finns områden som inrymmer en mångfald av ekosystemtjänster. Dessa områden är särskilt

Figur 15: Karta över mångfalden av ekosystemtjänster i kommunen. De grönmarkerade områdena utgör de områden som har flest olika ekosystemtjänster i kommunen.

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

viktigt att beakta i den fysiska planeringen när tätorterna förändras. I andra delar av kommunen kan istället en avsaknad av mångfald av ekosystemtjänster tjäna som kunskapsunderlag för enskilda fastighetsägares initiativ till förbättringar.

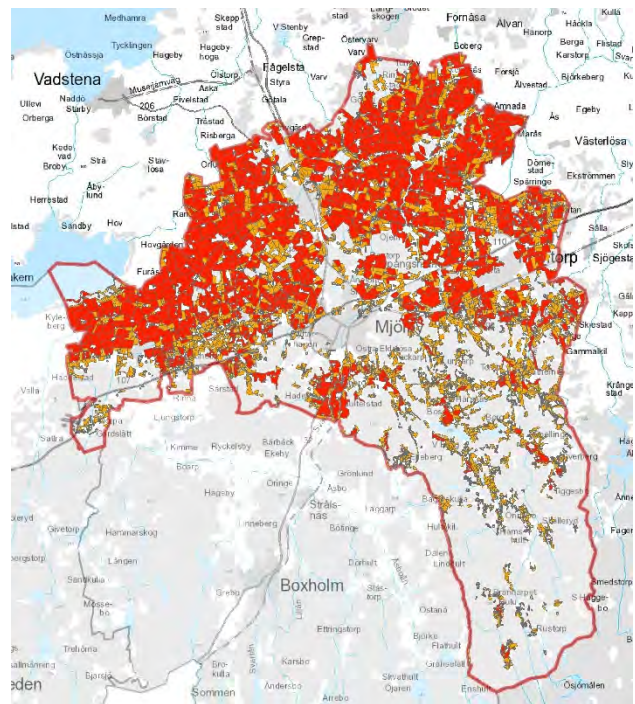
Produktion på jordbruksmark och i skogsområden

Mjölby är en jordbrukskommun, nästan hälften av kommunens yta (47%) är jordbruksmark, vilket är dubbelt så mycket som andelen i Östergötland och nästan sju gånger mer än i landet som helhet. Jord- och skogsbruk står också för 3,6% av arbetskraften i kommunen, vilket kan jämföras med 1,9% nationellt. Jordbruksmarken i kommunen har därför stor betydelse såväl för kommunen som för landet.

Även om Mjölby kommun är en landsbygdskommun är befolkningen i huvudsak urbaniserad med drygt 80% av befolkningen boende i någon av de sju tätorterna och drygt 75% i de tre stationsorterna. Närheten till de större städerna i länet gör att kommunens befolkning växer snabbt, framför allt i tätorterna.

Samtliga kommunens tätorter ligger i jordbrukslandskapet. Väderstad och Mjölby ligger dock i gränzonen mot skogslandskapet. I övriga tätorter finns inga alternativ för tätorternas utveckling till bebyggelse på jordbruksmark. Det finns därmed en intressekonflikt mellan att möjliggöra en fortsatt befolkningstillväxt och att bibehålla jordbruksmark för arbete och livsmedelsförsörjning.

Huvudinriktningen för kommunens planering bör vara att lokalisera ny bebyggelse till annan mark än jordbruksmark när det finns rimliga alternativ som i delar av Mjölby och Väderstad. Det kan handla om skogsmark eller mark som redan tagits i anspråk för andra ändamål som inte längre är aktuella. En annan överordnad princip i kommunen är att bygga stationsnära för att skapa bra förutsättningar för ett hållbart pendlande, vilket kan påverka förutsättningarna att hitta lämpliga alternativ. Även andra planeringsförutsättningar kan dock försvåra utbyggnad på skogsmark istället för jordbruksmark, t.ex. höga naturvärden eller behov av rekreationsområden på orten. Kommunens inställning är dock att jordbruksmarkens

Figur 16: Karta med kommunens jordbruksmark redovisad. Färgskalan speglar fältens storlek. Gula ytor avser fält < 2 ha, orange 2-10 ha, röda > 10 ha.

betydelse för livsmedelsproduktion (som är ett nationellt intresse, men inte utpekad som riksintresse) måste kunna väga tyngre olika typer av riksintressen när det gäller avvägningen av var ny bebyggelse ska lokaliseras i anslutning till kommunens tätorter.

Om det bedöms vara nödvändigt att bygga på jordbruksmark bör kommunen säkerställa att markutnyttjandet blir effektivt genom hög täthet av bostäder eller anställda. Vid val mellan olika jordbruksmarksområden vägs framför allt fältens storlek och potentialen till bevattning in. Även närhet till brukningscentrum och djurstallar vägs in i bedömningarna. Kommunen har dokumenterat sin analysmetod vad gäller att minimera tätortsutvecklingens påverkan på den långsiktiga inhemska livsmedelsförsörjningen i en särskild vägledning. Om ny kunskap om relevanta analysmetoder framkommer kan den vägledningen justeras.

Södra delen av kommunen består till övervägande del av skogsområden. Skogarna utgörs i stor utsträckning av traditionell produktionsskog. Skogsområdena bidrar med arbetstillfällen och råvaror för skogsindustrin, men innehåller även naturvärden och är tillgängliga för vardagsrekreation. Skogsdelarna av kommunen ligger inte så till att de i någon nämnvärd omfattning berörs av tätortsutveckling som påverkar skogsproduktionen.

Rekreation och friluftsliv i parker, grönområden, skogar och i sjöar och vattendrag

Naturvärden och friluftsliv är viktiga resurser och intressen av betydelse för många. Forskning visar vikten av friluftsliv och rekreation och de positiva effekter för hälsan som vardaglig vistelse i parker och naturområden har. Forskning visar även att parker och naturområden som ligger maximalt 5 minuters gångväg (ca. 300 m) från hemmet har störst nyttjandegrad, längre avstånd minskar nyttjandet och därmed även de hälsofrämjande effekter som vistelse i naturen ger. Därför är det viktigt vid planering och utveckling av Mjölby kommun att tillvarata samt utveckla miljöer för ett aktivt friluftsliv i närheten av där invånarna bor. I Mjölby kommun finns exempelvis goda möjligheter att motionera utomhus, ta en promenad i en vacker park, gå eller löpträna i ett motionsspår och på vandringsleder, bada i en sjö, cykla eller paddla kanot. Längs Östgötaleden finns möjlighet att övernatta under bar himmel eller i vindskydd. Det finns även möjlighet att laga mat över öppen eld vid fint anlagda grillar utefter leden. Variationen i friluftslivet inom Mjölby kommun presenteras utförligt i applikationen Naturkartan.

Natur- och friluftsliv ska alltid beaktas vid fysisk planering, på så vis kan värden skyddas, förvaltas, utvecklas och nya kan skapas. Kommunens naturvårdsprogram är en god kunskapskälla för att få förståelse och kunskap om landskapets värden, men även områden med lägre naturvärden kan vara viktiga för att bibehålla eller stärka en grön infrastruktur och binda samman områden med högre värden.

De offentliga gröna rummen är öppna för alla invånare och besökare att använda. Parker och grönområden fyller många viktiga funktioner och skapar en mångfald av ekosystemtjänster till nytta för såväl människor som växt- och djurlivet. T.ex. är de plats för rekreation, identitetsskapande och social samvaro men även en del av kommunens grönstruktur i tätorternas hårdgjorda miljö. De bidrar på så sätt till bättre lokalklimat, bättre förmåga att hantera ökande regnmängder, bullerdämpning, och biologisk mångfald. I den mån det är möjligt bör tätorternas grönområden i ett sammanhängande system skapa en innehållsmässig variation som gynnar olika former av nyttjande och bidrar till bra lokalklimat och biologisk mångfald.

I kommunens största tätorter (Mjölby, Mantorp, Skänninge och Väderstad) finns det ett utbud av parker och grönområden med varierande innehåll och karaktär. Det finns ofta anläggningar så som lekplatser, utegym och hundlekårdar i kommunens parker och grönområden. Även i de mindre orterna finns mindre grönområden och parker med lekplatser. I kommunens strategi för allmänna lekplatser är målsättningen att man ska ha max 500 m fågelvägen till närmaste lekplats från alla bostäder i kommunens orter med mer än 20 hushåll. Ambitionen är också att man inte ska behöva korsa en starkt trafikerad gata för att nå en kommunal lekplats. Detta mål uppfylls väl idag och arbetet med att rusta upp och utveckla lekplatserna pågår. Lekplatserna ligger ofta i ett omgivande park- eller grönområde vilket innebär att de flesta kommuninvånarna har kortare än 500 m till någon form av offentlig park eller grönområde. På landsbygden och i de mindre orterna äger kommunen inte så mycket mark och invånarantalet är lägre än i de större tätorterna. Därav finns det inte offentliga parker och grönområden i samma omfattning i småorterna. Det finns dock kommunala lekplatser även i Normlösa, Västra Harg och Öinnebo. Sammantaget gör det att i princip alla boende i de mindre orterna har mindre än 500 m till närmaste kommunala lekplats. Enda undantag är Normlösa där de boende i norra delen har längre till lekplatsen då den ligger i södra delen.

Parker och grönområden bör ligga välintegrerat i förhållande till gatu- och gång- och cykelvägsnätet så att de är naturliga att hitta till utan att för den delen påverkas negativt av stora trafikmängder. Parkerna och grönområdena bör vara utformade med tydliga entréer och gränser så att de uppfattas som tydligt offentliga. Tillgängligheten för funktionshindrade behöver beaktas särskilt så att alla parker och grönområden är tillgängliga i rimlig utsträckning mot bakgrund av den befintliga topografin. Parker och grönområden bör finnas utspridda i tätorterna så att gångavståndet till entrén inte överstiger 300 m från merparten av alla bostäder. Den här typen av grönområde eller park (närpark) bör vara minst 0,5 hektar och innehålla en närlekplats. Närparken bör utöver lekplats ge utrymme för mindre öppen plats för t.ex. picknick. Närparken bör kunna nås utan att passera en trafikbarriär där skyltad hastighet överstiger 30 km/h. Trafikmängden

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

bör inte heller överstiga 2 500 fordon/årsmedeldygn. I befintliga bostadsområden är det inte alltid möjligt att uppnå alla dessa målsättningar, men då kan även mindre parker vara en viktig resurs att utnyttja och utveckla. Det är endast i Spångsholm och Väderstad som det finns närparker större än 0,5 ha. I Hogstad och Normlösa finns närparker större än 0,25 ha. I Hogstad, Spångsholm och Väderstad har $\frac{3}{4}$ av befolkningen högst 250 m fågelvägen till dessa parker, medan motsvarande andel i Normlösa är $\frac{1}{2}$ av befolkningen.

I Väderstad finns även en park som fungerar som en samlingspunkt för en större del av tätorten och för Väderstads många besökare. Den här typen av parker är ofta större och har ett rikare innehåll t.ex. i form av en större lekplats, utegym eller liknande.

Samtidigt som parkmarken kan vara mer begränsad i de mindre orterna finns det ofta god tillgång till skogsmark man kan vistas i med stöd av allemansrätten, särskilt i kommunens södra delar.

Större rekreationsområden finns i första hand i form av anläggningar i skogsmark. I anslutning till kommunens alla tätorter bör det finnas ett sådant rekreationsområde där det finns naturliga förutsättningar för det i form av större skogspartier. För att möjliggöra olika typer av aktiviteter bör de vara minst 50 hektar stora. Större rekreationsområden ger möjlighet till fler aktiviteter för fler personer samtidigt som naturtyperna kan vara mer varierade. I Väderstad finns ett område större än 50 hektar tillgängligt kring elljusspåret. I Västra Harg angränsar bebyggelsen till ett stort naturreservat. I Normlösa och Önnebo finns det skogsmark i närheten av orterna, men de brukas som produktionsskogar och inte med närrekreation som fokus.

Tillgång till närliggande skogsmark är även en viktig resurs för förskolor och låg- och mellanstadieskolors pedagogiska verksamhet. Där naturförutsättningarna medger bör förskolor samt låg- och mellanstadieskolor därför ha tillgång till en skolskog som kan användas pedagogiskt i verksamheten. För att fungera väl som skolskog bör området ligga nära skolan, högst 500 m bort och vara minst 3 hektar stor. Skolskogen bör också kunna nås utan att passera en trafikbarriär. Som trafikbarriär i dessa fall räknas gator och vägar där skyltad hastighet överstiger 30 km/h. Trafikmängden bör inte heller överstiga 2 500 fordon/årsmedeldygn. I översiktsplaneområdet är det framför allt i Spångsholm, Väderstad och Västra Harg som det finns skogspartier som skulle kunna iordningsställas för att skapa skolskogar som kan uppfylla dessa areal- och avståndsmål.

Kommunen är en viktig skogsägare i kommunen. Kommunens skogsskötsel har fokus på att i huvudsak skapa och bibehålla områden för rekreation och naturvård. Kommunen äger därför inga rena produktionsskogar. Det är angeläget att även privat ägd skogsmark i

anslutning till kommunens tätorter sköts med beaktande av de rekreativvärden som skogarna kan ge för invånarna.

I kommunens norra delar saknas i stor utsträckning tillgång till större skogsområden. Här blir det istället angeläget att skapa rekreativmöjligheter i jordbrukslandskapet. Det kan handla om promenadvägar och ridstigar längs brukningsvägar, diken/vattendrag och liknande. Därför är det angeläget att privata markägare i odlingslandskapet beaktar natur- och rekreativvärden på sin mark.

Biologisk mångfald och naturvård

Kommunen har en viktig roll i skötsel och bevarande av värdefulla miljöer.

Naturvårdsprogrammet är ett betydelsefullt verktyg i det arbetet. Naturvårdsprogrammet utgör information om natur och geologi i kommunen samt ett samlat kunskapsunderlag om kända naturvärden. Kunskapsunderlaget består av en digital objektskatalog med beskrivningar och geografisk avgränsning av kända områden med naturvärden i Mjölby kommun.

Utmärkande naturtyper och områden med höga naturvärden i kommunen är dels fågelsjön Tåkern, dels de kalkkärr som finns i anslutning till de geologiska randzoner som bildades i samband med inlandsisens avsmältning, dels de lövskogsmiljöer som finns i kommunens södra delar.

I takt med globaliseringen och ett förändrat klimat har det skett en introduktion av främmande arter i vårt land. En del av dessa riskerar att slå ut den naturliga florans och faunan i vårt land och kan på så sätt ge betydande skador. De benämns därför som invasiva främmande arter. För vissa av dessa arter finns därför uttalade åtgärder för hur dessa ska kunna utrotas. Det är viktigt att kunskapen om de invasiva främmande arterna stärks och att deras utbredning begränsas. Det är också viktigt att förekomsten av invasiva arter beaktas och hanteras i samband med planläggning och exploatering.

Död ved, både stående och liggande, är livsnödvändiga substrat för många växter, djur och svampar. Dessvärre är död ved en bristvara på många håll i landskapet, eftersom exempelvis gamla träd och omkullfallna stammar flitigt städas bort från skogar och grönområden. Att spara död ved är ett sätt att hjälpa sällsynta arter på traven. Den döda veden, i olika stadier, kan tjäna som boplats, föda eller skydd för en del arter. Vid utformning av dagvattendammar bör de utformas så att biologisk mångfald gynnas. Det kan ske exempelvis genom flacka kanter, oregelbunden form och djuphålor.

Kompensationsåtgärder

I samband med planläggning och exploatering kan det i vissa fall vara svårt att bevara all värdefull natur. Det kan då bli aktuellt med kompensationsåtgärder.

Ekologisk kompensation innebär att påverkade ekosystemtjänster där funktioner och värden som går förlorade vid exploatering kompenseras på olika sätt. Det kan innefatta restaurering av livsmiljöer, nyskapande av ekosystemtjänster, skötsel för naturvård och rekreation men även områdesskydd genom miljöbalken (exempelvis naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal).

Kompensationsprincipen innebär att negativa konsekvenser vid en exploatering i första hand ska undvikas och minimeras. Funktioner och höga värden som ändå går förlorade vid en exploatering ska, så långt det är möjligt, återskapas i närområdet eller på annan lämplig plats i kommunen. Ansvar för eventuella kompensationsåtgärder ska framgå av planhandlingarna. De kompensationsåtgärder som bör vidtas i samband med en detaljplan ska beskrivas i planhandlingen tillsammans med en uppskattad kostnad. Både ekologiska, ekonomiska och sociala värden är viktiga att väga in exempelvis vid värdering av träd. Vedertagna modeller bör användas vid ekonomisk värdering av träd.

Inriktning ekosystemtjänster inom planområdet

- Kommunens naturvårdskompetens används vid planläggning och exploatering av naturmark
- Områden som enligt kommunens naturvårdsprogram har höga naturvärden i ett nationellt eller regionalt perspektiv eller som i övrigt hyser skyddade arter, bör normalt undantas från exploatering. Detta gäller särskilt för områden med en mångfald av ekosystemtjänster eller som är centrala för den gröna och blå infrastrukturen. Så långt möjligt bör även områden med höga värden i ett kommunalt eller lokalt perspektiv skyddas.
- I samband med planläggning och förhandsbesked i områden där kunskapen om befintliga naturvärden är begränsad bör normalt en naturvärdesinventering genomföras.
- Går det inte att bevara värdefulla naturområden ska ekologisk kompensation tillämpas i plan- och exploateringsprocesserna.
- Mjölby kommun ska erbjuda sina invånare attraktiva rekreationsområden och parker och grönområden av hög kvalitet.
- Värdefulla rekreations-, natur- och kulturmiljöer i kommunen ska bevaras och om möjligt utvecklas i sammanhängande grön- och blåstrukturer.
- Parker anordnas i tätorterna så att merparten av invånarna har tillgång till parker av rimlig storlek inom bekvämt promenadavstånd och utan att behöva korsa trafikbarriärer.
- Parkerna bör ligga välintegrerat i förhållande till gatu- och gång- och cykelvägsnätet och med tydliga entréer och gränser så att de är naturliga att hitta till och uppfattats som tydligt offentliga. Tillgängligheten för funktionshindrade behöver beaktas särskilt så att alla parker är tillgängliga i rimlig utsträckning mot bakgrund av den befintliga topografin.
- Förskolor samt låg- och mellanstadieskolor bör ha tillgång till en skolskog inom bekvämt promenadavstånd där naturförutsättningarna medger detta.
- I anslutning till kommunens tätorter bör det finnas ett rekreationsområde av tillräcklig storlek där naturförutsättningarna medger detta.
- Svartåns potential för turism och friluftsliv bör stärkas genom en positiv inställning till anläggande av bad, bryggor och kanotled. Detta bör ske med hänsyn till de befintliga

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

naturvärdena.

- Träd bör bevaras och planteras i grönområden och parker för att skapa skugga, bidra till renare luft och effektiv dagvattenhantering. I de större gaturummen bör också vegetation anordnas.
- Vid utformningen av anläggningar för lokalt omhändertagande av dagvatten bör de också gynna den biologiska mångfalden och öka rekreationsvärdena.
- Planeringen och skötseln av tätorternas parker och grönområden bör anpassas till klimatförändringarna.
- Planeringen och skötseln av tätorternas parker och grönområden bör stärka de ekologiska sambanden i kommunen där så är möjligt utan att ge avkall på rekreations- och upplevelsevärden.
- Skogsskötseln i anslutning till kommunens tätorter bör anpassas till allmänhetens behov av tillgång till rekreationsmark och till befintliga naturvärden.
- Utformningen och skötseln av mark i anslutning mot odlingslandskapet bör gynna pollinering och biologisk mångfald.

- Jordbruksmark ska så långt möjligt undantas från exploatering. Jordbruksmark kan exploateras om det avser ett väsentligt samhällsintresse och det saknas lämpliga alternativa lokaliseringar. En sådan exploatering ska föregås av en jämförande analys av jordbruksmarkens relativa brukningsbarhet. Så långt möjligt bör då den mark som bedöms ha högre brukningsbarhet undantas från exploatering. Andra faktorer behöver dock också vägas in såsom mycket höga naturvärden (i första hand klass 1) och ortsbornas behov av rekreationsområden.
- Vid exploatering av jordbruksmark bör marken användas effektivt genom en god täthet vad gäller antal bostäder eller arbetsplatser.

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

Riksintressen friluftsliv

FE 01 Omberg-Tåkern:

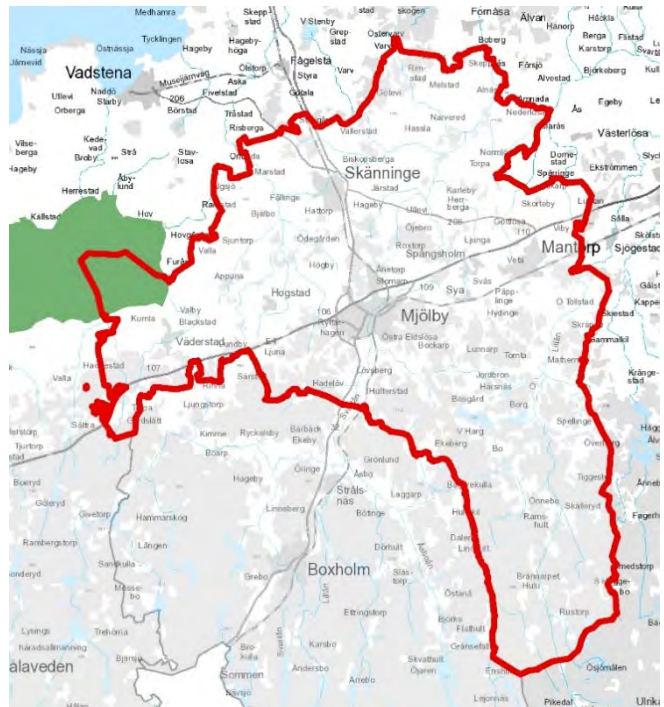
Omberg, Tåkern och Stora Lund är mycket välkända och välbesökta naturområden vilka lockar besökare inte bara från Sverige utan också från övriga Europa. Det rika fågellivet i Tåkern har få motsvarigheter i Sverige och Nordeuropa. Fyra besöksområden och Naturum Tåkern, ett modernt informationscentrum, hjälper besökaren att uppleva "Den stora fågelsjön".

Natur- och kulturlandskapet utgör en grundläggande förutsättning för rekreation, friluftsliv och turism i och kring Omberg-Tåkernområdet, då många objekt eller miljöer fungerar som utflyktsmål eller sevärdheter. Detta rör sig om odlingslandskapets ängs och hagmarker, enskilda objekt såsom geologiska formationer, byggnader och unika trädbestånd men även större sammanhängande vassområden och andra områden av ekologiskt värde. De i många avseenden rika och speciella kultur- och naturmiljöerna med sin flora och fauna har därför stor betydelse och ett särskilt bevarandevärde för friluftslivet i området. Området är idag till stora delar skyddat inom Ekopark Omberg, naturreservat och Natura 2000-områden.

Åtgärder som behövs för att bevara områdets värden för friluftslivet innefattar bl.a. att områdets karaktär med möjligheter till natur- och kulturupplevelser, vandring, fågelskådning, dykning, bad m.m. bibehålls. Fortsatt underhåll och skötsel av Ekoparken och naturreservaten enligt skötselplaner är viktigt liksom fortsatt underhåll och tillgång till befintliga informationsplatser, vandringsleder, badplatser mm även utanför skyddade områden. Fortsatt hävd av ängs- och betesmarker är viktigt för möjligheterna till naturupplevelser.

Åtgärder, verksamheter och andra intressen som påtagligt kan skada områdets värden bedöms bl.a. vara:

- Försvårande av allmänhetens tillträde till området.
- Ändrad markanvändning som enskilt eller kumulativt kraftigt försämrar upplevelsen av området.

Figur 17: Karta med riksintresseområdet för rörligt friluftsliv markerat.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

- Bulleralstrande verksamheter och negativ visuell påverkan som påtagligt stör upplevelsevärdena.
- Verksamheter som enskilt eller kumulativt kraftigt försämrar vattenkvaliteten på ett sätt som negativt påverkar fisket, bad- eller dykmöjligheterna.

Påtaglig skada handlar om åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller som tillfälligt kan ha mycket stor negativ påverkan på detta. Det handlar även om åtgärder som kumulativt kan ha en mycket stor negativ inverkan.

Värdet för friluftslivet i området är stort tack vare den storslagna naturen, ett värdefullt växt- och djurliv samt de kulturhistoriskt intressanta besöksmålen. Omberg-Tåkernbygden är känd både inom och utanför Sverige för bl.a. de goda möjligheterna till fågelskådning och de många intressanta besöksmålen. Ett flertal anordningar för friluftslivet finns i området. Populära friluftsjaktaktiviteter är bl.a. fågelskådning, vandring, natur- och kulturstudier samt dykning. Tåkerns naturum är mycket välbesökt och fungerar som en knutpunkt för information om hela bygden och dess många besöksmål.

Potentialen att utveckla områdets förutsättningar för turism och friluftsliv är goda. Stora möjligheter finns bl.a. att förbättra informationen och utveckling av friluftsanordningar. Till exempel skulle förbättrad information om de olika delområdena och hur de kan upplevas under loppet av samma besök kunna locka fler besökare. Möjligheterna till logi kan förbättras liksom tillgången till husvagnsplatser. Utveckling av ett cykelstråk runt Tåkern liksom förbättrad kollektivtrafik skulle öka områdets tillgänglighet för besökare avsevärt. Andra möjligheter i området är att utveckla skidåkning med fler spår i riksintresseområdet.

Friluftsinriktade/anpassade byggnationer, anläggningar och verksamheter som kan bidra till att stärka upplevelsen och nyttjandet av området bör främjas.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Kommunen ställer sig bakom riksintressebeskrivningen och de bedömningar avseende åtgärder som kan främja respektive skada riksintresset.

Riksintressen naturvård Miljöbalken (MB) 3 kap.

Tåkern:

Tåkern med dess utomordentligt rika fågelliv är en av nordeuropas främsta fågelsjöar.

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

Tåkern är en utpräglad slättsjö med mycket näringsrikt vatten, rik vegetation och rikt fågelliv. År 1844 sänktes sjön med 1,7 meter så att medelvattendjupet numera endast är 0,8 meter. Därmed inleds en kraftig utveckling av såväl växtlighet som fågelliv. Vegetationen i Tåkern utgörs till stor del av vidsträckta vassområden. Utmed stranden förekommer en mängd olika vegetationstyper som hög- och lågstarrkärr, ängsmark med inslag av kalkfuktäng. Strandskogen består främst av al och björk men också tallbestånd förekommer. Över 200 fågelarter har under årens lopp iakttagits vid sjön. Drygt ett nittital av dessa häckar i sjön och dess närmaste omgivningar. Tåkern är också en mycket betydelsefull rastplats för vårens och höstens flyttfåglar.

Till sjöns karaktärsarter hör knölsvanen. Ett 70-tal par beräknas häcka. Därtill kommer cirka 2 000 svanar som stannar över sommaren. Två andra för sjön typiska fågelarter är rördrom och brun kärrhök. Skrattnås är vanligast bland de större fåglarna. Antalet häckande par är mellan 20 000 och 25 000. Dessa är fördelade på åtta större och flera mindre kolonier. Brunand är jämte gräsand och skedand vanligast bland sjöns häckande arter.

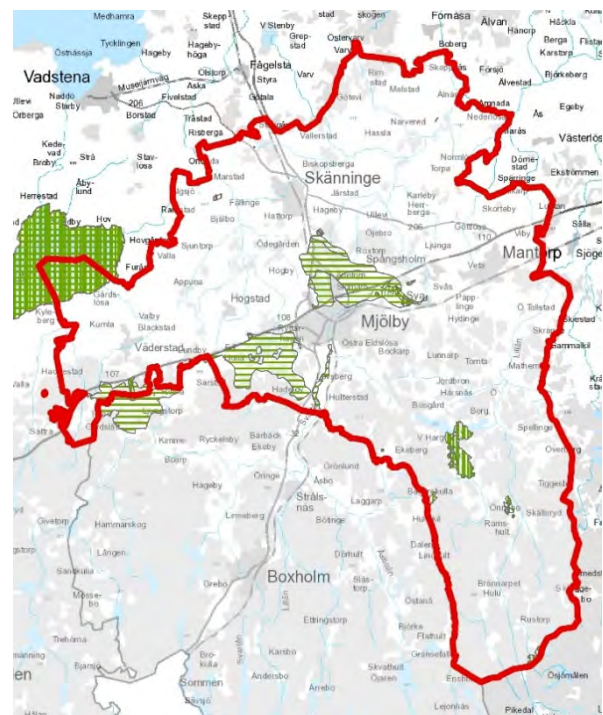
Förutsättningar för bevarande: Området utgör naturreservat med tillhörande skötselplan.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området hyser både höga natur- och friluftsvärden. Naturreservatet är skyddat via föreskrifterna i beslutet. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.

Ljungstorpsområdet:

Ljungstorpsområdet med sin mycket mångformiga geologi och tilltalande landskapsbild utgör en mycket värdefull och skyddsvärd naturmiljö med ytterst få motsvarigheter i Östergötland. Här finns randåsar, kame-bildning, iskontaktbrant, tillförselåsar, dödisgröpar, sandur m.m. Sandurbildningar är endast känt från två platser i länet. Kalkkärr förekommer på båda sidor av kommungränsen och en mängd värdefulla hagmarker och kalktorrängar återfinns. Området är utsett till riksintresse för naturvården på grund av sina geologiska värden.

Figur 18: Karta med riksintresseområdena för naturvård markerade.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Ingrepp som till exempel täkt, schaktning, mer omfattande bebyggelse, barrträdsplantering av ängs- och hagmarker, schaktning, dikning av kärrmarker, gödsling av ogödslade marker ska undvikas.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Huvuddelen av riksintresseområdet ligger i Boxholms kommun, medan endast mindre ytor ligger i Mjölby kommun. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.

Åsabackarna:

Åsabackarnas kuperade betesmarker är ett tilltalande inslag i landskapsbilden vid Ljungstorp. De torra, lågproduktiva grusmarkerna har betats under mycket lång tid och har en intressant flora med flera sällsynta torrängsväxter. Området har stora geologiska värden och utgör en del av Ljungstorpområdet (se riksintresset NRO 050 073). Åsabackarna är naturreservat samt ingår i Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet och det europeiska nätverket Natura 2000.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt hävd krävs.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Länsstyrelsen förvaltar reservatet och är ansvariga för att hävden fortsätter. Del av naturreservatet ligger i Boxholms kommun. Naturreservatet är skyddat via föreskrifterna i beslutet. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.

Ljunaområdet:

Ljunaområdet med sin mycket mångformiga geologi (rullstensåsar, åsnät, kame-bildning, iskontaktbrant, dödisgröpar, sandur, HK-bildning, raviner och torrdalar), vidsträckt hassellundar med rik flora; kalkkärr med rik flora och snäckfauna; stäppängsflora, riklig förekomst av källor samt en tilltalande landskapsbild utgör en utomordentligt värdefull och skyddsvärd naturmiljö. Hassellunden har få om ens någon motsvarighet i Östergötland. Sandurbildningar är endast kända från två platser i länet.

Förutsättningar för bevarande: Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som t ex täkt, bebyggelse (i allt väsentligt), schaktning, dikning av kärrmarker; utfyllnad; barrträdsplantering av ängs- och hagmarker; avverkning av hassel; slutavverkning av ädla lövträd.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Stora ingrepp och exploatering bör undvikas i riksintresseområdet. Mindre exploatering kan tillåtas med föregående naturvärdesinventering och konsekvensanalys där exploatering undviks i delområden med höga naturvärden. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.

Svartåns mader:

Svartån med dess vidsträckta, till stor del betade mader vid Hulterstad utgör en värdefull häcknings-, rast- och övervintringslokal för ett flertal fågelarter. Strandängarna hyser en rik, typisk flora. Området har få motsvarigheter i Östergötland och ingår i Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Det är utsett till riksintresse för naturvärden p.g.a. sin flora.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt hävd krävs. Igenväxande delar bör röjas och hävden intensifieras. Ingrepp som invallning, dikning och utfyllnad får inte ske.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Delar av området är skyddat från exploatering via strandskydd. För att området ska bevara sina naturvärden behöver hävden säkerställas långsiktigt och igenväxande delar röjas vid behov.

Mjölbyfältet:

Det mäktiga och vidsträckta Mjölbyfältet med sin mångformiga och intressanta geologi (tre deltaytor, rullstensåsar, dödisgropar, iskontaktbranter, strandlinjer, torrdalar, nipor och källbäckar) saknar motstycke i Östergötland. Mjölbyfältet är ett av de åtta mera betydande randfälten inom hela den mellansvenska israndzonen. Området har indelats i fyra delområden i naturvårdsverkets beskrivning av riksintresset.

a Skogssjöområdet är en geologiskt mycket komplex del av Mjölbyfältet. Områdets södra del - Kungshögaplatån - är den högsta platån inom Mjölbyfältet. Platåytan som är utbildad till strax över högsta kustlinjen, ligger 150 m över nuvarande havsnivå. Platån, vars norra brant är en iskontaktbrant, delas i två delar av E 4:an. Norr om Kungshögaplatån och kring Skogssjön utbreder sig ett kuperat gruslandskap med åsar, kullar och sänkor. De senare är dödisgropar och i den största ligger Skogssjön. I flera av de andra groparna påträffas kärr. Åsarna och kullarna når ibland 10-15 m över omgivande sänkor. Den mest framträdande av åsarna slingrar fram utmed västra stranden av Skogssjön. Väster om ås- och kullområdet

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

påträffas ytterligare en platåyta. Denna når upp till nivån ca 135 m ö h och ligger följaktligen omkring 15 m lägre än Kungshögaplatån. Idag återstår endast de östligaste delarna av platån. Skogssjöområdet är i huvudsak skogbevuxet med undantag av markerna kring gården St Skogsjö. I den sandiga slänten på norra sidan av Skogssjön växer en stäppängsflora med luddvedel, backsippa, flentimotej, solvända (rikligt), fältmalört och småfingerört. Den betade ängsmarken är bevuxen med enstaka enbuskar. Luddvedel växer på ytterligare en lokal inom området. Inom området finns goda naturliga förutsättningar för bad, promenader, löpning, skidåkning m fl friluftaktiviteter. En motionsgård och badplats finns vid Skogssjön.

b Lycketorpsplatån som utbreder sig norr och öster om Skogssjöområdet är den tredje och lägsta platåytan inom Mjölbyfältet. Den ligger på nivån 120-125 m ö h det vill säga 25-30 m lägre än Kungshögaplatån och 10-15 m lägre än platån väster om Skogssjön. Lycketorpsplatån är den största och planaste delen av fältet. Kring vägen Hörby-Olofstorp överlagras isälvsmaterial av flygsand. Sanden har avlagrats som parallella dyner. Dessa är raka och ligger utsträckta i ungefär öst-väst. Några har svag bågform. Den längsta av dynerna på Mjölbyfältet löper utmed västsidan av järnvägen och är mer än 100 m lång och 2-3 m hög. Platån upptas av skog och åker. I en enbevuxen sandsluttning norr om hembygdsgården växer en stäppängsflora.

c På Mjölbyfältets nordöstra kant kan en drygt 2 km lång strandlinje följas mellan Örbacken och Olofstorp. Strandlinjen ligger nära 105 m över nuvarande havsnivå och är utbildad som ett tydligt strandhak. Nivån anger Yolidahavets högsta gräns i trakten.

d Från Mjölby till Sya är Svartån djupt nedskuren i sedimenten. Dessa utgörs främst av glacial finmo men också mjäla och grovmo förekommer. Mäktigheten är sannolikt stor. Utmed motorvägen finns 8-10 m höga vägbankar av finmo. Jordarterna är mycket lätteroderade. Områdets topografi är utpräglad kullig med djupt nedskurna sänkor mellan kullarna. Landformerna har till stor del uppkommit genom erosion av Svartån och dess små tillflöden. De senare utgörs huvudsakligen av källbäckar som bryter fram i sluttningarna. Några av erosionsdalarna är numera helt torra. Från Gåvarp norr om Svartån sänker sig landytan i vågor ner mot ån. Några av vågorna har formen av markanta, i stort sett öst-västliga ryggar. De finaste finns 1 km NV Solberga på ömse sidor av Svartån. I norra åkanten finns små nipor. Området som genomkorsas av E 4:an upptas i huvudsak av åkermark. Kring Svartån finns betesmarker och mindre skogspartier. Vid Solberga ligger en långsträckt hagmark med ek, björk, lind och en rik vårflora.

Förutsättningar för bevarande: Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som t ex täkt, bebyggelse (i allt väsentligt), anläggningar, schaktning, utfyllnad och barrträdsplantering av hagmarker.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Skogsjöområdet, som ligger i sydväst av riksintresset, är skyddat som naturreservat. Kommunen är förvaltare för naturreservatet och arbetar med bekämpning av invasiva främmande arter och minskning av skadorna från granbarkborre.

Solberga, som ligger i sydöst av riksintresset, är också skyddat som naturreservat. Solberga naturreservat förvaltas av länsstyrelsen. Båda dessa naturreservat ligger inom riksintressets gränser och är skyddade enligt föreskrifterna i reservatens beslut. Kommunen bedömer att det skyddet är tillräckligt.

Stora ingrepp och exploatering bör undvikas i riksintresseområdet. Mindre exploatering kan tillåtas med föregående naturvärdesinventering och konsekvensanalys där exploatering undviks i delområden med höga naturvärden. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.

Örbacken:

Ett välutbildat kalkkärr med blekeflarkar, kalktuffbildning och en mycket rik flora med bl a orkidéer. Kärret tillhör de absolut förnämsta i Östergötland. På norra branten av Mjölbydeltat har ett kalkkärr utbildats kring några upprinnor. Kärret är en utpräglad översilningsmyr med stora öppna blekeflarkar och pågående kalktuffbildning. Flugblomster och svarthö är två typiska kalkkärrsarter som i Örbackakärret har en rik förekomst. Till kalkkärrsfloran hör också ax-ag, ängsnyckel, blodnyckel, vaxnyckel, kärrknipprot, honungsblomster och majviva.

Förutsättningar för bevarande: Naturreservatet sköts enligt uppgjord skötselplan.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Länsstyrelsen förvaltar reservatet och är ansvariga för att hävden fortsätter och att hydrologin inte påverkas. Naturreservatet är skyddat via föreskrifterna i beslutet. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.

Bo-Karlsberg:

De värdefulla, vidsträckta och variationsrika hagmarkerna vid Bo och Karlsberg har hävdats under lång tid och hyser en mycket artrik hävdgynnad flora. Rösen, gamla åkrar och slåtterytor är kulturhistoriska spår. Ekarna är värdefulla och utgör en del av det eklandskap som förekommer omkring Västra Harg. En övervägande del av området ingår i Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet samt är utsedd till riksintresse för naturvården p.g.a. sin flora. Ingår i det europeiska nätverket Natura 2000.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt hävd krävs. Avverkning av ek får inte ske. Bergbranten bör lämnas för fri utveckling.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ingår i Västra hargs naturreservat och natura 2000 området för Västra harg och är således skyddat enligt föreskrifterna i naturreservatsbeslutet. Endast en liten del kring torpet Karlsberg är utanför naturreservatet. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Ramshult:

De mycket värdefulla hagmarkerna i Ramshult är vidsträckta och omväxlande. De har hävdats under lång tid och hyser en artrik hävdgynnad flora och gamla ädellövträd.

Gärdesgårdar och gamla byggnader ger, tillsammans med kulturmarkerna, en ålderdomlig prägel. Området ingår i Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Det är utsett till riksintresse för naturvården p.g.a. sin flora och ingår i det europeiska nätverket Natura 2000.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt respektive återupptagen hävd krävs. Avverkning av ädellövträd får inte ske.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Länsstyrelsen är ansvarig för uppföljning av bevarandemålen i området. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Riksintressen enligt Miljöbalken (MB) 4 kap.: Natura 2000-områden

Tåkern:

Området ingår i riksintresseområde enligt MB 3 kap, se riksintressebeskrivning ovan.

Torpa Östergård

Ungefär 700 m nordväst om Torpa Östergård finns ett flertal källflöden med kalkhaltigt vatten beläget i en nord- till nordvästslutning av en isälvsavlagring. Området ligger inte långt söder om E4:an. Sumpskog dominerar den källpåverkade marken men på ett ställe, i centrum av området, bildas ett typiskt kalkkärr. Sumpskogen domineras av al och är tämligen opåverkad. De många upprinnorna är ett typiskt inslag i nordslutningar av den mellansvenska israndzonen, som objektet ligger inom. Kärrret är tämligen igenbuskat av gran, klibbal och viden. Det delas i två delar av en trädrida. I öppna partier mellan buskarna finns en välutvecklad kalkkärrsvegetation. Floran innehåller typiska kalkkärrsarter som ängsnycklar, blodnycklar, tätört, slankstarr, näbbstarr, gräsull, majviva och kärrknipprot. Kärrret är idag ohävdad och hotas av fortsatt igenväxning.

För att områdets naturvärden ska bevaras ska det skyddas från skadliga ingrepp såsom exploatering och markavvattning. Hävden bör återupptas.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Länsstyrelsen är ansvarig för uppföljning av bevarandemålen i området. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Åsbackarna:

Området ingår i riksintresseområde enligt MB 3 kap, se riksintressebeskrivning ovan.

Stora Ljunamyren:

Kalkkärret Stora Ljunamyren utgör en värdefull och ovanlig naturmiljö. Beläget intill E4 får det sitt kalkhaltiga vatten från en grusbrant inom den mellansvenska israndzonen. Det hyser en rik, typisk kalkkärrsflora och en intressant landsnäckfauna. Stora Ljunamyren ligger inom riksintresset för naturvården enligt MB 3 kap, Ljunaområdet, se ovan.

För att områdets naturvärden ska bevaras ska det skyddas från skadliga ingrepp såsom bebyggelse och andra former av exploatering. Påverkan på de hydrologiska förhållandena, t ex genom dränering av omgivande mark, gödsling och skogsplantering ska undvikas och hävden ska fortsätta.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Länsstyrelsen är ansvarig för uppföljning av bevarandemålen i området. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Stentorpsmyren – Svarthagen:

Kalkkärret Stentorpsmyren utgör en värdefull och ovanlig naturmiljö. Detta vidsträckta kalkkärr intill E4 får sitt kalkhaltiga vatten från en grusbrant inom den mellansvenska israndzonen. Det hyser en mycket rik, typisk kalkkärrsflora med bland annat orkidéer och rödlistade arter och en intressant landsnäckfauna. Det är också mycket välkött med bete och återkommande röjningar. Stentorpsmyren ligger inom riksintresset för naturvården Ljunaområdet, se ovan.

Påverkan på de hydrologiska förhållandena, t ex genom dränering av omgivande mark, gödsling och skogsplantering ska undvikas och hävden ska fortsätta.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Länsstyrelsen är ansvarig för uppföljning av bevarandemålen i området. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Marstad:

Området kring Marstadsjön ligger insprängt bland Slättbygdens åkrar och hyser en mycket rik och skiftande vegetation, klassad som både kalktorräng och kalkkärr.

Vegetationstyperna avlöser varandra i en fuktighetsgradient ner mot sjön och i sluttningarna tränger kalkhaltiga källflöden fram. Både kalktorräng och kalkkärr är mycket värdefulla representanter för sina respektive naturtyper. Många sällsynta arter finns där, bland annat rödlistade landsnäckor och orkidéer. Området har också en intressant geologi och kulturhistoriska värden.

För att områdets naturvärden ska bevaras ska det skyddas från skadliga ingrepp såsom bebyggelse och andra former av exploatering. Påverkan på de hydrologiska förhållandena, t ex genom dränering av omgivande mark, gödsling och skogsplantering ska undvikas och hävden ska fortsätta.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Området är även skyddat som naturreservat och området förvaltas av Länsstyrelsen. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Örbackens kalkkärr:

Området ingår i riksintresseområde enligt MB 3 kap, se riksintressebeskrivning ovan.

Lagmansro källmyr:

Ett kalkkärr, vilket är en värdefull och ovanlig naturmiljö. Kalkhaltigt vatten rinner upp som källflöden och bildar öppna blekeflarkar. Kärrret hyser en rik och typisk kalkkärrsflora med bland annat orkidéer och rödlistade arter samt en intressant landsnäckfauna.

För att områdets naturvärden ska bevaras ska det skyddas från skadliga ingrepp såsom bebyggelse och andra former av exploatering. Påverkan på de hydrologiska förhållandena, t ex genom dränering av omgivande mark, gödsling och skogsplantering ska undvikas och hävden ska fortsätta.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Länsstyrelsen är ansvarig för uppföljning av bevarandemålen i området. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Govlösa kalktorräng:

Govlösa kalktorräng, även kallad Tolebroåsen, ligger ca 1,8 km nord-nordost om Normlösa kyrka i Mjölby kommun. Området består av en långsmal ås i nordsydlig riktning och den ligger i ett åkerlandskap på den östgötska slätten. Floran är unik och kalk- och hävdgynnad. Att åsen är torr påverkar också floran. Här växer t ex de sällsynta växterna luddvedel, fältmalört, fältvädd, flentimotej och säfferot. Andra arter är backsmultron, jordtistel, axveronica, brudbröd, darrgräs, gullviva, klasefibbla och vildlin. Trädskiktet är öppet med endast enstaka oxel, rönn, vildapel och tall. Av buskar finns björnbär, en och nyponrosor. På häradskartan från slutet av 1800-talet är åsen markerad som öppen utmark. För att områdets naturvärden ska bevaras bör hävden återupptas.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Länsstyrelsen är ansvarig för uppföljning av bevarandemålen i området. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Solberga:

Delar av området ingår i riksintresset enligt MB 3 kap, Mjölbyfältet, se riksintressebeskrivning ovan.

Ekeberg Västergård:

En av de ytterst få ängar inom kommunen som fortfarande hävdas genom slätter. Markvegetationen är artrik och mångskiftande och överallt växer arter som gynnats av långvarig slätter- och beteshävd. För att områdets naturvärden ska bevaras ska det skyddas från skadliga ingrepp såsom bebyggelse och andra former av exploatering. Gödsling och skogsplantering ska undvikas och hävden, helst i form av slätter, ska fortsätta.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Länsstyrelsen är ansvarig för uppföljning av bevarandemålen i området. Kommunens bedömning är att området är tillräckligt skyddat.

Västra Harg:

Västra Hargs lövskogar är ett av Östergötlands större mer eller mindre sammanhängande lövskogsområden. I södra delen av området finns även en liten fågelsjö, Aren. Området utgörs av lundartade lövskogar med ett stort inslag av ädla lövträd. I området finns ett relativt stort inslag av gamla ihåliga träd (främst asp) och död ved. Sammanlagt har nästan 60 nationellt rödlistade arter hittats i området. Delar av området ingår i riksintresseområde enligt MB 3 kap., se ovan.

Området kring Västra Harg är ett gammalt odlingslandskap, stora delar av det som idag är lövskogar har tidigare utnyttjats som slåtterängar och betesmarker. Floran i området är dominerad av lundväxter i lövskogarna och hävdgynnade örter i de öppna hagmarkerna. Detta gör att många fåglar, insekter, kärlväxter, mossor och lavar trivs i området. Trädskiktet är varierat, men till största delen dominerat av ek och asp. I öppnare partier finns även gott om midsommarblomster, nattviol, smörbollor och brudborste som vittnar om gångna tiders slåtterhävd. De öppna hagmarkerna har en artrik hävdgynnad flora på stora delar. Här finns t ex gott om jungfrulin, brudbröd, ängsvädd, nattviol, solvända, darrgräs, pillerstarr, ormrot, slåttergubbe, svinrot, ängsskallra och på sina ställen kattfot. Områdets lägre flora (mossor, lavar och svampar) är mycket artrik med flera mycket ovanliga arter (främst lavar och svampar). Framförallt beror detta på den rika tillgången på gamla träd och död ved av olika slag. 30 nationellt rödlistade arter har påträffats i området de senaste åren. Lavfloran i området är mycket artrik och exklusiv. Framförallt utmärker sig gamla ekar och lodytor i området på vilka det växer en rad sällsynta arter. Särskilt intressant är förekomst av de rödlistade arterna gammelekslav, grå skärelav, skärelav och parasitotlav. Bland fåglar häckar troligen fiskgjuse, bivråk, skogsduva, mindre flugsnappare, göktyta och mindre hackspett i området.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Området är även skyddat som naturreservat och området förvaltas av Länsstyrelsen. Inom reservatsgränserna finns åkermark. Kommunen anser att åkermarken inte har någon betydande roll för områdets naturvärden och att den borde undantas från de förbud och föreskrifter som står i reservatsbeslutet.

Stämman:

Stämman är beläget i den blockrika och kuperade Skogsbygden vid gränsen till Boxholms kommun. Det ligger utmed vägen Västra Harg - Åsbo, ca 4 km söder om Västra Harg. Här öppnar sig vidsträckta, kuperade hagmarker med imponerande enbuskar. Området är naturreservat.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Området är även skyddat som naturreservat och området förvaltas av Länsstyrelsen. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.

Ramshult:

Området ingår i riksintresseområde enligt MB 3 kap, se riksintressebeskrivning ovan.

Ullebergsskogen:

Ullebergsskogen är en stor, tämligen orörd barrskog, vilket är en sällsynt och mycket värdefull företeelse. Källpåverkan och rikligt med död ved bidrar till värdet och möjliggör en rik lavflora med bl.a. de rödlistade arterna vedtrappmossa och dunmossa. Förutom gran förekommer tall, asp, björk och al. Fläckvis finns rikligt med torrträd och lågor. Förekomsten av gammelgranslav och kattfotslav är ovanligt rik och gammelgranslaven växer även på björk. Man hittar också långfliksmossa, stor revmossa och den rödlistade vedtrappmossan.

I nordost, vid Öna, finns den värdefullaste delen av skogen. Det är en källpåverkad blandsumpskog med stort inslag av senvuxna granar. Luftfuktigheten är troligtvis hög och jämn. Gammelgranslav och kattfotslav växer mycket rikligt på granarna och även på al. Skriftlav och långfliksmossa har också påträffats, liksom den sällsynta, rödlistade dunmossan som är bunden till källmiljöer.

För att områdets naturvärden ska bevaras ska det skyddas från skadliga ingrepp såsom exploatering och dikning.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande:

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Området ägs av privat markägare och är utpekad som Natura 2000-område. Området är även skyddat som naturreservat och området förvaltas av Länsstyrelsen. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.

Kulturmiljövård

Mjölby kommun ligger i ett rikt kulturlandskap, vilket återspeglas i ett stort antal intressanta kulturmiljöer och många byggnader av högt kulturmiljövärde. De byggnaderna och miljöerna utgör också en viktig resurs för besöksnäringen som bedöms komma att växa nationellt. De har även en stor betydelse för att skapa identitet och stolthet för invånarna och kan på så sätt även bidra till ökad attraktivitet och högre fastighetsvärden i ett område.

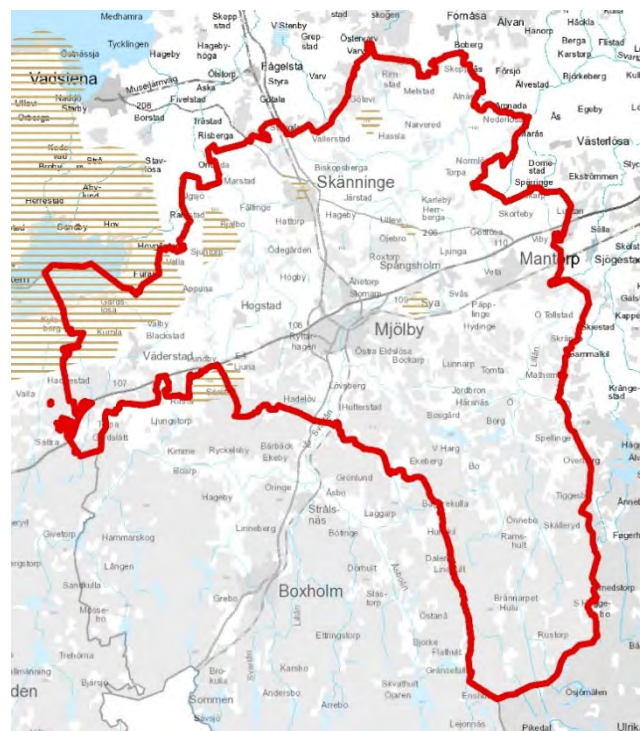
Mot bakgrund av kulturmiljöernas stora nytta i samhället behöver underhåll och förändringar av byggnader och kulturmiljöer ske med varsamhet och förståelse för deras historiska bakgrund och objektens karaktärsdrag. Kunskap om kulturvärden finns sammanställda i olika typer av inventeringar, men även byggnader och miljöer som inte förtecknats i dessa kan ha sådana kulturvärden att de bör bevaras. T.ex. ska byggnader som är uppförda 1920 eller tidigare, normalt alltid betraktas som att de är särskilt värdefulla om inte annat kan påvisas. När byggnader och miljöer med höga kulturvärden berörs av detaljplan eller områdesbestämmelser bör värdena bekräftas genom varsamhets- och skyddsbestämmelser.

Riksintressen

I Mjölby kommun finns åtta riksintresseutpekade områden, varav ett – Skänninge – inte omfattas av denna översiktsplan.

Omberg - Tåkernområdet

Motivering: Centralbygd och slättbygd med goda odlingsbetingelser, brukad sedan yngre stenålder och hemvist för kunga- och stormannaätter och till dem relaterade andliga institutioner. Området hade konstituerande betydelse i Sveriges statsbildningsprocess under yngre järnålder och tidig medeltid. En utpräglad agrar stordriftsbygd sedan laga skiftet, där de stora gårdarna, som bildats genom arronderings- och sammanläggningsföretag, samt sänkningen av Tåkern, tydligare än någon annanstans i landet, speglar jordbruksföretagens roll i det framväxande industrisamhällets kapital- och företagsbildning. (Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö).

Figur 19: Karta med riksintresseområdena för kulturmiljövård markerade.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Uttryck för riksintresset: Slättbygden sydost om Tåkern. Ett flertal bronsåldershögar, däribland storhögarna Brudkullen och Åsby kulle, med resta stenar. Kumla lilla romanska 1100-talskyrka och Appuna nygotiska kyrka

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande: *Kommunen konstaterar att riksintresseområdet är mycket omfattande. Kommunens inriktning är att eventuellt tillkommande bebyggelse i de ingående kyrkbyarna bör föregås av prövning med områdesbestämmelser.*

Lundsbacke

Motivering: Fornlämningssmiljö med gravfält, stensträngssystem och boplatser från järnåldern med dominerande krönläge i slättbygd.

Uttryck för riksintresset: Stort och varierat gravfält i monumentalt läge med resta stenar, varav flera i tre tätt ställda rader, samt runda stensättningar, stensträngssystem och förhistoriska boplatser.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande: *Stora delar av riksintresseområdet utgörs av fast fornlämning. Fornlämningsområdet dominerande krönläge bör bevaras genom att ny bebyggelse inte tillåts tillkomma.*

Bjälbo

Motivering: Kyrkby som vuxit fram ur Bjälboättens medeltida huvudgård med dominerande läge i öppet odlingslandskap.

Uttryck för riksintresset: Medeltida, romansk kyrka, ombyggd på 1700-talet. På 1200-talet byggdes kyrkan till med ett imponerande magasins- och bostadstorn. Bybebyggelsen uppförd efter laga skiftet, då flera gårdar flyttades ut. Skolhus. I området ingår även: Bjälbo station från 1913 utmed mellersta Östergötlands järnvägar.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande: *Kommunens inriktning är att eventuellt tillkommande bebyggelse i området bör föregås av prövning med områdesbestämmelser.*

Öjebro

Motivering: Kvarnsmiljö av medeltida ursprung med tät bebyggelsekoncentration kring forsarna i Svartån.

Uttryck för riksintresset: Kvarnar, kraftverk, såg m.m. från 1800- och 1900-talen samt stenvalvsbro med sju spann från 1797.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande: *Kommunen har beaktat kulturovärdena genom upprättande av områdesbestämmelser för Öjebro.*

Solberga

Motivering: Herrgårdsmiljö vid Svartån med förhistorisk bosättnings- och brukningskontinuitet. (Fornlämningsmiljö).

Uttryck för riksintresset: Solberga herrgård med nyklassicistisk huvudbyggnad från 1800-talets början och omgivande ek och hagmarksdominerat landskap. Två gravfält, varav ett med stora domarringar och flera båtformiga och runda insänkningar (ev. kammar- och/eller båtgravar).

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande: *Området hyser både höga natur- och kulturvärden. Delar av området är skyddat som naturreservat eller omfattas av strandskydd. Vid ev. tillkommande bebyggelse bör prövningen ske med stöd av antikvarisk expertis.*

Kårarp - Galgbacken

Motivering: Forntida kommunikationsmiljö, en del av Eriksgatan, vid häradsgrens. (Forntida vägmiljö, Fornlämningsmiljö).

Uttryck för riksintresset: Bronsåldersröse, tydliga hålvägar och fyra runstenar vid två gravfält från järnåldern, i anslutning till sentida väg- och gränsförhållanden. (Större delen av miljön berör även Linköpings kommun.) I området ingår även: Sjögestad motell från 1950-talet.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande: *Huvuddelen av riksintresseområdet ligger i Linköpings kommun, medan endast mindre ytor ligger i Mjölby kommun och består då delvis av fasta fornlämningar som är skyddade enligt kulturmiljölagen. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.*

Särstad - Jordfälle

Motivering: Fornlämningsmiljö med välbevarat fossilt odlingslandskap från äldre järnåldern.

Uttryck för riksintresset: Omfattande stensträngssystem med långa fägator i gränzonen mellan slätt och skog samt spridda gravar och flera troliga boplatslägen. (Miljön ligger till större delen i Boxholms kommun.) I området ingår även: Jordfälle by med bytomt opåverkad av laga skiftet och med bebyggelse från 1800-talets senare del och 1900-talets början.

Kommunens förhållningssätt/ställningstagande: *Inom kommunen består de riksintressanta värdena av fasta fornlämningar som är skyddade enligt kulturmiljölagen. Kommunen bedömer inte att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att skydda värdena.*

Regionala kulturmiljöer

Länsstyrelsen har i sin rapport Natur Kultur, Miljöer i Östergötland, pekat ut knappt 70 kulturmiljöer i Mjölby kommun som man anser har regionalt intresse. Dessa avser både fornlämningsområden och bebyggelsemiljöer. Rapporten utkom 1983 och inventeringarna som låg till grund för den är nu drygt 40 år gamla. Kommunen bedömer att det finns ett behov av en översyn av det här underlaget, men tills vidare används materialet som ett underlag i samband med prövning av förhandsbesked och bygglov. I de områden som omfattar kyrkbyar eller större husgrupper är kommunens inriktning att ny bebyggelse ska föregås av prövning i områdesbestämmelser eller detaljplan.

Kommunala kulturmiljöinventeringar

I stora delar av kommunen finns äldre bebyggelseinventeringar. I inventeringarna ges objekt och miljöer olika klassning. Den högsta klassningen motsvarar kriterierna för byggnadsminnen. I nästkommande klass återfinns byggnader och miljöer med mycket höga kulturvärden. I båda dessa klasser är det mycket angeläget att kulturvärdena stärks eller i alla fall bevaras i samband med underhåll samt om- och tillbyggnader. Även andra byggnader kan vara särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Även då behöver stor varsamhet tillämpas vid olika former av åtgärder. Underhållsarbeten bör utföras med traditionella metoder och material. Åtgärder som kräver bygglov bör göras i samråd med antikvarisk expertis.

Då en stor del av inventeringarna är gamla kan det finnas ytterligare byggnader och miljöer som har höga kulturvärden och därmed omfattas av förvanskningförbud eller varsamhetskrav. Det kan därför även i andra delar av kommunen bli aktuellt att i prövning av bebyggelseåtgärder knyta till sig antikvarisk expertis. Det har inte varit möjligt att inom ramen för det här planarbetet tag fram en moderniserad inventering. En sådan skulle dock vara ett värdefullt tillskott genom att det skulle ge ett bättre, samlat beslutsunderlag.

Inriktning kulturmiljöer inom planområdet

- Kommunens kulturmiljöer görs välkända och lätt tillgängliga.
- Kulturmiljöerna i kommunen förvaltas för kommande generationer och kan utvecklas med nya byggnader och tillägg om de stärker eller samspelar väl med de befintliga karaktärsdragen.
- De i byggnadsinventeringar utpekade områdena och objekten har ett så högt kulturhistoriskt värde att särskilt stor hänsyn bör tas till dessa vid eventuella förändringar och förtätningar. Detta gäller såväl förändringar av byggnaderna som närmiljöerna med t.ex. träd och anläggningar.
- Nybyggnation intill eller inom områden med befintlig bebyggelse eller allmänna platser med höga kulturhistoriska värden utförs på ett sätt som stärker och bidrar till platsens specifika karaktär. Hög materialkvalitet, traditionella färger och kulörer, traditionella material och byggnadsvolymer är viktiga aspekter att säkerställa.
- Inom områden med höga kulturmiljövärden samt för enstaka objekt med höga kulturvärden krävs särskild anpassning vid om- och tillbyggnader.
- Kvaliteter och karaktärsdrag hos bebyggelse och bebyggelsemiljöer säkerställs i planering och bygglovgivning. Byggnader och platser med höga kulturvärden bör skyddas vid detaljplaneläggning.
- Bygglov och förhandsbesked för/vid byggnader och miljöer med höga kulturvärden sker i samverkan med antikvarisk expertis.
- Att områden bedömts ha höga kulturvärden av länsstyrelsen är en faktor som kan leda till att kommunen bedömer att prövning av ny bebyggelse ska föregås av områdesbestämmelser eller detaljplan.

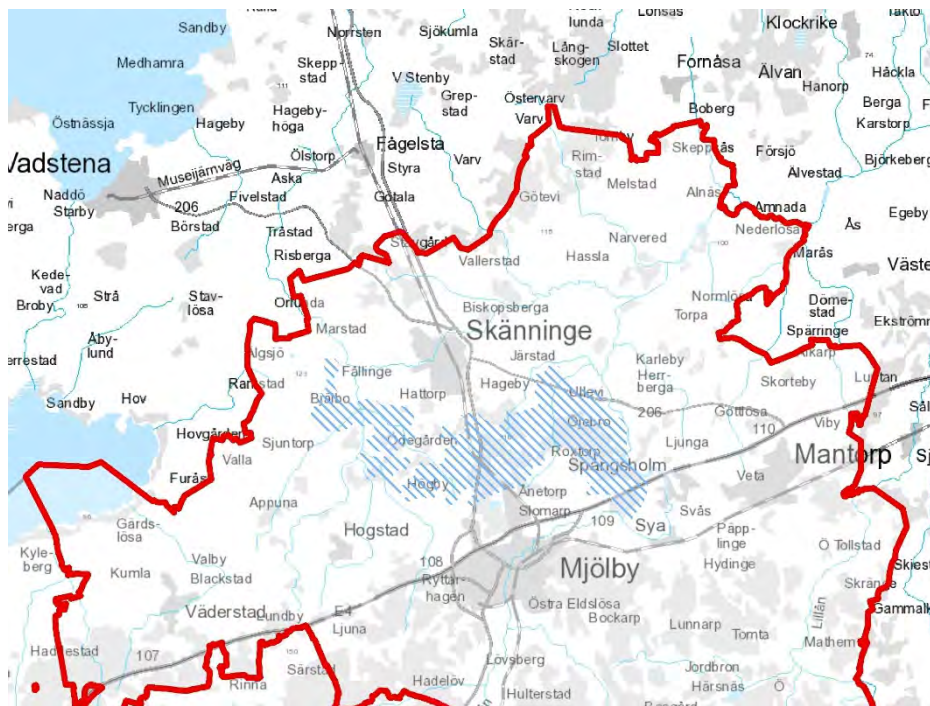
Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

Vatten i planeringen

Som en följd av EU:s vattendirektiv är ett stort antal yt- och grundvattenförekomster i landet identifierade av Havs- och vattenmyndigheten. Inga åtgärder får vidtas eller planer antas som riskerar att leda till att vattendragens kvalitet försämras så mycket att statusklassificeringen ändras.

Grundvatten:

Stora delar av kommunen berörs av relativt stora grundvattenförekomster. I norra delen av kommunen består grundvattenförekomsterna av sedimentära bergarter, medan de består av sand- och grusområden längre söderut. I den regionala handlingsplanen har förekomsten i Högbyfältet (sand- och grusområde) pekats ut som viktig för framtida möjligheter till grundvattenuttag.

Figur 20: Karta som redovisar den regionalt intressanta grundvattenförekomsten vid Högby.

Utöver dessa större grundvattenmagasin finns ytterligare ett antal grundvattenförekomster identifierade av havs- och vattenmyndigheten.

- Fornåsa SE647752-145113, Sedimentär bergförekomst
- Lilla Ljuna SE646556-145601, Sand- och grusförekomst
- Lövingsborg SE647545-145709, Sand- och grusförekomst
- Högby SE646782-507076, Sand- och grusförekomst
- Mantorp SE646845-515977, Sand- och grusförekomst
- Normlösa SE647342-514106, Sand- och grusförekomst
- Skänninge SE647835-146554, Sedimentär bergförekomst

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

- Ullekalv SE646999-509742, Sand- och grusförekomst
- Västra Harg: SE645798-514925, Urbergsförekomst
- SE644836-146741, Sand- och grusförekomst

Genom regelverket för miljö kvalitetsnormer för vatten ska vattenkvaliteten i alla dessa på sikt hålla god status. Kommunens grundvattenförekomster har god status avseende de parametrar som aktivt klassats.²

Inriktning grundvattenskydd inom planområdet:

Inom grundvattenförekomster regionalt viktiga för dricksvattenförsörjningen bör nya miljöfarliga anläggningar eller verksamheter som kan leda till utsläpp som kan försämra vattenkvaliteten undvikas. Där så inte är möjligt ska verksamheterna regleras så att med villkor/försiktighetsmått som minskar risken för påverkan. Befintliga verksamheter ska vidta försiktighetsmått för att minska risken för negativ påverkan.

Inom övriga identifierade grundvattenförekomster ska så långt möjligt nya industriområden eller större vägar inte planläggas. Där så ändå sker, ska kommunen vid utbyggnaden säkerställa att dagvatten inte infiltreras lokalt utan att ha föregåtts av rening.

Ytvatten:

I Mjölby kommun rinner:

- Dölestadsbäcken (norr om Mantorp till Svartån, SE647471-146955)
- Hygnestadbäcken (Väderstad till Tåkern, SE646572-144825),
- Lillån (från väster om Ulrika till Svartån och med biflödet från Hargssjön SE645196-146998, SE647066-147465 med biflödena SE646082-146876 och SE645602-146936),
- Skenaån (från sydväst om Hogstad till Svartån vid Normlösa och med två biflöden väster respektive öster om Fågelsta SE647435-145589 med biflödena SE647710-145244 och SE648022-145906),
- Svartån (SE647950-146761, SE646880-146341)
- Åsboån (SE645077-146721) som utgör kommungräns mot Boxholms kommun.

Därutöver ingår Skogssjön, Hargssjön samt del av Tåkern i de ytvatten som är definierade. Flera av de mindre vattendragens form har rätats ut under det senaste 100 åren som en del i utdikningen av jordbrukslandskapet. Det har påverkat deras biologiska värden, men även deras förmåga att utjämna vattenflödena. Genom att skapa nya dikessektioner med en mindre, meandrande, bottensektion och en vidare övre sektion skulle det vara möjligt att kombinera högre naturvärden och större kapacitet för att hantera kraftiga regn. Det vore även ur ett vattenkvalitets-, vattenförsörjnings- och naturvårdsperspektiv positivt med ny- och återskapande av mindre vattenytor som kan bidra till fördröjning av kraftigare regn och användas till bevattning i jordbruket.

² Enligt VISS Vatteninformationssystem i Sverige (2021-06-21)

Inriktning ytvattenskydd inom planområdet:

Kommunens riktlinjer för dagvatten används för att säkerställa att dagvattnets kvalitet är tillfredsställande innan det når klassade ytvattenförekomster.

I samband med tätortsutbyggnad som berör öppna diken eller vattendrag bör kommunen öka kapaciteten att fördröja dagvatten och skapa större naturvärden genom att vidta åtgärder som skapar fördröjningar och mer naturliga strandzoner.

Kommunen är positiv till nyskapande av fördröjnings/bevattningsmagasin ute i jordbrukslandskapet.

Kommunen är positiv till att markavvattningsföretag görs om så att nuvarande öppna diken får mer naturliga strandzoner och översvämningssytor. Initiativet för sådana åtgärder vilar på respektive företag/förening.

Vatten- och avloppsförsörjning

Vatten- och avlopp betyder dricksvatten, respektive spillvatten och dagvatten. Spillvatten är enkelt uttryckt det vatten som kommer från toaletter, handfat och dylikt medan dagvatten är regn och snö. Kommunens VA-huvudman (VA= vatten och avlopp) ansvarar för vatten- och avloppsfrågorna inom de verksamhetsområden som kommunfullmäktige beslutar. Utanför dessa områden är det fastighetsägarens ansvar att ordna sin VA-försörjning. Detta kan ske var och en för sig eller genom anläggningar som är gemensamma för flera fastighetsägare.

Dricksvatten

Kommunens huvudsakliga anläggning för produktion av dricksvatten ligger i Mjölby. Huvudvattenverket har idag kapacitet att leverera vatten till 35 000 personekvivalenter (pe) jämt fördelat över året, beräknat med att drygt 10 % av vattenflödet går till industrier. Vattenförbrukningen är inte jämt fördelat över året. Under sommarperioden ökar vattenförbrukningen med ca. 15%. Vattenverket står inför en större ombyggnad vilken ökar kapaciteten att leverera dricksvatten. En hållbar vattenanvändning i en livskraftig kommun innebär ändrade vanor i användandet av dricksvatten. Som ett komplement till att använda nytt dricksvatten i företags verksamheter kan det bli aktuellt att planera för att omhänderta tekniskt vatten och återanvända det i verksamheten för att på så sätt kunna minska dricksvattenförbrukningen.

Utöver denna anläggning finns även mindre kommunala vattenverk i Skeppsås, Normlösa, Västra Harg och Önnebo. Skyddsområde för dricksvattentäkter finns idag vid Högby, Normlösa, Skeppsås och Västra Harg. Syftet med dessa är att genom särskilt regelverk säkerställa att vattenkvaliteten i de allmänna dricksvattentäkterna är god, både nu och för kommande generationer.

Närheten till vattentäkterna kan behöva beaktas även utanför de formella skyddsområdena för att på så sätt väga in sannolikheten för och konsekvenserna av eventuella framtida behov av att utvidga skyddsområdena.

Kommunen arbetar även för att säkerställa framtida vattenförsörjning ur ett flergenerationsperspektiv. Ambitionen är att förse Mjölbyborna med vatten från Vättern. På så sätt ökar driftssäkerheten och tillgången på råvatten av god kvalitet, även vid ett prognostiserat förändrat klimat. Som en följd av detta blir det viktigt för kommunen att Vätterns vattenkvalitet skyddas. Kommunen kommer också verka för etableringen av ett ledningsstråk för råvatten mellan Vättern och huvudvattenverket.

Spillvatten

Kommunens huvudsakliga anläggning för rening av avloppsvatten är Mjölkulla avloppsreningsverk som är beläget i Mjölby. Mjölkulla avloppsreningsverk har en dimensionerad kapacitet på 45 000 pe. Den nuvarande totala belastningen på avloppsreningsverket är drygt 30 000 pe, därav utgör industriernas belastning knappt 8 000 pe. Kapaciteten för Mjölkulla reningsverk bedöms vara tillräcklig för att hantera en befolkning i kommunen som motsvarar planeringsramen om 37 000 invånare. Kapaciteten påverkas dock om nya livsmedelsindustrier tillkommer. Utöver denna anläggning finns även mindre kommunala reningsverk i Normlösa, Västra Harg och Önnebo.

Dagvatten

Kommunen har även ansvar för dagvattennätet i de tätorter där de beslutade verksamhetsområdena även avser dagvatten.

I samband med att klimatet förändras och tätorterna växer ökar mängderna dagvatten som behöver hanteras. Detta sker genom olika former av fördröjningsåtgärder. Där markanvändningen gör att man kan anta att dagvattnet innehåller föroreningar så utförs åtgärderna så att de även renar dagvattnet innan det leds vidare till recipienten. Kommunen har antagit riktlinjer för hur dagvattenhanteringen ska ske och även riktvärden för vilka föroreningshalter som är acceptabla.

Inriktning dagvatten i planeringen inom planområdet:

I den fysiska planeringen tillämpas kommunens riktlinjer för dagvatten.

Brandvatten

Kommunen ser ett behov av att utveckla sin planering för brand- och släckvatten samt se över finansieringen av kommunens brandvattenförsörjning. Kommunen har ansvar för både dricksvattenförsörjning och för tillgång till brandvatten. I branschorganisationen Svenskt Vattens publikation P114 föreslås att kommunerna upprättar brandvattenplaner.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Enligt MSB:s riktlinjer behöver kommunerna se över brandvattenförsörjningen i sina handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor.

Arbete med en brand- och släckvattenplan pågår och beräknas vara klart under 2024.

Kommunens VA-plan.

På landsbygden är det vanligaste sättet att hantera vatten och avlopp att varje enskild fastighet har en enskild lösning. På vissa platser kan det istället vara lämpligare med gemensamhetsanläggningar där flera fastigheter samnyttjar en anläggning som de förvaltar. På andra ställen kan även bebyggelse på landsbygden vara ansluten till de allmänna näten.

Kommunen har en VA-plan som ger stöd för bedömningen hur VA-frågorna kan lösas på landsbygden. Där planen pekar ut områden (VA-områden) som behöver utredas eller åtgärdas är det normalt sett olämpligt att bevilja ytterligare ny bebyggelse i avvaktan på att gemensamma lösningar kan anordnas. Däremot kan viss planmässig bebyggelseutveckling underlätta finansieringen av gemensamma enskilda lösningar eller snabba på en framtida utbyggnad av allmänna VA-ledningar. De områden som berörs utgörs normalt av lite större bebyggelsegrupper på landsbygden där det potentiellt kan vara svårt att anordna enskilda avloppsanläggningar eller där närheten till känsliga recipienter gör det önskvärt att på sikt ersätta de enskilda avloppsanläggningarna med någon form av gemensamma anläggningar.

Inriktning bebyggelse i VA-områden inom planområdet:

I redovisade VA-områden är kommunen restriktiv till ny bostadsbebyggelse. I de områden där det kan vara aktuellt med allmänt VA bör ny bebyggelse föregås av planläggning.

Dikningsföretag/markavvattningsföretag

På flera platser i kommunen leds dagvattnet från tätorterna via dikningsföretag/markavvattningsföretag till närliggande vattendrag. Dikesanläggningarna är utformade för relativt måttliga nederbörds mängder. Kommunen har som inriktning att åstadkomma fördröjningsanläggningar som säkerställer att vattenmängderna från tätorterna inte ökar i diken vid regnväder som inte är mer omfattande än att de återkommer högst vart tionde år. Vid kraftigare regnväder bedömer kommunen att marken normalt blivit mättad innan fördröjningsanläggningarna fyllts och att avrinningen mot slutet av regnvädren därför blir i princip lika stor oavsett om den utgörs av skogs- och jordbruksmark eller av en tätortsmiljö.

Inriktning dikningsföretag inom planområdet:

Genom dagvattenfördröjningsåtgärder vid nybyggnation påverkar tätortsutvecklingen inte dikningsföretagen. Kommunen kommer delta i drift- och underhållsåtgärder motsvarande de andelstal man har som fastighetsägare eller de andelstal som motsvaras av de arealer som berörts av tätortsutveckling sedan dikningsföretaget fastställts.

Värdefulla ämnen och mineral

Sten och naturgrus

För byggande krävs material i form av grus och bergkross. Naturgrus är en ändlig resurs som ofta har höga naturvärden och som också ofta är viktiga grundvattenmagasin. Därför undviks så långt det är möjligt ytterligare naturgrusuttag.

I kommunen finns sedan tidigare bergtäkter som kan vara lämpliga att fortsätta brytning i. När dessa är uttömda kan det dock finnas behov av nya täkter och det är då viktigt att brytningen inte försvårats till följd av t.ex. ny bostadsbebyggelse. Länsstyrelsen har tagit fram en regional materialförsörjningsplan. Den ligger till grund för kommunens utpekande av föreslagna markreservationer för framtida bergtäkter. Utpekandet av lämpliga områden för täkter i översiktsplanen föregår inte sedvanlig miljöprövning om det skulle bli aktuellt med en ny täkt. Det utesluter inte heller prövning av nya täkter på andra platser.

Inriktning naturgrustäkter inom planområdet

- Nya naturgrustäkter bör inte tillkomma.
- Befintliga naturgrustäkter bör avslutas och återställas.

Inriktning bergtäkter inom planområdet

- Det är normalt sett lämpligare att uttömma befintliga täkter än att öppna nya täkter.
- Nya täkter bör lokaliseras
 - nära större vägar i rimlig närhet till de större tätorterna för att minska transportbehov och trafikbullerstörningar samt belastning på det mindre vägnätet.
 - så att bullernivåerna vid närmaste bostäder klarar gällande riktvärden för industribuller.
- Markreservationer för framtida bergtäkter föreslås på två platser i kommunen, baserat på den översiktliga analys som gjorts i den regionala materialförsörjningsplanen. Åtgärder som försvårar framtida täktverksamhet (t.ex. nya bostäder) ska undvikas. Förutsättningarna för en ev. täkt får prövas i sedvanlig miljöprövning om och när det blir aktuellt med en täkt.
 - Söder om Mjölby, väster om väg 32, strax norr om kommungränsen. Bra läge nära Mjölby tätort och nära större vägar. Få närliggande bostäder och kända naturvärden.
 - Nordost om Västra Harg, vid befintliga täkter i Spellinge. Materialkvaliteten bedöms som hög, vilket motiverar att underlätta för fortsatt och utvidgad täktverksamhet på sikt. Den höga kvaliteten kan motivera de sämre transportförutsättningarna för byggnationer där det ställs höga kvalitetskrav.

Uran m.m.

I ett område som sträcker sig från Tåkern i sydväst mot Roxen i nordost finns det uranhaltig alunskiffer som en del av berggrunden. Bergarten innehåller även tungmetaller av olika slag. Uran har tidigare brutits i Västergötland i mindre skala. Det har trots omfattande åtgärder inte varit möjligt att sanera det aktuella området. Det har visat sig svårt att nå lönsamhet för sådan uranbrytning bl.a. då halterna är låga. Frågan om prospektering för uranbrytning aktualiserades i kommunen i början av 2000-talet. Kommunen tog då

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

ställning mot sådan utvinning på jordbruksmark. Under senare år har det på andra platser i landet även aktualiserats möjligheter att bryta flera typer av metaller vid samma tillfälle för att på så sätt förbättra lönsamheten. Det område av kommunen som har sedimentär berggrund med alunskiffer ligger i Östergötlands sammanhållna slättområde och består till stor del av jordbruksmark i ett av landets mest produktiva områden för livsmedelsproduktion. Bevarande av jordbruksmark är enligt miljöbalken av nationellt intresse i ärenden som avser hushållning med mark- och vattenområden. Kommunen bedömer att livsmedelsproduktionen är viktigare än prospektering och brytning av uran och andra metaller i alunskifferområdet. Risken för stor miljöpåverkan understryker ytterligare denna avvägning.

Inriktning uran- och metallutvinning inom planområdet:

Bevarandet av jordbruksmark inom kommunens slättområde bedöms vara ett viktigare samhällsintresse än brytning av uran m.fl. metaller i alunskifferområdet. Även den stora miljöpåverkan som brytning av uran kan medföra bidrar till att Mjölby kommun är negativt inställd till prospektering och brytning av uran eller andra ämnen i den metallhaltiga alunskiffern.

Elproduktion och eldistribution

Solcellsparker

I takt med att tekniken utvecklats har kostnaderna för att producera el med hjälp av solen sjunkit och de första större solcellsparkerna har etablerats i landet. Det är sannolikt att vi står inför en snabb utveckling av industriell solelsproduktion. Större anläggningar har stor effekt, vilket gör att de bör anslutas till de mottagningsstationer som är gränssnittet mellan de regionala och de mer lokala elnäten för att det ska vara tekniskt och ekonomiskt motiverat med en etablering. I en rapport som tagits fram på uppdrag av Energimyndigheten gjordes för några år sedan bedömningen att etableringar längre bort än ca. 5 km sannolikt inte var lönsamma. Idag finns ett antal mottagningsstationer som täcker kommunens centrala delar. Enligt Energimyndighetens slutsats är det i dagsläget inte kommersiellt att etablera solcellsparker i västra eller södra delarna av kommunen.

Till skillnad från vindkraftsverk syns inte solcellsparker på lika långa avstånd i öppna landskap och de ger inte heller några bullerstörningar i närmiljön.

Solcellsparker tar, åtminstone under en viss tidsperiod, i anspråk relativt stora markarealer, men dessa kan med relativt små medel återställas om så behövs. Det finns även försöksparker med vertikalt ställda solceller som gör det möjligt med fortsatt jordbruksdrift om de placeras på jordbruksmark. Etablering kan dock med fördel ske även på skogsmark som tas ur produktion. Sådana lokaliseringar konkurrerar inte heller med behovet av att bevara jordbruksmark för livsmedelsproduktion.

Likt andra etableringar bör solcellsparker inte lokaliseras till platser med höga natur- eller kulturvärden. Med tanke på anläggningarnas relativt stora arealer kan de försvåra en planmässig utveckling av kommunens tätorter om de placeras för nära dessa.

Inriktning solcellsparker inom planområdet

Kommunen ser positivt på etablering av solcellsparker. I första hand på skogsmark. Alternativt kan även etablering ske på jordbruksmark, men då på mindre fält i första hand fält < 2 hektar, men inte på fält > 10 hektar. Solcellsparker bör inte heller etableras i områden med höga natur- eller kulturvärden. I tätorternas närområde bör solcellsparker inte etableras.

Vindkraft

Nuläge

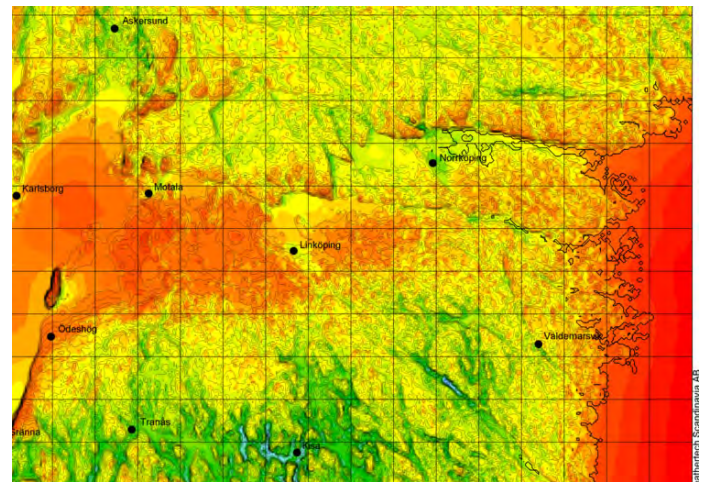
Idag finns 66 vindkraftverk i Mjölby kommun med en sammanlagd effekt på 85 MW. Det gör Mjölby till Östergötlands mesta vindkraftskommun. Möjligheten att etablera nya vindkraftverk i kommunen är dock mycket begränsad eftersom försvarsmakten sedan 2010 hävdar en stoppzon för höga objekt 4 mil runt sina flygplatser, vilket omfattar i princip hela Mjölby kommun med undantag för de allra västligaste delarna av kommunen. Tidigare har mindre delar av kommunen berörts av ett riksintresseanspråk för vindbruk, men detta hävdas inte längre av Energimyndigheten.

Kommunen har tillsammans med det lokala kraftbolaget MSE kartlagt förutsättningarna för vindkraften. I Östergötland finns de bästa förutsättningarna för vindkraftsproduktionen i slättområdena i västra länsdelen, se vidstående karta.

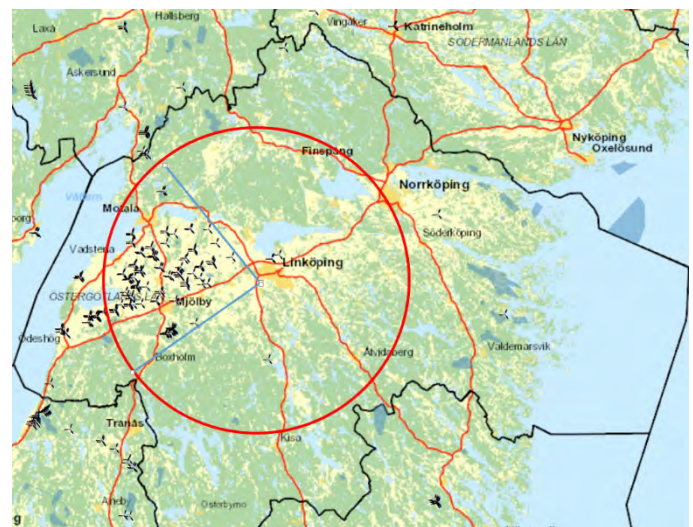
Kommunen konstaterar också att merparten av vindkraftverken inom försvarets stoppzon återfinns koncentrerat i en sektor som motsvarar ungefär en fjärdedel av stoppzonen, se karta. Här finns redan ett stort antal vindkraftverk som påverkar försvaret och ytterligare etableringar i området borde ha mindre betydelse i denna del av stoppzonen än i övriga delar där antalet vindkraftverk är mindre.

Kommunens bedömning

Mjölby kommuns huvudinriktning är att den ovan redovisade sektorn bör undantas från den stoppzon som schablonartat hävdas av Försvarsmakten. I avvaktan på att så sker inser kommunen att försvarsmaktens intressen har stort inflytande på markanvändningen i

Figur 21: Karta över vindenergiförhållandena i regionen. Ju rödare, desto bättre förutsättningar för vindenergi.

Figur 22: Karta som redovisar försvarets stoppzon samt befintliga vindkraftverk i denna.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

kommunen. Därför accepterar kommunen att inga nya vindkraftverk etableras inom stoppzonen. De befintliga vindkraftverken kommer med tiden behöva avvecklas när den tekniska livslängden är slut. Kommunen anser då att de befintliga vindkraftverken ska kunna ersättas med nya vindkraftverk på motsvarande platser som dagens eftersom försvarsmakten redan idag behöver ta hänsyn till dessa. Då tekniken ständigt utvecklas kan det dock bli aktuellt med högre och effektivare vindkraftverk. Dessas påverkan på sin omgivning och närliggande vindkraftverk kan dock påverka den exakta placeringen och totala omfattningen av vindkraftverken i kommunen i framtiden.

Inriktning vindkraft inom planområdet

Försvarsmaktens stoppzon bör justeras så att sektorn väster om Malmen undantas.

Inom stoppzonen etableras inga nya vindkraftsanläggningar, men befintliga verk får ersättas med nya i den omfattning som är möjlig med hänsyn tagen till miljön, människors hälsa och närliggande kraftverk.

- Samråd ska ske med berörd grannkommun vid etableringar närmare än 5 km från kommungräns.
- Avståndet till planlagda områden, eller utvecklingsområden i kommunens översiktsplan för tätorterna Mantorp, Mjölby, Skänninge och Väderstad ska vara minst 1500 m.
- Avståndet till kyrkbyar samt planlagda områden i övriga delar av kommunen ska vara minst 1000 m.
- Avståndet till bostäder (såväl permanentbostäder som fritidsbostäder) ska vara minst 500 m.

Kraftledningar

Genom kommunen går ett antal större kraftledningar av regional och nationell betydelse. De större ledningarna behöver till följd av elektromagnetiska fält ett visst skyddsavstånd mot bebyggelse. Detta kan i vissa lägen begränsa möjligheterna för tätorternas utveckling, vilket är olyckligt.

Inriktning för kraftledningar inom planområdet

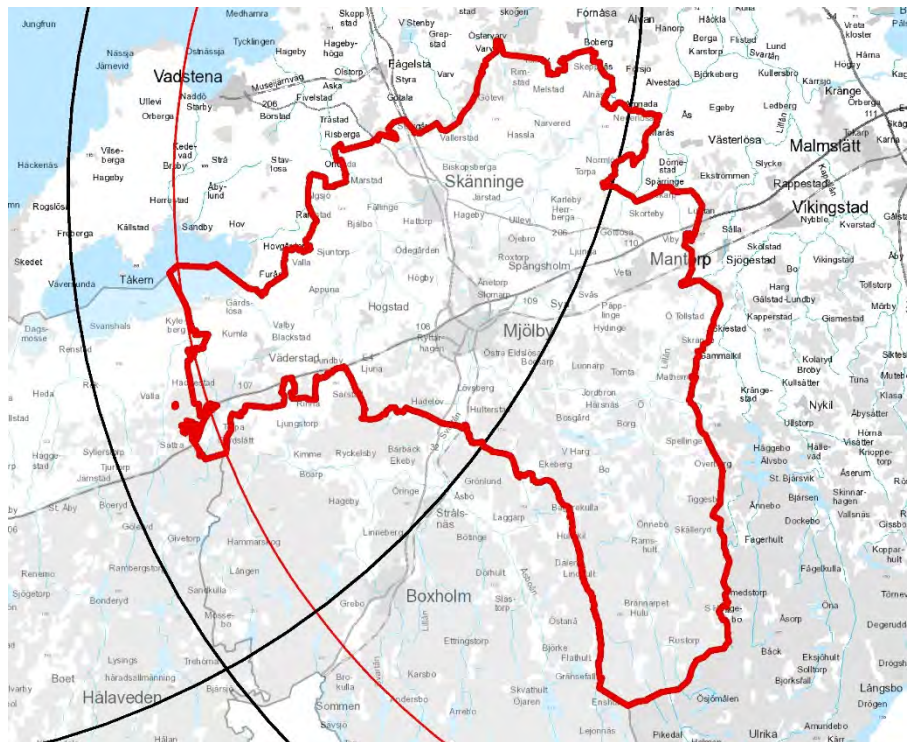
- Nya ledningar och ombyggda ledningar upp till 130 kV bör markförläggas så långt möjligt, särskilt i anslutning till kommunens tätorter.
- Vid underhåll eller ombyggnation av 400 kV ledningar bör de i samråd med kommunen omlokaliseras till lägen längre från tätorterna.

Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna) Utställningshandling

Totalförsvarsfrågor

Riksintressen

Försvarsmakten hävdar riksintresse för Malmens flottilflygplats i Linköping samt Karlsborgsområdet i Karlsborgs kommun. Hela kommunens yta omfattas av de två militära flygplatsernas så kallade MSA-tytor. I princip hela kommunens yta omfattas även av försvarsmaktens stoppområde för höga objekt (45 m inom sammanhållen bebyggelse respektive 20 m utanför sammanhållen bebyggelse enligt lantmäteriets översiktskartor).

Figur 23: Karta över försvarets anspråk. Svarta gränser avser influensområden, röd gräns stoppzonen för höga objekt.

Inriktning försvarsmaktens riksintressen inom planområdet

- Försvarsmaktens stoppzonen bör justeras så att sektorn väster om Malmen undantas.
- Definitionen av sammanhållen bebyggelse inom stoppzonen ändras så att den avser nuvarande sammanhållen bebyggelse samt utbyggnadsområden enligt översiktsplanen.

Skyddsrum

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap anser att inga befintliga skyddsrum ska avvecklas. Kommunen stödjer myndighetens bedömning.

Vad är en översiktsplan

Innehållet i detta avsnitt är hämtat från Boverkets hemsida.

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan, som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen är kommunens avsiktsförklaring om hur den fysiska miljön bör användas, utvecklas och bevaras. Den är därmed ett viktigt politiskt måldokument. Planen ska både vara strategisk och vägledande för beslut i plan- och lovärenden. Översiktsplanen beslutas av kommunfullmäktige.

Översiktsplanens funktion

En strategisk plan mot en hållbar framtid

Översiktsplanen har en viktig roll som måldokument och vägvisare mot en hållbar framtid och ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. I översiktsplanen skapas förutsättningar för en långsiktigt hållbar samhällsstruktur som inte enbart ger miljömässig nytta utan också sociala och ekonomiska fördelar.

Planen samordnar olika sektorsintressen och underlättar kommunens planering och utbyggnad av infrastruktur, service och bostäder. Översiktsplanen fungerar därmed som kommunens verktyg i den interna handläggningen och samordningen samt i dialogen med andra aktörer i samhällsbyggandet. Översiktsplanen fungerar också som plattform för kommunens medverkan i den regionala utvecklingsplaneringen.

En vägledande plan för efterföljande planering och beslut

Översiktsplanen är ett viktigt underlag vid prövning av plan-, lov- och tillståndsärenden, men också för företag som letar lämplig plats för sin verksamhet. Med en väl genomarbetad, förankrad och aktuell översiktsplan kan även oförutsedda förändringsanspråk hanteras i ett helhetsperspektiv.

En aktuell översiktsplan med tydliga ställningstaganden underlättar detaljplanering, bygglovhantering och andra tillståndsprövningar. Översiktsplanen är vägledande för detaljplanering och för bygglovprövning utanför detaljplanelagt område.

Genom en aktiv dialog med såväl allmänhet som mer direkt berörda parter kan viktiga frågor diskuteras tidigt i planprocessen.

Kommunernas översiktsplanering är det viktigaste instrumentet för dialog (mellan kommun och stat) kring riksintressena. Det är först i översiktsplanen som konsekvenserna av ett riksintresseanspråk tydliggörs och hur påverkan blir i förhållande till andra allmänna intressen. I översiktsplanen ska kommunen redovisa hur man har tagit hänsyn till riksintressena så att dessa inte påtagligt skadas.

Översiktsplanens betydelse för andra aktörer

Översiktsplanen används som underlag av andra myndigheter och aktörer i samhällsbyggandet. Den är till exempel ett obligatoriskt underlag som Trafikverket ska ta hänsyn till vid planering av nya vägar och järnvägars sträckning. Översiktsplanen är också ett underlag för myndigheter som prövar tillstånd enligt miljöbalken.

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men är ett betydelsefullt underlag för domstolar vid överprövning av detaljplaner och bygglov. Kommunen bör tydligt motivera sina ställningstaganden i översiktsplanen för att ge stöd vid domstolarnas prövningar.

För näringslivet, exempelvis bygg-, industri-, handels- och vindkraftsföretag, är planen ett viktigt underlag när de ska bedöma var det är lämpligt att etablera sin verksamhet. För allmänheten ger översiktsplanen information om kommunens utvecklingsplaner och vilka områden och miljöer som kommunen särskilt vill värna om.

Innehållet i översiktsplanen kan inte överklagas eftersom översiktsplanen inte är juridiskt bindande.

Översiktsplanens innehåll

Mark- och vattenanvändning

Grunddragen i den avsedda användningen av mark- och vattenområden ska framgå av översiktsplanen. Detta görs lämpligast på en karta. Hur detaljerad och specificerad redovisningen ska vara avgör kommunen själv. Det blir allt vanligare att kommunerna väljer att redovisa mångfunktionell användning, till exempel stadsbebyggelse i stället för en uppdelning i bostadsområden och verksamhetsområden. För att möjliggöra etablering av verksamheter som kan vara störande finns det dock ofta skäl att särredovisa verksamhetsområden där bostäder inte bör tillåtas.

Den byggda miljön

I översiktsplanen ska kommunen visa sina ställningstaganden för hur den byggda miljön som bland annat omfattar bebyggelse, anläggningar, vegetation och parker, ska utvecklas, bevaras och användas i framtiden. Översiktsplanen ska ange utgångspunkter och riktlinjer för lokalisering och utformning av den byggda miljön till stöd för efterkommande planläggning och lovgivning.

Strategisk miljöbedömning

I en översiktsplan anges normalt förutsättningar för sådana verksamheter som alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan, till exempel tätortsbebyggelse och anläggande av industriområden och vägar. Därför ska översiktsplanen i de allra flesta fall miljöbedömas. Då ska det finnas en miljökonsekvensbeskrivning i planhandlingarna.

Övrigt

Organisation

Kommunstyrelsen utgör politisk styrgrupp för översiktsplanen.

Strategisk planberedning utgör styrgrupp på tjänstemannanivån.

Översiktsplanen har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av:

- Magnus Hultegård, Planarkitekt Stadsbyggnadskontoret, projektledare
- Caroline Gyllemark, Planarkitekt Stadsbyggnadskontoret
- Ketil Kindestam, Mark- och exploateringsingenjör Stadsbyggnadskontoret
- Håkan Sylvan, Mark- och exploateringsingenjör Stadsbyggnadskontoret
- Ida Andersson, Stadsträdgårdsmästare, Samhällsbyggnadsförvaltningen
- Joel Runn, Trafikingenjör, Samhällsbyggnadsförvaltningen

För arbetet har det också funnits en projekt/referensgrupp bestående av:

- Sofia Kronkvist, VA-strateg, Samhällsbyggnadsförvaltningen
- Mina Gunnarsson, Miljö- och hälsoskyddsinspektör Miljökontoret
- Anna Carpholm, Kommunekolog Miljökontoret
- Mikael Dahlqvist, Utbildningsstrateg Utbildningsförvaltningen
- Marie Ljung, Kulturstrateg Kultur- och fritidsförvaltningen
- Henrik Wadsby, Utvecklingsledare Omsorgs- och socialförvaltningen
- Johan Mårtensson, Brandinspektör Räddningstjänsten
- Magnus G Johansson, Driftschef VA Samhällsbyggnadsförvaltningen
- Sara Norrbrink, Bygglovshandläggare Stadsbyggnadskontoret
- Åsa Carlberg, Klimatstrateg Kommunstyrelsens förvaltning
- Jonny Bertholdsson, Näringslivsutvecklare Kommunstyrelsens förvaltning
- Ann-Christine Svensson, Verksamhetscontroller Kommunstyrelsens förvaltning

Referenser

- Bostadsförsörjningsprogram, Mjölby kommun 2017.
- Natur Kultur Miljöer i Östergötland. Länsstyrelsen i Östergötlands län 1983.
- Riktlinjer för dagvatten i Mjölby kommun, Mjölby kommun 2021.
- Riktlinjer för planläggning intill vägar och järnvägar där det transporteras farligt gods, Länsstyrelsen Stockholm, 2016.
- VA-plan Mjölby kommun, 2019.
- Vision Mjölby kommun 2045, Mjölby kommun 2022.

Översiktsplan för Mjölby kommun
(landsbygden och de mindre orterna)
Utställningshandling

Bilagor

Plankartor

- Mark- och vattenanvändning (A1-format)
- Planeringsunderlag (Riksintressen m.m. A1-format)

Miljökonsekvensbeskrivning för Översiktsplan för Mjölby kommun (landsbygden och de mindre orterna)

Jordbruksmarken i den fysiska planeringen

Stadsbyggnadskontoret
Samhällsbyggnadsförvaltningen
Telefon: 010-234 50 00
E-post: samhallsbyggnad@mjolby.se
Burensköldsvägen 11-13, 595 80 Mjölby

